

03.11.2019

nr 44 (733)

cena 4 zł
(w tym 8% VAT)

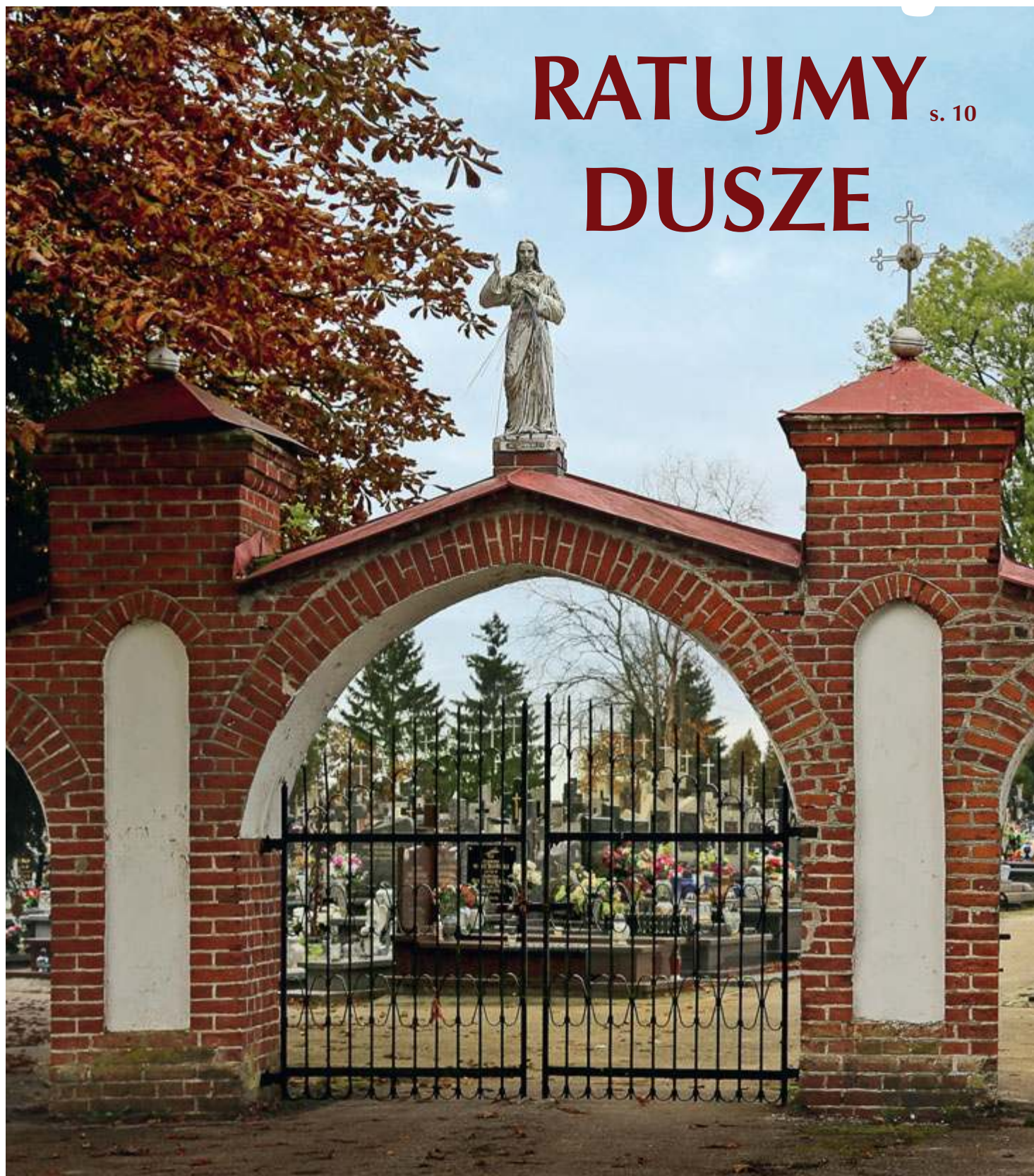
NR INDEKSU 205 109

ISSN 1734-9079

www.idziemy.pl

idziemy

RATUJMY DUSZE s. 10

niepodległa

oraz tygodnik

idziemy

zapraszają do akcji „Niepodległa do hymnu”

**W południe 11 listopada
zaśpiewajmy razem hymn!**

www.niepodlegla.gov.pl

#niepodlegladohymnu
11.11.2019, godz. 12:00

ks. Henryk Zieliński

Być albo nie być

Pikieta posłów Konfederacji przed Trybunałem Konstytucyjnym 24 października pokazała, że rozstrzygania sporów prawno-światopoglądowych nie da się w najbliższych latach unikać. Nie tylko ze względu na pojawienie się w parlamencie formacji politycznych lokujących się bardziej na prawo od PiS i tych, które sytuują się bardziej na lewo od PO. Ale głównie dlatego, że za tymi formacjami stoją miliony wyborców, którym nie wystarczy ani platformerska polityka ciepłej wody w kranie, ani pisowskie bezpieczeństwo socjalne. Odrzucając retorykę, trzeba przyznać, że w kwestii najważniejszych wartości ani PO nie zrealizowała swoich lewicowych obietnic, ani PiS nie przesunął tego wahadła znacząco na prawo. Wszystko w imię kompromisu i świętego spokoju.

Teraz zapowiedzi zdecydowanych działań wobec spraw tak fundamentalnych jak życie ludzkie, istota małżeństwa czy relacje państwo-Kościół padają z jednej i drugiej strony. I nie jest to już tylko retoryka. Posłowie Konfederacji domagają się bezzwłocznego rozpatrzenia wniosku z 2017 r. o zbadanie, czy przyzwolenie na aborcję z przyczyn eugenicznych jest zgodne z konstytucją. W przypadku nierozpatrzenia go do końca kadencji starego parlamentu wniosek ten traci ważność. Wynika to z przyjętej w 2016 r. przez PiS zasady dyskontynuacji. Już teraz jednak posłowie Konfederacji zapowiadają, że w przypadku utworzenia wniosku przez TK złożą go powtórnie. Mają do tego konstytucyjne prawo. Muszą tylko znaleźć poparcie 50 posłów. Jeśli się uda, zarówno Trybunał, jak i PiS będą zmuszone do zajęcia w stanowiska w tej sprawie.

Na drugim krańcu sceny politycznej nabierają siły hasła i działania zmierzające do dekonstrukcji samych podstaw naszej cywilizacji, zbudowanej wszak na fundamentach chrześcijańskich. Aborcja na życzenie, ideologia LGBT, gender i eliminacja Kościoła z przestrzeni publicznej są wpisane w program lewicy. Nie jest to już marksistowsko-leninowska lewica, która swoją rewolucję wprowadzała terrorem. Tamci wierzyli, że wystarczy zmienić „bazę”, czyli stosunki społeczno-

-ekonomiczne, aby odmieniła się ludzka świadomość i powstał nowy człowiek. Siedemdziesiąt lat tej ideologii, okupionych milionami zmordowanych i uwięzionych „wrogów ludu”, boleśnie zweryfikowało jej fałszywość. Kapitulacja tej ideologii zaczęła się w Polsce.

Dzisiejsza lewica to neomarksisti – wyznawcy Antonia Gramsciego i osła-

wionej szkoły frankfurckiej. Ci już po pierwszych doświadczeniach z wprowadzeniem marksizmu w ZSRR uznali, że sama zmiana „bazy” nie wystarczy. Przewidywali, że marksizm nie odniesie sukcesu, ponieważ nie zniszczył całkowicie tożsamości człowieka oraz państwa i rodziny. Dla powodzenia rewolucji za konieczną uznali zmianę „nadbudowy”, czyli szeroko rozumianej kultury. Do tego zaś konieczny jest marsz przez instytucje mające wpływ na świadomość ludzi, szczególnie zaś uniwersytety, teatry, kino, media, sądy itd. Dlatego lewica neomarksistowska jest dzisiaj w praktyce mniej socjalna niż PiS. Nie przejmuje się losem robotników tak bardzo, jak gorliwie promuje przywileje dla gejów, wolny seks i prawo do bluźnierstwa przeciwko temu, co święte. Podobnie jak wielkie środowiska proletariatu miały być rozsądnikami marksizmu, tak dla neomarksistów rozsądnikami ich ideologii mają być uniwersytety, teatry, kina, media i sądy! Nie da się zatrzymać neomarksizmu, wciąż walcząc tylko ze starym marksizmem.

Nie wierzę, że w PiS nikt o tym nie wie. W razie potrzeby niech posłuży przykład dziesięciomilionowych Węgier. Tam jakoś to zrozumiano i udało się usunąć z państwowych uczelni gender studies jako nienaukowe. Premier Viktor Orban nie bał się konfrontacji z potężnym George'em Sorošem i jego Uniwersytetem Środkowoeuropejskim. Uczelnia Sorosa w Budapeszcie została przed rokiem zamknięta. Ostatnio nawet Coca-Cola (choć amerykańska!) musi zapłacić pół miliona forintów kary za propagowanie homoseksualizmu na billboardach. Czyli można! A u nas, niezależnie od tego, kto rządzi, neomarksisti prowadzą skuteczną ofensywę. Dzisiaj podważają już nawet zapisy konstytucji sygnowanej przez Aleksandra Kwaśniewskiego. Formacje uznawane za prawicowe nie odwojowały całej sfery szeroko rozumianej kultury, uniwersytetów czy choćby szkół i przedszkoli. Od tego, co zrobią w nowej kadencji, zależy ich być albo nie być. Nie tylko ich zresztą.

henryk.zielinski@idziemy.com.pl

03.11.2019 **idziemy** w numerze:

NASZE ZADUSZKI

Święci eksportowi 8
Modlitwa za zmarłych 10
Męczennicy i wyznawcy 12
Skąd przychodzimy? 23
Siostra śmierć 23
Rodzice papieża 42

SENS I SEKS

Prosto z Rzymu 9
Abp Ryś o celibacie 18

TEMATY DOMOWE

Sejmowa busola 5
Kiedy odejść? 24
Toniemy w śmieciach 34
Siła rodziny 36
Dyńna na stole 46

Soli Deo - Jedynemu Bogu

Pieśń dla Prymasa 54

TROCZE ŚWIATA

Głos prześladowanych 4
Wciąż brexit 20
Gospodarka i polityka 38

Na okładce:
Brama cmentarza w Andrzejewie

**Czytanie nie kończy się na papierze! Najnowsze wiadomości i opinie na stronie www.idziemy.pl.
E-wydanie tygodnika można zakupić na stronach: www.eprasa.pl, www.egazety.pl.**

fot. BP-KEP

Religii chrześcijańskiej zagrażają fanatyzmy islamski i hinduski. Przed kościołem Karmelitów w Poznaniu świadectwa dawali goście z Nigerii i Iraku. Nigeria to największy kraj w Afryce, zamieszkiwany przez 200 mln ludzi, w tym 100 mln chrześcijan. W ostatnich latach znoszą oni prześladowania ze strony ugrupowania Boko Haram i perskiego ludu Fulani. Nie ma tam miesiąca bez ataków na kościoły i szkoły chrześcijańskie. Boko Haram zwalcza to, co chrześcijańskie, i to, co kojarzy się z Zachodem – sprzeciwia się nauce dziewcząt, porywa je i zmusza do przejścia na islam. Rząd nigeryjski milczy na ten temat i deklaruje swój kraj jako islamski.

Wzorem powinny być Węgry – dwa lata temu powołano tam urząd ds. pomocy prześladowanym chrześcijanom. Nie boją się tam mówić głośno, że 2/3 zabójstw, zamachów i naruszeń prawa na świecie jest dziś popełnianych przeciw tej grupie wyznaniowej i że Europa przymyka na to oko. Pod koniec listopada Węgry organizują drugą już konferencję poświęconą prześladowaniom chrześcijan. Wygłoszę na niej referat, wypowiadać się będą także politycy.

O ile Węgrzy pomagają wyłącznie chrześcijanom, o tyle w Polsce mamy zasadę, że pomagamy wszystkim potrzebującym na danym terenie. Rząd polski

Głos prześladowanych

Z ks. prof. **Waldemarem Cislą**, przewodniczącym polskiej sekcji Pomocy Kościołowi w Potrzebie, rozmawia Monika Odrobińska

Podczas gdy opinia publiczna żyła „tęczowym piątkiem”, Kościół przeżywał Red Week. Na czym ta inicjatywa polega?

Red Week to kampania solidarności z cierpiącymi za wiarę chrześcijańską – w tym roku trwała od 23 października. Składają się na nią konferencje prasowe i naukowe skierowane na refleksję o poszanowanie chrześcijan – najbardziej prześladowanej religii na świecie, mimo że prawo do wolności religijnej jest jednym z podstawowych praw człowieka.

Poznań był jedynym miastem w Polsce, i pierwszym na świecie, w którym zaczął się tegoroczny Red Week – zainaugurowało go podświetlenie fasady sanktuarium św. Józefa na czerwono. W ubiegłych latach na czerwono rozbłysły: rzymskie Koloseum, londyńska katedra westminsterska i parlament, paryski kościół Sacre Coeur, katedra św. Eliasza w Aleppo, katedra Przemienienia Pańskiego w meksykańskiej Morelii czy katedra Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny w Manili na Filipinach. W akcję angażuje się coraz więcej biur narodowych Pomocy Kościołowi w Potrzebie.

Jak wygląda sytuacja chrześcijan na świecie?

Świeżo w pamięci mamy jeszcze zamachy na Sri Lance minionej Wielkanocy.

Aż 2/3 zabójstw, zamachów i naruszeń prawa na świecie jest dziś popełnianych przeciwko chrześcijanom.

W Iraku, gdzie konflikt trwa tak długo, że już o nim zapomnieliśmy, liczba chrześcijan od 2003 r. z 1,5 mln stopniała do 100 tys. Są do opuszczenia kraju zmuszani lub przekupywani; chcą ocalić swój dobytek i życie. W Egipcie i Pakistanie najbardziej cierpią chrześcijańskie kobiety, wykorzystywane seksualnie i zmuszane do przejścia na islam. Benedykt XVI powiedział, że wieki XX i XXI to wieki męczenników chrześcijańskich.

Jednym z elementów Red Week jest publikacja raportu stowarzyszenia Pomoc Kościołowi w Potrzebie „Prześladowani i zapomniani” za lata 2017-2019. Czy jego twórców coś zaskoczyło?

Pojawiły się nowe reżimy, np. w Birnie. W Chinach, mimo trwających rozmów, trwa proceder rozbioru kościołów czy zakaz wchodzenia do nich osób poniżej 18. roku życia. Jednak to, co uderzyło nas najbardziej, to fakt, że napisaliśmy o stabilizującej się sytuacji na Bliskim Wschodzie, a tuż po publikacji raportu wybuchł konflikt turecko-syryjski. To pokazuje, jak dynamiczna jest sytuacja.

Jak na tle innych krajów wyglądają starania Polski o nagłaśnianie prześladowania chrześcijan?

udziela wsparcia medycznego Syryjczykom – w 2018 r. skorzystało z niej blisko 7,5 tys. osób. Dla 2,5-letniego chłopca chorego na raka Pomoc Kościołowi w Potrzebie uzbierała 1,5 tys. euro na leczenie. Rodzice zarabiają 120 euro, siła nabywcza pensji od początku wojny spadła tam siedmiokrotnie, szaleje 70-procentowe bezrobocie. Nosić można używane ubrania, jeść co się da, ale do zdobycia np. stacji dializ trzeba już specjalistycznej pomocy z zewnątrz.

W Polsce o prześladowaniu chrześcijan na świecie można mówić swobodnie. W Austrii dyrektor Pomocy Kościołowi w Potrzebie miał w telewizji program, w którym mówił o misjach – zdjęto go z anteny. Na Zachodzie prześladowania chrześcijan spotykają się z obojętnością i milczeniem; w Europie to na razie profanacje symboli religijnych, ale też coraz częściej dyskryminacja.

Co każdy z nas może zrobić, by prześladowaniom chrześcijan w świecie przeciwdziałać?

Na same prześladowania nie mamy wpływu, ale możemy być głosem prześladowanych – zwłaszcza media. Prześladowanych możemy wspierać modlitwą i datkami. Dużo im daje obecność na miejscu przedstawicieli świata zachodniego, jak np. Pomocy Kościołowi w Potrzebie. Widzą, że w Polsce czy innych krajach jest zainteresowanie ich wspólnotą.

Zasłużeni dla misji

Osoby i instytucje szczególnie zaangażowane w dzieło misyjne zostały wyróżnione medalem „Benemerenti in Opere Evangelizationis”.

Tegoroczna – trzecia już – gala wręczenia medali odbyła się 23 października w auli Centralnej Biblioteki Rolniczej w Warszawie. Przewodniczył jej bp Jerzy Mazur SVD, odpowiadający w episkopacie za Komisję ds. Misji. Gościem specjalnym był bp Jan Ozga z Kamerunu. Przybyli także inni przedstawiciele episkopatu związani z misjami: abp Tadeusz Wojda SAC, bp Leszek Leszkiewicz oraz bp Szymon Stulkowski.

– Podziwiam wszystkich zaangażujących się w działalność misyjną: tych, którzy bezpośrednio pracują na misjach, i tych, którzy wpłacają na ten cel ofiary, modlą się za misjonarzy, a także dziennikarzy i media przekazujące informacje na ten temat – powiedział na początku uroczystości bp Mazur. Medale w wymienionych przez niego kategoriach przyznała kapituła, na czele której stoi były misjonarz, a obecnie biskup kielecki Jan Piotrowski. Musiała doko-

nać wyboru spośród ponad 170 kandydatur zgłoszonych z całej Polski.

Kapituła przyznała też trzy medale poza kategoriami. Werbista o. prof. Piotr Nawrot został odznaczony za ocalenie i propagowanie muzyki Indian w Ameryce Łacińskiej. Siostry ze Zgromadzenia Służebniczek NMP Niepokalanie Poczętej doceniono za ofiarną pracę od ponad dziewięćdziesięciu lat na misjach w Zambii i Republice Południowej Afryki. Z kolei siostry ze Zgromadzenia Służebnic Ducha Świętego od Wieczystej Adoracji z klasztoru w Nysie odznaczono za gorliwe wspieranie pracy misjonarzy przez modlitwę, adorację i ofiarowanie cierpień.

Za zasługi bezpośrednie w dziele misyjnym medal otrzymali o. Andrzej Madej, oblat Maryi Niepokalanej, pracujący w Turkmenistanie; doktor Helena Pyz z Instytutu Prymasa Wyszyńskiego, pracująca w Ośrodku Rehabilitacji Trędowatych Jeevodaya w In-

diach; oraz świecka misjonarka Elżbieta Wryk z diecezji tarnowskiej, założycielka szpitala w Bagandou w Republice Środkowoafrykańskiej.

Za pomoc modlitewną i duchową medale przyznano Renacie Przewoźnik, moderatorce Żywego Różańca w diecezji drohiczyńskiej, Wandzie Sosze z Dębicy oraz organizatorom kampanii społecznej „Misjonarz na Post”. Za zaangażowanie w pomoc materialną i finansową dla misji kapituła nagrodziła Fundację Pomocy Humanitarnej Redemptoris Missio, s. Dorotę Ostolską ze Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Misjonarek Maryi oraz Grażynę i Jacka Broniewskich z Łodzi.

Za medialne wspieranie misji medal otrzymała Katolicka Agencja Informacyjna, dwumiesięcznik „Misje Dzisiaj” oraz – znana również z łamów „Idziemy” – Magdalena Groniek, dziennikarka Radia Warszawa, prowadząca od 12 lat cotygodniową audycję „Wybrani – posłani”./xhz

Krzysztof Ziemiec

Busola

Do pierwszego posiedzenia zostały jeszcze dwa tygodnie. Wśród 460 parlamentarzystów jest wielu doświadczonych, ale są też debiutanci. Pomijając tych, którzy na Wiejską szli z zamiarem zrobienia tam kabaretu, na pewno wielu ma ambicję zrealizowania obietnic złożonych wyborcom. Ci, którzy na polityce zjedli zęby, wiedzą, że życie często weryfikuje plany. Także te polityczne. Oto kilka dawnych, bo złożonych w paździer-

niku 2015 r. deklaracji; proszę samemu osądzić, ile się udało. I na ile ci politycy po czterech latach zmienili zdanie.

Beata Szydło (PiS): „Od nas zależy, czy wybierzemy drogę rozwoju, takiego rozwoju, z którego będą mogli korzystać wszyscy obywatele, czy pozwolimy na to, żeby państwo polskie było na peryferiach UE i konkurowało tylko tanią siłą roboczą”.

Ewa Kopacz (PO): „Wielką sztuką jest, i to jest mój cel, by nie tylko moją córkę, ale wszystkich młodych, wykształconych ludzi zatrzymać w Polsce”. Paweł Kukiz (Kukiz '15): „Uważam bezpieczeństwo państwa za priorytet równy ekonomii. Nie sztuką jest jeść chleb, kiedy nie wiesz, czy ktoś ci z tyłu w łeb nie przywali”. Mateusz Olechowski (Razem): „Jesteśmy jedyną partią, która mówi uczciwie: jeśli chcemy sfinansować usługi publiczne dobrej jakości, trzeba podnieść podatki”.

W sejmie dziewiątej kadencji znalazło się ponad 170 nowych posłów. Niektórzy nie wiedzieli, ilu posłów liczy sejm, co to jest prezydium sejmiku i czy jest konwent seniorów. Trochę to dziwne, biorąc pod uwagę fakt, że dziś tę wiedzę zdobywają uczniowie na zajęciach z WOS-u, jak i to, że ci ludzie mają ambicję być znaczącymi politykami!

Całe szczęście, że są kompleksowe szkolenia dla nowych posłów. To ważne, bo jak zaznaczał szef PKW sędzia Wiesław Koziół, tak wysoka jak na Polskę frekwencja wyborcza daje parlamentarzystom tej kadencji niezwykle silny mandat przedstawicielski. Bo w wyborach wzięło udział ponad 18 mln Polaków, czyli 61,74 proc. uprawnionych do głosowania.

A skoro tak, to wszystkich zasiadających na Wiejskiej namawiam do ambitnej pracy –

dla Polski i Polaków. A państwa – by patrzeć posłom na ręce i weryfikować składane przez nich obietnice wyborcze. Moja rada dla posłów to wierność ideałom, uczciwość wobec siebie, klubu poselskiego i wyborców. A co powinno być busolą? Szef PKW przywołał słowa św. Jana Pawła II przed 20 laty w sejmie: „Chciałbym życzyć polskim politykom i wszystkim osobom zaangażowanym w życie publiczne, by nie szczędzili sił w budowaniu takiego państwa, które otacza szczególną troską rodzinę, życie ludzkie, wychowanie młodego pokolenia, respektuje prawo do pracy, widzi istotne sprawy całego narodu, jest wrażliwe na potrzeby konkretnego człowieka, szczególnie ubogiego i słabego”. Mimo upływu czasu te papieskie życzenia są nadal bardzo aktualne.

W SKRÓCIE

■ **Najgorzej w Azji.** Prześladowania chrześcijan najbardziej zaostrzyły się w Azji Południowej i Wschodniej. Jest to obecnie najbardziej niebezpieczny region świata, jeśli chodzi o stopień prześladowań – wynika z raportu Papieskiego Stowarzyszenia Pomoc Kościołowi w Potrzebie „Prześladowani i zapomniani (2017-2019)”.

■ **Portugalia w Sercu Jezusa.** Portugalscy biskupi poświęcili Kościół katolicki opiece Najświętszego Serca Jezusa. Ceremonia odbyła się na głównym placu Sanktuarium Matki Bożej Różańcowej w Fatimie. Wydarzenie miało również charakter dziękczynny – zaznaczyło 38 portugalskich biskupów. „Serce Jezusa, umiłowanego Syna Ojca, Kościół w Portugalii Cię wielbi: dziękujemy Ci za Twoją obecność w naszej historii, która pociąga nas do współdziałania z Twoim królestwem” – odczytał w akcie zawierzenia kard. Manuel Clemente, patriarcha Lizbony.

■ **Zmarł znany heraldyk.** Alfred Znamierowski, jeden z czołowych heraldyków na świecie, były dziennikarz Radia Wolna Europa i Głosu Ameryki, współpracownik pism emigracyjnych, w tym paryskiej „Kultury”, członek Solidarności Walczącej, zmarł w Pradze. Miał 79 lat.

■ **Budżet z deficytem.** Prezydent Czech Miloš Zeman zapowiedział, że podpisze budżet na 2020 r., którego projekt przewiduje deficyt w wysokości 40 mld koron (1,5 mld euro). Skrytykował dotacje do odnawialnych źródeł energii i liczbę państwowych urzędników.

■ **Najstarszy na świecie.** Urodzony w Szczecinie Niemiec Gustav Gerneth, z zawodu mechanik, uważany za najstarszego mężczyznę na świecie, zmarł w swoim domu w Havelbergu w wieku 114 lat, tydzień po urodzinach.

■ **Udaremnili zamachy.** Od zamachu na jarmark bożonarodzeniowy w Berlinie w grudniu 2016 r. niemieckie służby bezpieczeństwa udaremnili na terenie całego kraju siedem zamachów – oświadczył szef Federalnego Urzędu Kryminalnego Holger Muench.

■ **Kłopoty zdrowotne Cartera.** 95-letni b. prezydent USA Jimmy Carter przebywa w szpitalu po złamaniu miednicy, którego doznał wskutek upadku w swym domu w Plains, w stanie Georgia. Wcześniej złamał sobie szyjkę kości udowej. Żaden z prezydentów USA nie dożył po zakończeniu urzędowania tak sędziwego wieku, jak Carter. Od niedawna dzięży on także – wraz ze swą 92-letnią żoną Rosalynn, którą poślubił ponad 73 lata temu – to rekord długości trwania małżeństwa pary prezydenckiej. Poprzedni rekord należał do George’a i Barbary Bushów.

POLAK WICESZEFEM DYPLOMACJI WATYKAŃSKIEJ

Ojciec Święty mianował ks. prałata Mirosława Stanisława Wachowskiego podsekretarzem ds. Relacji z Państwami w Sekretariacie Stanu. Dotychczas pełnił on funkcję radcy nuncjatury w Sekcji ds. Relacji z Państwami w Sekretariacie Stanu. Teraz będzie zastępcą szefa dyplomacji watykańskiej, angielskiego arcybiskupa Paula Richarda Gallaghera. Ksiądz Wachowski urodził się 18 maja 1970 r. w Piszcu. Świecenia kapłańskie przyjął 15 czerwca 1996 r. w Elku i został inkardynowany do diecezji elckiej. Jest doktorem prawa kanonicznego. Po studiach w Papieskiej Akademii Kościelnej, 1 lipca 2004 r., rozpoczął pracę w służbie dyplomatycznej Stolicy Apostolskiej.

foto: PAP/EPA/Tamas Kovacs

WĘGRZY ŚWIĘTUJĄ

Od uroczystego wciągnięcia flagi państwowej na maszt przed węgierskim parlamentem w Budapeszcie rozpoczęły się obchody 63. rocznicy rewolucji węgierskiej. Jest to na Węgrzech święto narodowe. Przez cały dzień można bezpłatnie obejrzeć koronę św. Stefana wystawioną w gmachu parlamentu, a także odwiedzić Dom Terroru – muzeum poświęcone dwóm totalitaryzmom: faszystowskiemu

i komunistycznemu. Rewolucja węgierska wybuchła 23 października 1956 r. Jej uczestnicy domagali się przywrócenia wolności słowa i innych swobód obywatelskich, a także pełnej niezależności od ZSRR. Rozpoczęta 4 listopada interwencja wojsk sowieckich w ciągu kilku tygodni krwawo stłumiła powstanie. W walkach zginęło ponad 2,5 tys. osób. Po upadku powstania kilkaset osób stracono, a tysiące uwięziono. Około 200 tys. Węgrów opuściło kraj.

ZWŁOKI W CIĘŻARÓWCE

W kontenerze ciężarówki na terenie parku przemysłowego w hrabstwie Essex, w południowo-wschodniej Anglii znaleziono zwłoki 39 Chińczyków. Pochoźący z Irlandii Północnej kierowca został aresztowany. Brytyjska policja sądzi, że ciężarówka przyłączyła promem z Zeebrugge w Belgii do Purfleet w południowo-wschodniej Anglii.

foto: PAP/EPA/Vickie Flores

fot. PAP/EPA/Gailan Haji

UCIEKINIERZY Z SYRII

Z powodu blisko dwutygodniowych walk w północno-wschodniej Syrii, spowodowanych ofensywą wojsk tureckich,

ok. 180 tys. osób zostało zmuszonych do opuszczenia swoich domów lub schronisk. Ludzie ci wymagają bezzwłocznej pomocy humanitarnej – alarmuje ONZ. Wśród przesiedleńców jest ok. 80 tys. dzieci.

FRANCUSKIE POWODZIE

fot. PAP/EPA/Guillaume Horcajuelo

Z powodu intensywnych opadów i powodzi na południu Francji wstrzymane zostało do 4 listopada kursowanie pociągów do i z Hiszpanii. Woda poważnie uszkodziła tory i nasypy kolejowe w pobliżu Montpellier. Deszcze i burze doprowadziły do zamknięcia części dróg, głównie blisko wybrzeża, zwracały dachy domów i powywracały drzewa.

fot. PAP/EPA/Ronald Wittek

VAN GOGH U NIEMCÓW

We Frankfurcie nad Menem otwarto wystawę 170 prac wybitnego holenderskiego malarza Vincenta van Gogha (1853-1890) ze wszystkich okresów jego twórczości. Ekspozycja potrwa do 20 lutego 2020 r. Na zdjęciu obraz „Róże i słoneczniki”.

■ **W akcie desperacji.** Mieszkający w Niemczech 30-letni syryjski Kurd podpalił się przed siedzibą urzędu Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR) w Genewie. Mężczyzna został zabrany helikopterem do szpitala na oddział leczenia oparzeń.

■ **Marsz zakonników.** Na desperacki i bezprecedensowy gest zdecydowali się zakonnicy i zakonnice na Haiti. W centrum stolicy, Port-au-Prince, zorganizowali marsz na znak protestu przeciwko rządowi prezydenta Jovenela Moïse'a. „Kościół katolicki zazwyczaj organizuje procesje religijne, dziś zwołaliśmy marsz na rzecz wyzwolenia Haiti, bo jesteśmy w katastrofalnej sytuacji” – powiedziała s. Rose Marie Bolimer. Uczestniczący w marszu zakonnicy wskazywali, że w kraju obumierają wszystkie sektory życia: gospodarka, turystyka, a nawet edukacja.

■ **Sprawa viri probati.** Kwestia ewentualnego udzielania święceń kapłańskich *viri probati* stanie się prawdopodobnie przedmiotem dużo bardziej szczegółowych analiz, aby Kościół mógł zająć wobec niej spójne stanowisko, mając na względzie nie tylko perspektywę Amazonii, ale całego Kościoła powszechnego – stwierdził kard. Peter Turkson, prefekt Dykasterii ds. Integralnego Rozwoju Człowieka.

■ **Nowy premier Izraela.** Prezydent Izraela Reuven Rivlin powierzył misję utworzenia rządu liderowi centrolewicowego sojuszu Niebiesko-Biali Benny'emu Gantzowi, politycznemu rywalowi Benjamina Netanjahu. Były już premier nie dał rady utworzyć rządu po przedterminowych wyborach we wrześniu.

■ **Ponowne liczenie głosów.** Boliwijscy biskupi domagają się uszanowania woli narodu wyrażonej w ostatnich wyborach i ponownego przeliczenia głosów. Tym samym episkopat przyłącza się do protestów społeczeństwa, które sprzeciwia się manipulacjom czy wręcz fałszowaniu wyników wyborów.

■ **Dziesiątki tysięcy bezdomnych.** W hiszpańskich miastach mieszka ponad 40 tys. osób bezdomnych – wynika z szacunkowych statystyk Caritas. Kierownictwo należącej do Kościoła katolickiego organizacji poinformowało, że w 2018 r. w całej Hiszpanii wyeksmitowano 60 tys. osób.

Servis przygotowano na podstawie PAP, KAI i RV

Anna Meetschen

Święci eksportowi

Polska może poszczycić się wyjątkową liczbą rodzimych świętych, zwłaszcza tych z ostatnich dziesięcioleci, którzy odegrali niezwykle rolę w historii Kościoła w naszej ojczyźnie, ale również dali impuls innym narodom. Można powiedzieć, że są to nasi święci eksportowi – każda wzmianka o nich cieszy się ogromną popularnością w mediach zagranicznych. Nie mówiąc o wiernych z najdalszych zakątków świata, którzy ich znają, potrafią nawet wymówić ich polskie nazwiska i przybyszają coraz licznie do miejsc z nimi związanych. O kogo chodzi?

O św. Jana Pawła II, św. Maksymiliana Marię Kolbego, św. Faustynę Kowalską, bł. Jerzego Popiełuszkę, sługę Bożego kard. Stefana Wyszyńskiego – już wkrótce błogosławionego. Miejsca związane z ich życiem i śmiercią przyciągają rzesze pielgrzymów z całego świata. Kraków-Łagiewniki stał się światowym centrum Miłosierdzia Bożego za sprawą św. Faustyny – i św. Jana Pawła II. W bunkrze głodowym w b. niemieckim obozie KL Auschwitz, w którym poniósł śmierć św. Maksymilian, modliło się już trzech papieży oraz niezliczeni hierarchowie kościelni i pielgrzymi, nierzadko także wyznawcy innych religii.

Grób bł. Jerzego Popiełuszki na warszawskim Żoli-

borzu od chwili jego męczeńskiej śmierci przed 35 laty odwiedziły 23 mln pielgrzymów. Byli wśród nich prezydenci i premierzy państw, hierarchowie kościelni, dwaj papieże. Pracownicy Muzeum bł. Jerzego Popiełuszki mówią o stale rosnącej liczbie odwie-

dzających z Niemiec. O niestającej obecności kapelana „Solidarności” pośród nas świadczą stosy palących się u jego grobu zniczy i mnóstwo świeżych kwiatów. Ludzie

o nim pamiętają, ale też i doświadczają za jego przyczyną duchowych i fizycznych łask.

Aby ocalić od zapomnienia również tych kapłanów, którzy jeszcze nie są wyniesieni na ołtarze, a którzy zapisali się

w pamięci wiernych i w dziejach naszej ojczyzny, sejm przyjął ustawę o Narodowym Dniu Pamięci Duchownych Niezłomnych. Przypada on 19 października, w rocznicę porwania i zamordowania ks. Popiełuszki, a obchodziliśmy ten dzień w tym roku po raz pierwszy. Jest on „wyrazem hołdu” dla duchownych, którzy swoim życiem „dawali wyraz wierze w Jezusa Chrystusa, ale też męstwu i niezłomnej postawie patriotycznej”, jak głosi ustawa. To niezwykle ważny dzień, który – miejmy nadzieję – stanie się tak popularny jak Dzień Żołnierzy Wyklętych. Stanowi bowiem niejako przeciwagę dla mainstreamowych mediów, które o kapłanach mówią już tylko źle, albo jeszcze gorzej.

Ale oczywiście święci są także pośród osób świeckich, o czym przypominało nam niedawne *nihil obstat* Episkopatu Polski dla wszczęcia przez archidiecezję krakowską procesu beatyfikacyjnego rodziców św. Jana Paw-

ła II – Karola Wojtyły seniora i Emilii z Kaczorowskich. Jest to kolejne małżeństwo, chociażby po rodzicach św. Teresy z Lisieux, które ma pokazać, że drogi do świętości są różne i nie tyle sama droga decyduje o osiągnięciu cnót w stopniu heroicznym, co wierność tej wybranej drodze. Dzięki tym znanym świętym i tym anonimowym, którzy żyją cicho pośród nas, świat nadal trwa, bo oni wstawiają się za nim do

Boga. „Kościół nie potrzebuje reformatorów, ale świętych” – napisał Georges Bernanos. Zaczynając od osobistego nawrócenia, można zmieniać otaczającą nas rzeczywistość najbardziej poprzez świadectwo własnego życia. Wiedzieli o tym nasi „eksportowi” święci i dlatego po śmierci, bardziej jeszcze niż za życia, pociągają za sobą rzesze.

fot. PAP/EP/Valdemar Doveiko

W liturgiczne wspomnienie św. Jana Pawła II, 22 października mieszkańcy Wilna ułożyli ze zniczy napis „JP2” nad brze-

giem Wilii, przy Zielonym Moście. W ten sposób od ośmiu lat wilnianie oddają w tym dniu hołd papieżowi Polakowi. f

PYTANIA O WIARĘ

Wiara jest drogą, na której mamy niezmiennie drogowskazy, doświadczenie bezwarunkowego zaufania, ale także pytania, wątpliwości i zmagania. Jedno z najbardziej znanych określeń teologii brzmi: wiara poszukująca zrozumienia. W tym sensie każdy powinien być teologiem. W owym poszukiwaniu chodzi nie tylko o umocnienie własnej wiary, ale także o umiejętność odpowiedzi na pytania i ataki ze strony innych, niekiedy nieprzychylnych chrześcijaństwu i Kościołowi. W Pierwszym Liście św. Piotra Apostoła czytamy: „Bądźcie zawsze gotowi do obrony wobec każdego, kto domaga się od was uzasadnienia tej nadziei, która w was jest” (3,15). Ta obrona nazywana jest apologią.

W każdej epoce potrzebujemy apologii wewnątrz i na zewnątrz Kościoła. Redakcja „Idziemy” podejmuje na różne sposoby to

wyzwanie. Chcemy jednak nadać tym wysiłkom bardziej systematyczny kształt. Stąd pomysł rubryki, w której uznani specjaliści będą odpowiadać na pytania o prawdy i podstawy naszej wiary. Potrzebujemy pomocy czytelników, m.in. w stawianiu zagadnień do podjęcia. Zapraszamy zatem was, drodzy Czytelnicy, do nadsyłania pytań dotyczących wiary. A potem do ewentualnych reakcji na opublikowane odpowiedzi. W ten sposób razem odpowiemy na wezwanie św. Jana Pawła II: „Jest bardzo ważne, aby w waszych Kościołach lokalnych rozwijać nową apologetykę dla ludu, by mógł zrozumieć to, czego Kościół naucza, i być w stanie uzasadnić swą nadzieję”. Pytania można wysyłać mailem na adres: redakcja@idziemy.com.pl lub listownie: Tygodnik Idziemy, ul. Grochowska 194/196, 04-357 Warszawa. f

Dariusz Kowalczyk SJ

Celibat przeszkodą?

Przy okazji Synodu na temat Amazonii rozgorzała dyskusja o celibacie. Widząc brak kapłanów w tamtym regionie, niektórzy proponują, by święcić tam tzw. viri probati. Chodzi o żonatych mężczyzn, którzy sprawdzili się jako mężowie i ojcowie, wychowali dzieci, są

dlatego, że księża nie będą musieli żyć w celibacie. Poza tym nie do końca wiadomo, czy to Amazonia pragnie zniesienia celibatu, czy też raczej niektóre Kościoły na Zachodzie, jak np. w Niemczech. W tym przypadku to klasyczna ucieczka do przodu. Ludzie odchodzą od

wiary, no to znieśmy celibat, wprowadźmy święcenia kobiet i błogosławienie związków homoseksualnych, to powrócą. Nic bardziej błędnego.

Ciekawy punkt widzenia przedstawił ks. Martín Lasarte Topolanski z Urugwaju, uczestnik Synodu, który od wielu lat

fot. PAP/EPA/Angelo Carconi

przykładanymi katolikami... Po przygotowaniu mogliby zostać wyświęceni na kapłanów, by w ten sposób zaradzić sakramentalnym potrzebom wierznych. Celibat jest niewątpliwie dobrem, ale obowiązkowy celibat nie jest dogmatem. Święty Paweł w Liście do Tymoteusza stwierdza: „Biskup powinien być nienaganny, mąż jednej żony...” (3,2). Nie ma więc co histeryzować, że propozycja wprowadzenia możliwości święcenia viri probati, to jakaś straszna postępową rewolucja.

Nie znaczy to jednak, że nie wolno być sceptycznym wobec święcenia żonatych mężczyzn w Amazonii. Podzielać zdanie tych, którzy podkreślają, że zniesienie celibatu nie jest magicznym środkiem poprawy sytuacji. Bo może żadnych trudności się nie rozwiąże, a tylko do starych problemów dodają nowe. Autentyczne powołania do kapłaństwa rodzą się we wspólnotach żywej wiary, a nie

pracuje na misjach w Angoli. Jego zdaniem mówienie, że święcenie żonatych mężczyzn jest konieczne, by Kościół mógł się rozwijać, to przykład klerykalizmu, to chęć sklerykalizowania świeckich. Nie jest bowiem prawdą, że jeśli nie ma kapłana, to we wspólnocie Kościoła nic nie funkcjonuje. Skuteczna ewangelizacja nie musi oznaczać sakramentalizacji. Ksiądz Lasarte nie chce „protestantyzować” i nie bagatelizuje potrzeby sakramentów oraz związanej z nią posługi kapłańskiej. Pokazuje jednak konkretne przykłady z historii Kościoła, które pozwalają nam spojrzeć na sprawę braku kapłanów trochę inaczej.

Kościół w Korei narodził się z ewangelizacji prowadzonej przez świeckich. Yi Seung-hun, świecki katolik ochrzczony w Chinach, rozpoczął skuteczną ewangelizację Korei, przeprawiając i chrzcząc. Przez ponad pół wieku od swojego

początku (1784-1835) Kościół koreański był ewangelizowany przez świeckich, a kapłani pojawiali się okazjonalnie. Ponadto – jak podkreśla ks. Lasarte – katolicy byli poddani w tym okresie okrutnym prześladowaniom, a mimo to Kościół bardzo się rozprzestrzenił i umocnił. I to wszystko dzięki świeckim, którzy przeżywali swój chrzest konsekwentnie i z zaangażowaniem. W Japonii Kościół, założony w 1549 r., przez św. Franciszka Ksawerego, wzrastał wśród prześladowań przez trzy wieki, choć od 1644 r. nie było tam kapłanów. Kiedy po dwóch wiekach pojawili się znowu misjonarze, zastali żywy Kościół! Przez cały ten czas japońskich katolików można było odróżnić po trzech elementach nauki: kult Matki Bożej, posłuszeństwo papieżowi i... celibat księży. Pamiętali o celibacie księży, choć tych księży nie było!

W Amazonii jest – niestety – inaczej. Co jest jednak przyczyną, a co skutkiem? – pyta się ks. Lasarte. I odpowiada, że przyczyną słabości wspólnot ka-

tolickich nie jest brak księży, ale na odwrót, nie ma powołań, bo nie ma żarliwej wiary wspólnot. Prawdziwym problemem jest Kościół, który nie głosi Chrystusa.

Przyczyną słabości wspólnot katolickich w Amazonii nie jest brak księży, ale brak żarliwej wiary.

Ksiądz Lasarte wskazuje na trzy błędy duszpasterskie. Po pierwsze, antropologizm kulturowy. Polega on na praktycznym rezygnowaniu z ewangelizacji, z głoszenia wprost Jezusa, w imię poszanowania lokal-

nej kultury. Po drugie, moralizm społeczny. Polega on na tym, że Kościół wszystkie swoje siły koncentruje na doczesnym poprawianiu bytu ludzi, a nie ma już siły i czasu, by zajmować się głoszeniem Słowa, liturgią, modlitwą. Po trzecie, sekularyzm, który przejawia się w kompleksach wobec tego, co świeckie, i w praktycznym wstydzaniu się nauki Kościoła. Tymczasem nie ma innej drogi ewangelizacji Amazonii ani innych regionów niż odkrycie „nowości” Chrystusa, jedynego Zbawiciela.

dkowalczyk@jezuici.pl
Autor jest profesorem Wydziału Teologicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregorianum w Rzymie

Fałszywe oskarżenie

Trzy lata temu ks. José Antonio Molina, kapłan z San Salvador, został bezpośrednio przez papieża w trybie pilnym suspendowany za rzekomą pedofilię i zwolniony ze wszystkich stanowisk i funkcji. Kapłan nie mógł wówczas sprzeciwić się tej decyzji. Teraz okazuje się, że oskarżenie było fałszywe. Sąd cywilny w Salvadorze ustalił, że kapłan jest niewinny i oczyścił z wszelkich zarzutów.

Ówczesny prokurator Isai Ernesto Mendoza, który oskarżał kapłana, przyznał, że zarzuty były bezpodstawne i publicznie przeprosił ks. Molinę. Rzekoma ofiara, Ernesto Mendoza, twierdził,

że był molestowany seksualnie przez księdza w latach 1993-1996. Sąd uznał, że było to kłamstwo. Także dwie inne kobiety, które w międzyczasie zarzucały księdzu podobne przestępstwa, wycofały swoje oskarżenia.

Ks. Molina poprosił sąd o przekazanie orzeczenia arcybiskupstwu San Salvador i nuncjaturze apostolskiej. W rozmowie z lokalnymi mediami kapłan powiedział: „Jestem zadowolony. Prawda zawsze zwycięży nad kłamstwem. Wybaczam Cinty i Karen Gutierrez, a także Isaíowi Ernestowi Mendozie Martinezowi, których nawet nie znałem”.

i

Z ks. dr. Tomaszem
Nowackiem MIC
rozmawia
Irena Świerdzewska

foto: Irena Świerdzewska

Ratujmy dusze

Czym jest czyścić? Czy wszyscy go doświadczymy?

Czyścić jest stanem duszy, w którym znajdują się ci, którzy umarli w stanie łaski uświęcającej, ale nie są jeszcze całkowicie oczyszczeni, chociaż mogą być już pewni wiecznego zbawienia. Katechizm Kościoła Katolickiego podpowiada, że „to końcowe oczyszczenie wybranych jest czymś całkowicie innym od kary potępionych”. U Boga nie znajdzie się nic, co nie odpowiadałoby Jego miłości, co jest naznaczone grzechem. Obrazowo można powiedzieć, że w stanie czyścica uzupełniamy te braki miłości, które towarzyszyły nam w życiu doczesnym: brak zaangażowania w miłość Boga i bliźniego. Ufamy, że dla przebywających w czyścicu jest to możliwe za sprawą Bożego miłosierdzia.

Nauczanie Kościoła mówi o cierpieniu dusz czyścicowych. Co dusza tam przeżywa?

Pismo Święte nie daje nam gotowych obrazów tego miejsca, natomiast w Tradycji Kościoła rzeczywiście mówi się o cierpieniach dusz czyścicowych. Miłość ludzka jest zraniona grzechem, który „przykrywa” naszą prawdziwą naturę. Założyciel Zgromadzenia Księża Marianów, św. Stanisław Papczyński, w swoich pismach, zwłaszcza w dziele „Mistyczna świątynia Boga”, podkreśla, że człowiek stworzony przez Boga powołany jest do tego, by świadczył o Jego dobroci, pięknie i mądrości. To człowiek, stworzony na obraz i podobieństwo Boga, jest tą Bożą mistyczną świątynią – jest powołany do życia bez grzechu, do doskonałej miłości,

do doskonałego piękna. Ojciec Papczyński miał wizję czyścica, które rozpoznał jako miejsce cierpienia, gdzie w duszach dokonuje się oczyszczenie z tego wszystkiego, co ów zamysł Boga wobec człowieka deformuje. Następuje przejście przez ogień miłości Boga, niejako wypalenie tego, co przeszkadzało i nadal przeszkadza kochać.

Dusze czyścicowe przechodzą przez ogień?

W tym ogniu jest Bóg, podobnie jak w krzewie gorejącym, obserwowanym przez Mojżesza – krzewie, który płonął, ale się nie spalał (por. Wj 3,1-6). Cierpienie czyścicowe jest pełne nadziei: dusza widzi już chwałę, która jest jej przeznaczona, ale nie może jej jeszcze w pełni osiągnąć.

Ks. dr Tomasz Nowaczek należy do Zgromadzenia Księży Marianów od Niepokalanego Poczęcia NMP. Od marca 2017 r. jest prowincjałem Polskiej Prowincji Zgromadzenia Księży Marianów. Pracował jako duszpasterz młodzieży w Warszawie, a następnie jako proboszcz na terenie diecezji Augsburg i tam kontynuował studia teologiczne, które ukończył na KUL-u. W 2006 r. podjął posługę proboszcza parafii Matki Bożej z Lourdes w Warszawie, której świątynia jest Sanktuarium Chorych diecezji warszawsko-praskiej. Od 2014 r. był rektorem Wyższego Seminarium Duchownego Księży Marianów w Lublinie.

Jak stan czyśćca przybliżyć?

U jednego z teologów, Ladislaua Borosa, czytamy: „Spotkanie Boga w ognistym spojrzeniu Chrystusa (w czyśćcu) jest z jednej strony najwyższym spełnieniem naszej zdolności do kochania, z drugiej zaś najbardziej strasznym cierpieniem naszej istoty”. Inny, Romano Guardini, doda: „niewypróbowane cierpienie w czyśćcu musi być wypróbowane, nierozpoznana prawda musi być poznana, niespełniona miłość wypelniona”. Jeszcze inny, Gerhard Lohfink, dopowie: „w strasliwym przerażeniu rozpoznamy naszą ludzką sprawiedliwość (czyli niesprawiedliwość), zatwardziałość serca, nasz egoizm”.

Gerhard Lohfink pisze jeszcze o czyśćcu: „wszystkie nasze przekonania [tam] padają, okazuje się, że nasze pojęcie miłowania było inne wobec tego, co zamierzał Bóg”. Co ciekawe – Bóg nas nie sądzi, to my, w pełnym miłości spojrzeniu Jezusa i w Jego słowie pełnym prawdy, sądzimy samych siebie. Według św. Stanisława Papczyńskiego, spotykamy Boga i bardzo cierpimy, bo niedostatecznie odpowiadaliśmy na Jego zamiar, by stawać się Jego mistyczną świątynią; niespecjalnie chcieliśmy być święci już tutaj – na ziemi.

Jaka jest relacja Kościoła pielgrzymującego, czyli nas na ziemi, i Kościoła w chwale z Kościołem, który się oczyszcza?

One komunikują ze sobą. Wszystko, co konieczne, aby człowiek miał życie wieczne, zostało już wysłużone przez Chrystusa w Jego jedynej Ofierze, Jego Męce, Śmierci i chwalebnym Zmartwychwstaniu – to jest Eucharystia. Ona jest dla Kościoła, jest szczytem modlitwy Kościoła i tworzy Kościół, który otrzymuje wiarę przez Chrystusa, który jest doskonałym Słowem wypowiedzianym przez Boga. Zatem to sam Chrystus jest tym niezwykłym skarbem łaski: oczyszczenia, uzdrowienia, życia wiecznego, z którego czerpią święci i błogosławieni, pielgrzymujący na ziemi i przebywający w czyśćcu. Wszyscy ci, którzy świętują Eucharystię, mają udział w życiu Jezusa Chrystusa: święci, błogosławie-

ni i pielgrzymujący na ziemi, którzy mogą ofiarować modlitewną obecność w Eucharystii za swoich braci i siostry przebywających w czyśćcu.

Św. Stanisław Papczyński wpisał modlitwę za zmarłych w charyzmat zgromadzenia marianów. Jak możemy pomagać duszom czyśćcowym?

Możemy modlić się za naszych braci i orędownać za nimi przez dzieła pokutne, jałmużnę. Praktykę modlitwy za zmarłych znajdujemy już na kartach Starego Testamentu, kiedy Juda Machabeusz nakazuje składać ofiarę przebłagalną za zabitych wojowników, aby zostali uwolnieni od grzechu (por. 2 Mch 12,45). Czcząc pamięć zmarłych, Kościół nie zapomina o doskonałej modlitwie, jaką jest Eucharystia, którą ofiaruje za zmarłych, aby po oczyszczeniu mogli dojść do uszczęśliwiającego oglądania Boga.

Niestety, społeczeństwa chrześcijańskie w Europie tracą modlitewną gorliwość i świadomość ascetyczną. Oddawanie z miłości swojego czasu, przyjmowanie przykrości ze strony innych, zaangażowanie w dobro, które kosztuje – wszystko to staje się zbyt trudne; uciekamy od tego, co niewygodne, a przecież mogłoby być zasługiwaniem, wyprasaniem u Pana Boga łaski dla żyjących i dla zmarłych szczególnie.

Co z tymi, za których nikt imiennie się nie modli?

Kościół się za nich modli. Wiele osób, które zgłaszają swoich zmarłych do intencji mszalnych czy wypominków, dodaje: „...i za wszystkie dusze w czyśćcu cierpiące”. Z całą pewnością ta modlitwa nie jest chybiona.

Czym są odpusty za zmarłych, do których Kościół zachęca teraz, w oktawie 1-8 listopada?

Grzech pociąga za sobą winę i karę. Katechizm Kościoła Katolickiego wyjaśnia, że kwestia odpustów jest związana z sakramentem pokuty. Grzech ciężki pozbawia nas komunii z Bogiem – zamyka nam dostęp do życia wiecznego, i to jest kara wieczna. Kara doczesna jest skutkiem każdego grzechu. Nawet grzech powszedni wprowadza jakiś rodzaj nieporządku w życie poszczególnych osób i całej społeczności. To wymaga oczyszczenia, które następuje na ziemi lub w czyśćcu. Kiedy zatem przystępujemy do sakramentu pokuty, otrzymujemy przebaczenie grzechu i przywrócenie komunii

z Bogiem. Pociąga to za sobą odpuszczenie wiecznej kary za grzech. Jednak pozostaje problem kary doczesnej. Papież Paweł VI przypomina, że między wiernymi, „czy to uczestnikami niebieskiej ojczyzny, czy to pokutującymi w czyśćcu, czy to pielgrzymującymi na ziemi istnieje trwały węzeł miłości i bogata wymiana wszelkich dóbr”. Świętość jednego przynosi korzyść innym.

A zatem odwołanie się do obcowania świętych jest tutaj wskazówką. Grzesznik może mieć udział w świętości innych: może uzyskać odpust – czyli darowanie przed Bogiem kary doczesnej za grzechy, zgładzone już co do winy. Odpust

można uzyskać dla siebie, ale i dla innych. Katechizm podaje: „Ponieważ wierzni zmarli, poddani oczyszczeniu, także są członkami tej samej komunii świętych, możemy pomóc im, między innymi uzyskując za nich odpusty, by zostali uwolnieni

od kar doczesnych, na które zasłużyli swoimi grzechami” (KKK 1479).

Kościół zachęca też, abyśmy prosili dusze czyśćcowe o modlitwę za nas. Czy one rzeczywiście mogą nam pomagać?

One same dla siebie nie mogą już nic zrobić, ale dla nas owszem. W duszy czyśćcowej, pewnie z trudem, ale przebija się miłość, która nie została zrealizowana za życia ziemskiego. Dla przebywających w czyśćcu upraszamy łaski od Boga, aby ta ich miłość była coraz większa. Dusze czyśćcowe mogą orędownać za nami, bo one także mają udział w miłości całego Kościoła, której znakiem jest wzajemne świadczenie dobra. To tajemnica obcowania świętych: Kościoła pielgrzymującego, chwalebego i w oczyszczeniu. To pełna prostoty wzajemna wrażliwość miłości.

My też zyskujemy, modląc się za dusze czyśćcowe?

Uważam, że tak. Modlitwa za zmarłych nie jest tylko prośbą o miłosierdzie dla nich, choć przede wszystkim to mamy na celu, kiedy ją podejmujemy. Nie docenia my jednak faktu, że świadomie przeżywana modlitwa, jałmużna czy inne praktyki ascetyczne kształtują nas samych. Jest to niezwykle dobrodziejstwo, działające w obie strony: ofiarowując dobro za innych, sami stajemy się lepsi. Uczymy się miłości ofiarnej, darmowej, która niczego w zamian nie oczekuje. W ten sposób mamy szansę wydoskonalić się w miłości, odbić światło miłości, którą sami zostaliśmy obdarowani przez Boga.

Świadkowie i wyznawcy ks. Waldemar Turek

„Zmartwychwstanie zmarłych nadzieją chrześcijan” – pisał już na początku III wieku Tertulian o jednej z zasadniczych prawd wiary uczniów Chrystusa.

Już w Starym Testamencie znajdziemy pouczenie, że męczennikom za wiarę należy się trwała pamięć. Mianowicie ta część opisu męczeństwa siedmiu braci machabejskich, w której autor biblijny chce podkreślić szczególną rolę ich matki, zaczyna się od zdania: „Zwłaszcza zaś godna podziwu i trwałej pamięci była matka” (2 Mch 7,20).

Chrześcijanie rozważali na różne sposoby słowa Chrystusa: „Ja jestem zmartwychwstaniem i życiem. Kto we Mnie wierzy, to choćby umarł, żyć będzie” (J 11,25). Konsekwentnie nie tylko wyznawali, że cały człowiek, z duszą i ciałem, żyje po śmierci, ale też zdecydowanie bronili tej prawdy w świecie pogańskim, który w odniesieniu do życia po śmierci wyrażał daleko posunięty pesymizm. Byli także głęboko przekonani, że nie wystarczy wierzyć w zmartwychwstanie. Rozważając inne słowa Chrystusa: „Jeśli ktoś chce iść za Mną, niech się zaprze samego siebie, niech co dnia bierze krzyż swój i niech Mnie naśladuje. Bo kto chce zachować swoje życie, straci je, a kto straci swe życie z Mego powodu, ten je zachowa” (Łk 9,23-24), rozumieli, że aby być uczestnikiem życia wiecznego, trzeba przyjąć

pewien styl życia, oparty na nauczaniu Chrystusa; trzeba być świętym, zgodnie z biblijną zachętą: „Bądźcie świętymi, bo Ja jestem święty, Pan, Bóg wasz!” (Kpł 19,2).

SANCTUS, CZYLI ŚWIĘTY

Etymologia słowa „święty” może nas zaskoczyć: jest ono odpowiednikiem greckiego słowa *hagios* i łacińskiego *sancus*, pochodzącego od czasownika *sancire*, używanego już w łacinie klasycznej i oznaczającego najpierw: ustanawiać, stanowić (także pod sankcją religijną), gwarantować, poręczać, poświęcić coś komuś, zanieść w darze. Chrześcijanie starożytnego Kościoła łacińskiego przejęli to słowo i – tak jak w wielu innych przypadkach – nadali mu znaczenie nowe, głębsze, związane z ich wiarą. Nie stało się to jednak w jednym momencie. Szybko bowiem dostrzegli, że Bóg stawia na ich drodze, w swoim ciągle tajemniczym zamiarze, świadków, którzy w heroiczny sposób wyznają wiarę w Jezusa, często aż do przelania krwi, i którzy stają się dla nich przykładami.

Najpierw słowem „święty” oznaczano wszystkich, którzy poszli za Chrystusem, przede wszystkim jego apostołów i uczniów; następnie tych, którzy szli w ich ślady i w codziennym życiu starali się realizować szlachetne ideały Ewangelii. Święty Paweł Apostoł zwraca się na początku swojego Listu do Efezjan (1,1) „do świętych, którzy są [w Efezie], i do wiernych w Chrystusie Jezusie”.

MARTYR, CZYLI ŚWIADEK

Dosyć wcześnie nastąpiło pewne zawężenie znaczenia tego terminu przede wszyst-

kim do chrześcijan, którzy ponieśli męczeńską śmierć z racji na wyznawaną wiarę w Chrystusa, czyli do tzw. *martyres*, dosłownie „świadków”. Wierni Kościoła starożytnego byli przeświadczeni, że męczennicy, z uwagi na przelaną za wiarę krew, mogą wstawiać się za nimi i wypraszać im potrzebne łaski.

Pierwsze wyraźne świadectwa kultu męczenników są bardzo wczesne, bo pochodzą z przełomu I i II w. Wspominany niedawno w liturgii św. Ignacy Antiocheński żył w czasach bliskich apostołom. Został uwięziony w czasie prześladowań chrześcijan za cesarza Trajana i przewieziony do Rzymu, aby być rzuconym na pożarcie dzikim zwierzętom. W drodze z Antiochii do Wiecznego Miasta napisał siedem listów, w których wyraził m.in. swoją głęboką wiarę w życie wieczne, u boku Chrystusa. W Liście do Rzymian (2,1) pisze: „Nie próbujcie mi dać nic więcej ponad to, aby krew moją wylano na ofiarę Bogu, dopóki ołtarz jest jeszcze gotowy. Zjednoczeni w chórze miłości śpiewajcie Panu w Jezusie Chrystusie, [wdzięczni], że Bóg raczył powołać do siebie biskupa Syrii i dlatego wezwał go ze wschodu na zachód. Dobrze jest zająć [jak słońce] ze światła ku Bogu, aby w Nim wejść na nowo”. To w męczeństwie, zdaniem św. Ignacego Antiocheńskiego, chrześcijanin staje się najbardziej prawdziwym uczniem Chrystusa, wszak właśnie tego typu śmierć otwiera na oścież bramy do prawdziwego życia. Odważny biskup zginął śmiercią męczeńską w Rzymie, a jego ciało zostało przewiezione triumfalnie do Antiochii, której był biskupem. To przeniesienie stało się w rzeczywistości swego rodzaju triumfalnym pocho-

Starożytne przedstawienie uczty świętych, znajdujące się w Katakumbach św. Kaliksta w Rzymie

fol. xlxz

dem bardzo czczonego męczennika; wierni poszczególnych miast wychodzili, aby oddać mu cześć, ponieść na swoich ramionach jego ciało, prosić o wstawiennictwo.

Nie mniej piękne i wymowne świadectwo dotyczące kultu męczenników w starożytnym chrześcijaństwie związane jest ze św. Polikarpem, uczniem św. Jana Apostoła, który wyznaczył go osobiście na biskupa Smyrny (dziśsja Turcja). W liście do Kościoła w Filippi (8,1-2) zachęca on: „Bądźmy nieustannie z tym, który jest nadzieją naszą i zadatkiem naszej sprawiedliwości, z Jezusem Chrystusem, który w swoim ciele poniósł nasze grzechy na drzewo, który grzechu nie popęlił, a w Jego ustach nie znalaziono podstęp. On dla nas, abyśmy z Nim żyli, wycierpiał wszystko. Bądźmy więc naśladowcami Jego cierpliwości, a gdy cierpimy dla imienia Jego, wtedy właśnie Go chwalcmy”.

W „Męczeństwie Polikarpa” (17,3), dziele napisanym w ciągu pierwszego roku po jego śmierci, która nastąpiła najprawdopodobniej w 155 r., znajdujemy cenne informacje o kulcie męczenników. Wierni zbierają jego prochy i oddają im cześć, ale nie taką, jaka należy się samemu Chrystusowi: „Jemu składamy hołd naszej adoracji, gdyż jest Synem Bożym, męczenników zaś kochamy jako uczniów i naśladowców Pana, a jest to rzeczą słuszną, gdyż w stopniu niezrównanym oddali się oni na służbę swojemu Królowi i Mistrzowi. Obyśmy i my również mogli stać się ich towarzyszami i współuczniami!”.

Wspomniany już Tertulian w dziele „Do męczenników”, powstałym na przełomie II i III w., zwraca się do chrześcijan uwięzionych w Kartaginie, pragnąc dodać im otuchy i odwagi. Przyszłych męczenników uważa za świętych, nazywa ich „przyjaciółmi Boga” i prosi o ich orędownictwo. Żyjący nieco później św. Cyprian, biskup Kartaginy, podkreśla, że tylko Bóg może przebaczyć winy, ale zasługi

męczenników mają przed Jego trybunałem ogromną wagę.

Oddając należną cześć męczennikom, szukano ich wstawiennictwa. Sporo tekstów dotyczących tego aspektu kultu świętych znajdujemy w kazaniach starożytnych autorów, wygłaszanych w rocznicę śmierci męczenników. Święty Hieronim (zm. ok. 420 r.) w dziele „Przeciw Wigilancjuszowi” (6,18-21) zdecydowanie broni kultu męczenników i ich mocy wstawienniczej: „Jeżeli apostołowie i męczennicy za życia mogą się modlić za drugich, kiedy jeszcze muszą się troszczyć o siebie, o ileż więcej po uzyskaniu nagrody, zwycięstwach i triumfach?”.

Wzywanie męczenników było powszechną praktyką Kościoła starożytnego, a zachowane teksty ukazują charakterystyczne dla modlitwy zwroty: módlcie się za nas, wstawiajcie się, pamiętajcie o nas. Wstawiennictwo świętych było – w opinii wiernych – jeszcze bardziej skuteczne, jeśli modlitwy były wymawiane blisko ich grobów. Co więcej, zmarłych często chowano blisko tych, którzy zostali uznani za świętych, aby mogli skorzystać z ich zbawczego wstawiennictwa. Święty Augustyn, który, podobnie jak św. Ambroży, poświęcił wiele ze swoich głębokich mów kultowi męczenników, wyjaśniał, że bardziej niż modlić się za zmarłego męczennika, należy starać się, aby on modlił się za nas.

CONFESSOR, CZYLI WYZNAWCA

Już w czasach prześladowań chrześcijan pojawił się inny ważny termin w kontekście kultu świętych: *confessor*, czyli wyznawca. Słowem tym oznaczano najpierw tych chrześcijan, którzy, wyznawszy publicznie swoją wiarę w Chrystusa przed trybunałem w czasie procesów, zostali ukarani więzieniem, torturami, wygnaniem albo w inny sposób, ale nie ponieśli męczeństwa. Byli bardzo szanowani przez chrześcijańskie wspólnoty, oczekując na śmierć, a jeśli zostali uwolnieni, zajmowali zwykle ważne miejsca w samym Kościele, bo byli traktowani jako ci, którzy doznali szczególnej pomocy Ducha Świętego. Ich modlitwy kierowane do Zbawiciela w intencji chorych i ich moc wstawiennicza za grzeszników były traktowane jako szczególnie skuteczne. W pewnym okresie dwa słowa, *martyr* i *confessor*, były niemal synonimami, ale już w II w. zaczęto precyzować terminologię: pierwszy rzeczownik – jak już wspomniano – wskazywał na tego, który oddał życie za wiarę, drugi natomiast na tego, który wiele wycierpiał, dał piękne świadectwo wiary, ale nie poniósł męczeństwa. Wydaje się, że po raz pierwszy spotykamy to rozróżnienie w sposób bardzo wyraźny w Liście o męczennikach lyońskich z 177 r.; ci, którzy przeżyli prześladowania, nie

otrzymują tytułu *martyr*, ale *confessor*, o czym skrzętnie nas informuje Euzebiusz z Cezarei w swojej „Historii kościelnej” (V, 2,2-3).

Gdy zakończyły się prześladowania chrześcijan, słowem *confessor* zaczęto określać także biskupów, z racji na wymowne świadectwo wiary i przywiązania do Kościoła, i ascetów, którzy dali przykład radykalnego życia ewangelicznego i zaświadczyli o Chrystusie nie tyle w czasie tortur, ile przez praktykowanie cnót w codziennym życiu. W takim kontekście kult świętych biskupów stanowił pierwszy wyłom od zwyczaju oddawania czci jedynie męczennikom. Poszczególne gminy chrześcijańskie wpisywały nawet imiona swoich biskupów (pomijając tych, którzy zostali uznani za niegodnych) na specjalnych tabliczkach, które odczytywano w czasie niedzielnej Eucharystii.

Jest rzeczą zrozumiałą, że jeśli któryś z pasterzy zapisał się szczególnie dobrze w pamięci wiernych, jego *dies natalis*, czyli rocznicę śmierci, rozumianej jako narodziny dla nieba, obchodzono w sposób wyjątkowo uroczysty i wypraszano łaski za jego pośrednictwem.

Wśród pierwszych świętych biskupów, którzy nie byli męczennikami, trzeba wspomnieć z pewnością św. Marcina z Tours. Nawet jeśli wcześniej uznano za takich św. Bazylego Wielkiego czy św. Hilarego z Poitiers, to jednak sława św. Marcina najbardziej przyczyniła się do rozwoju kultu wyznawców. Jego grób stał się z czasem ważnym miejscem pielgrzymkowym, rywalizującym z Rzymem i Compostelą; liturgiczne teksty napisane na jego cześć służyły za wzór dla innych wyznawców; od 461 r. każdego 11 listopada po dzień dzisiejszy obchodzi się święto na jego cześć.

PRZYJĘCI DO OJCZYZNY

Po św. Marcinie przyszedł czas na wielu innych świętych, męczenników i wyznawców, w późnej starożytności, w średniowieczu, w czasach nowożytnych, aż do naszego okresu, i do świętych, których niemal dotykaliśmy. Niech w czasie oktawy Wszystkich Świętych – i nie tylko – towarzyszy nam świadomość wielowiekowej tradycji i duchowej łączności z tymi, którzy zaświadczyli o Chrystusie i którzy – jak mówi Sobór Watykański II w Konstytucji dogmatycznej o Kościele (n. 49) – „przyjęci (...) do ojczyzny i znajdując się blisko przy Panu, przez Niego, z Nim i w Nim nieustannie wstawiają się za nas u Ojca, ofiarując Mu zasługi, które przez jedynego Pośrednika między Bogiem i ludźmi, Jezusa Chrystusa, zdobyli na ziemi. (...) Ich przeto troska braterska wspomaga wydatnie słabość naszą”.

Autor jest kapłanem diecezji plockiej, filologiem klasycznym i patrologiem, pracownikiem Stolicy Apostolskiej

Tylko Bóg może przebaczyć winy, ale zasługi męczenników mają przed Jego trybunałem ogromną wagę.

W SKRÓCIE

■ **Beatyfikacja tuż-tuż.** „Cieszymy się z tak bliskiego dnia beatyfikacji kard. Stefana Wyszyńskiego. Będzie to wielkie święto dla Kościoła w Polsce i całej naszej ojczyzny” – tak przewodniczący episkopatu abp Stanisław Gądecki skomentował informację, że beatyfikacja odbędzie się 7 czerwca 2020 r. w Warszawie.

fol. Monika Odrobńska

■ **Młodzi i dialog.** Instytut Dialogu Międzykulturowego im. Jana Pawła II w Krakowie rozpoczął nabór do siódmej już edycji projektu edukacyjno-wychowawczego „Oblicza Dialogu. Młody Asyż. Młodzież na rzecz tolerancji i pokoju”, dotyczącego dialogu międzyreligijnego i międzykulturowego w oparciu o nauczanie JP II. Tegoroczne hasło brzmi: „Na pątniczym szlaku. Idea pielgrzymowania w religiach i kulturach”. Szczegóły: www.obliczadialogu.pl.

■ **Getsemani w Krakowie.** W Sanktuarium św. Jana Pawła II w Krakowie zainicjowano 16 października nabożeństwo Getsemani, a 22 października abp Marek Jędraszewski zasadził tam pierwsze drzewko oliwne, które da początek ogrodu oliwnemu.

■ **Skarbona dla Notre-Dame.** Sukcesem zakończyła się zbiórka pieniędzy na odbudowę paryskiej katedry Notre-Dame, prowadzona w czasie wakacji w katedrze na Wawelu. W skarbonach ustawionych przed szopką krakowską w kaplicy Żałuskiego znalazło się 58 tys. zł, 5 tys. euro oraz 2700 dolarów i pojedyncze banknoty pochodzące z 24 krajów świata. W sumie wszystkich darowizn i ich zapowiedzi ze świata na odbudowę Notre-Dame wpłynęło 922 mln euro.

JAN PAWEŁ II
NA PATRONA

Przewodniczący episkopatu abp Stanisław Gądecki, w imieniu Konferencji Episkopatu Polski, zwrócił się do papieża Franciszka z prośbą o ustanowienie św. Jana Pawła II Doktorem Kościoła i patronem Europy. Prośbę tę 22 października, podczas kongresu „Europa Christi”, wsparł kard. Stanisław Dziwisz.

fol. xhz

fol. PAP/Artur Reszko

Z CERKWI DO MUZEUM

Zbiory Muzeum Ikon w Supraślu powiększyły się o ikony Świętego Archanioła Michała i Prokora Arona, pochodzące z wrót diakonich XVII-wiecznego ikonostasu cerkwi Zwiastowania Bogurodzicy w Supraślu. Te siedemnastowieczne wizerunki są jednymi z niewielu obiektów z supraskiej świątyni, jakie zachowały się do naszych czasów.

fol. PAP/Radek Pietruszka.

NAGRODY
DLA KULTURY

W Pałacu Prezydenckim odbyła się uroczystość wręczenia odznaczeń państwowych osobom zasłużonym dla kultury polskiej. Prezydent Andrzej Duda uhonorował medalami: śpiewaka operowego Bernarda Ładysza (na zdjęciu), piosenkarki Halinę Frąckowiak i Krystynę Prońko, dziennikarza Zbigniewa Gluzę, dyrygenta Jerzego Maksymiuka i aktora Emiliana Kamińskiego.

CZY WIDZIMY?

Z okazji Międzynarodowego Święta Białej Laski w Warszawie prześlta manifestacja „My nie widzimy nic, a Wy – czy widzicie nas?”.

fol. PAP/Tomasz Czeli

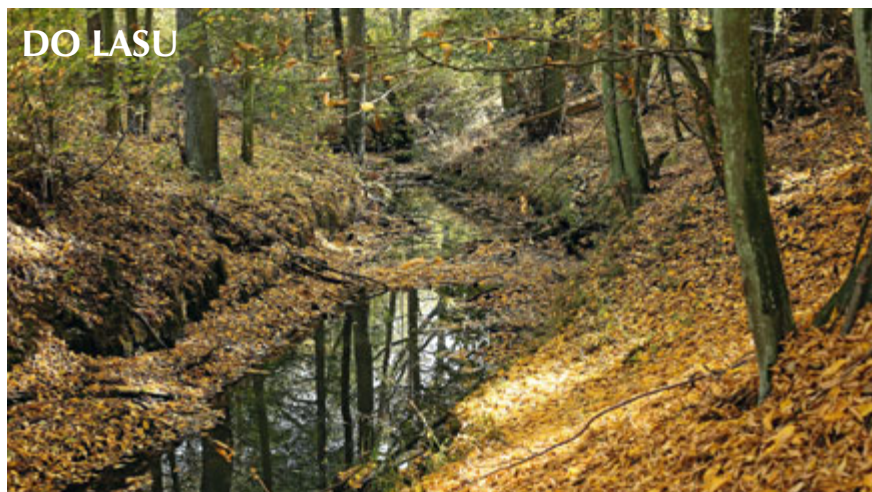
RYSOWAŁ NASZE BANKNOTY

fol. Monika Odrobirska

Andrzej Heinrich zmarł 21 października w wieku 90 lat. Był autorem wielu projektów znaczków pocztowych, dokumentów oraz banknotów z serii „Wielcy Polacy” (1974-1993, w obiegu w latach 1975-1996) oraz „Królowie i księżta Polski” (1994, w obiegu od 1995). Był też autorem poprawek godła heraldycznego Polski wprowadzonych do obowiązującego obecnie herbu państwowego, a także insygniów Orderu Krzyża Wojskowego. Poświęcono mu film dokumentalny „Wielki człowiek małej grafiki” z 2011 r.

DO LASU

fol. PAP/Tomasz Wojasik

Wiekowa puszcza – leśny rezerwat przyrody Wydymacz w Nadleśnictwie Antonin (woj. wielkopolskie), przyciąga przyrodników, turystów, a także sympatyków lasu.

SZKŁO NA DWORCU

Szklane rzeźby i instalacje 16 artystów z 14 krajów Europy można zobaczyć na Dworcu Głównym PKP we Wrocławiu. To główna wystawa zorganizowana w ramach odbywającego się w stolicy Dolnego Śląska Europejskiego Festiwalu Szkła.

fol. PAP/Maciej Kulczyński

■ **Młodość we Wrocławiu.** Już po raz trzeci stolica Dolnego Śląska za kilka tygodni, na powitanie Nowego Roku, będzie gościła kilkadziesiąt tysięcy młodych ludzi – uczestników Pielgrzymki Zaufania przez Ziemię, zapoczątkowanej przez brata Rogera, założyciela wspólnoty z Taizé.

■ **Nominacja bp. Mizińskiego.** Sekretarz generalny Konferencji Episkopatu Polski bp Artur Miziński objął funkcję honorowego przewodniczącego Kapituły Nagrody im. ks. bp. Romana Andrzejewskiego, długoletniego Krajowego Duszpasterza Rolników. Ustanowiona w 2004 r. przez Fundację „Solidarna Wieś” Nagroda im. bp. Romana Andrzejewskiego honoruje osoby i instytucje szczególnie zasłużone dla ekonomicznego, kulturalnego i cywilizacyjnego rozwoju polskiego rolnictwa, terenów wiejskich i małomiasteczkowych oraz rolników.

■ **Zmarł prekursor walki z bólem.** Jacek Łuczak, profesor nauk medycznych, założyciel i długoletni prezes Polskiego Towarzystwa Opieki Paliatywnej, miał 84 lata. Był twórcą hospicjum Palium w Poznaniu i pierwszej poradni walki z bólem w Polsce.

■ **Dary dla rodaków.** Katolickie Stowarzyszenie Młodych zachęca do udziału w drugiej edycji akcji „Polak z sercem”, adresowanej do Polaków na Białorusi i Ukrainie. Między 11 a 24 listopada trwać będzie zbiórka żywności z długim terminem spożycia, środków chemicznych oraz artykułów szkolnych. Patronat medialny: tygodnik „Idziemy”.

■ **„Dom pod Dwoma Orłami”.** We Wrocławiu rozpoczęły się zdjęcia do nowego serialu historycznego Telewizji Polskiej o tym tytule. Projekt reżyseruje Waldemar Krzystek, występują: Karolina Gruszka, Andrzej Seweryn, Grzegorz Małecki, Andrzej Konopka, Artur Żmijewski, Jan Frycz, Przemysław Stipka i Cezary Łukaszewicz. Fabuła koncentruje się na losach Polaków, Niemców i Ukraińców, których drogi krzyżują się w starej poniemieckiej willi we Wrocławiu.

■ **Krew na komendzie.** Około 14 litrów krwi udało się zebrać w czasie akcji „Płock: Niepodległa mamy we krwi” na terenie Wojewódzkiej Komendy Uzupelnień. „Przybywa kobiet decydujących się na krwiodawstwo” – stwierdza Karol Krajewski, koordynator Klubu Honorowych Dawców Krwi Legion Oddział w Płocku. Akcję przeprowadzono w czasie Płockich Dni Kultury Chrześcijańskiej.

■ **Kolejarze do Matki.** Krajowe Duszpasterstwo Kolejarzy zaprasza pracowników kolei, emerytów, rencistów i przyjaciół z rodzinami na XXXVI Ogólnopolską Pielgrzymkę Kolejarzy na Jasną Górę w dniach 16-17 listopada, pod hasłem: „Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze Ziemi. Tej ziemi”.

Jacek Karnowski

Będzie dogrywka

Według najnowszego, październikowego sondażu CBOS, Polacy już tradycyjnie najbardziej ufają prezydentowi Andrzejowi Dudzie (65 proc. ocen pozytywnych, tylko 21 proc. negatywnych). Dalsze miejsca zajmują: premier Morawiecki (57 proc. ufających), Jarosław Kaczyński (45 proc.), Zbigniew Ziobro (43 proc.) oraz Mariusz Błaszczak (40 proc.) – czyli politycy obozu rządzącego. Szósty jest Paweł Kukiz (35 proc. ufających), polityk także niewywodzący się z obozu III RP. To pokazuje, że choć wybory z 13 października przyniosły PiS poczucie pewnego niedosytu, to jednak nie można mówić o jakimś przełomie w postawach Polaków. Gdyby nie błędy w toku kampanii – a mam tu na myśli przede wszystkim zapowiedź szybkiego podnoszenia płacy minimalnej, co przstraszyło część małych przedsiębiorców – wynik mógłby być znacznie lepszy.

Polityka jest trudną sztuką: z badań, którymi dysponował sztab PiS, wynikało, że propozycje dotyczące zarobków, mające nie tylko przekonać wyborców, ale także skłonić firmy do inwestowania w nowoczesne technologie, cieszą się poparciem 70 proc. badanych. Zlekceważono jednak fakt, że środowiska wyrażające sprzeciw traktują tę sprawę bardzo

poważnie, a nawet że widzą w niej zagrożenie dla swojej przyszłości. To pokazuje, że programy socjalne przestają być tak skutecznym wehikułem budowania poparcia, jakim były w ostatnich latach. Będą wciąż ważne, ale PiS rozgląda się już za in-

nym wiatrem. Także dlatego, że spodziewane spowolnienie gospodarcze ograniczy możliwości finansowe państwa.

Wróćmy jednak do sondażu zaufania CBOS, bo na pozycjach siódmej i ósmej znajdujemy tam polityków, którzy już niedługo mogą odegrać pierwszoplanowe role w następnej polityce. Mowa o liderze PSL Władysławie Kosiniaku-Kamyszu, cieszącym się zaufaniem 34 proc. badanych (nieufność – 21 proc., obojętność – 17 proc., nieznanomość – 22 proc.), oraz o Małgorzacie Kidawie-Błońskiej, polityku PO, której ufa również 34 proc. (nieufność – 23 proc., obojętność – 16 proc., nieznanomość – 22 proc.). Wyniki Kosiniaka-Kamysza i Kidawy-Błońskiej są więc niemal

identyczne. To z pewnością utrudnia zadanie strategom opozycji, którzy muszą podjąć decyzję, kto z tych dwojga powalczy o prezydenturę w drugiej turze. Czasu jest niewiele, najdalej do późnej jesieni. Pięć lat temu Jarosław Kaczyński ogłosił nazwisko Andrzeja Dudy 11 listopada, i był to już ostatni dzwonek.

Teoretycznie opozycja powinna wybrać lidera PSL. W Polsce nie można bowiem wygrać wyborów powszechnych bez głosów mieszkańców wsi i małych miasteczek, a spośród polityków opozycji tylko Kosiniak-Kamysz może do nich dotrzeć. W drugiej tu-

rze będzie to sprawa absolutnie kluczowa. Kosiniak-Kamysz pokazał też, że umie ciężko pracować, szybko się uczy, koryguje własne błędy. Jest też względnie mało spalony totalnym sposobem uprawiania polityki w ostatnim czterolecu. Właściwie jest z nim tylko jeden problem: nie reprezentuje PO, ale ludowców. A wszyscy już wiedzą, że jeśli partia nie chce wpaść w korkociąg śmierci, to musi wystawić własnego kandydata. Jeśli zaś PO kogoś wystawi, to z dużym prawdopodobieństwem przejdzie on do drugiej tury. Bo Platforma wciąż jest bardzo silna – zasobami, pieniędzmi, kadrami.

Wiemy, że Donald Tusk nie wystartuje – będzie szefem Europejskiej Partii Ludowej. I choć nie zamyka mu to żadnej z dróg, to do maja nie rzuci nowej pracy – byłoby to jednak groteskowe. I od dawna stawia on na Kosiniaka-Kamysza. Choćby dlatego Grzegorz Schetyna wybierze inną opcję, czyli Kidawę-Błońską. Ona także ma zalety, bo może sięgnąć po głosy kobiet, przeciętnie wyraźnie życzliwszych opozycji niż ogół mężczyzn. Kidawa-Błońska jest jednak politykiem wciąż mało wyrobionym; wielu komentatorów zwraca uwagę na jej kiepskie umiejętności oratorskie. Nie ma również wiele charyzmy. Nie zdołała przyciągnąć do Platformy właściwie żadnych wyborców – po jej wejściu do gry partia dostała tyle, ile miała wcześniej w sondażach.

Przed opozycją trudne decyzje. Ważne również dla PiS. Wybory parlamentarne nie przyniosły rozstrzygnięcia, i to bój o pałac prezydencki będzie decydującą dogrywką. Jeśli wygra Andrzej Duda, marzenie III RP o wielkiej zemście ziści się najwcześniej za kolejne pięć lat. Jeśli Andrzej Duda przegra, rząd PiS będzie miał wielkie problemy z dotrzymaniem do końca kadencji.

Autor jest redaktorem naczelnym tygodnika „Sieci”

Dług spada

Zmniejsza się dług publiczny Polski: w II kwartale wyniósł 48,1 proc. w relacji do PKB (1,050 bln zł) – podaje Eurostat. W porównaniu do poprzedniego kwartału oznacza to spadek o 1 pkt procentowy. Zadłużenie wszystkich państw UE zmniejszyło się z 81,1 do 80,5 proc. PKB. Wyższy od polskiego spadek zadłużenia odnotowano tylko na Węgrzech, w Irlandii, Grecji i Portugalii (tu o 2,5 proc.).

Wyższe zadłużenie notuje się w krajach strefy euro – tu dług spadł z 86,5 do 86,4 proc. PKB. Największe problemy z zadłużeniem mają: Grecja (180,2 proc.), Włochy (138 proc.), Portugalia (121,2 proc.), Cypr (107,2 proc.) i Belgia (104,7 proc.). Najmniejsze zadłużenie odnotowują: Estonia (9,3 proc.), Luksemburg (20,3 proc.) i Bułgaria (20,4 proc.).

Stare filmy

Za 80,8 mln zł TVP przez trzy lata zdigitalizowała 836 archiwalnych produkcji: 41 filmów fabularnych, 75 seriali fabularnych, 30 filmów dokumentalnych, cztery serie animowane dla dzieci i dziecięcy spektakli Teatru Telewizji. Są wśród nich m.in. „Ekstradycja”, „Czterdziestolatek”, „Noce i dnie”, „Do krwi ostatniej”, „Zmiennicy”, „Kapitan Sowa na tropie”, „Królowa Bona”, „Polskie drogi”, „Stawiam na Tolka Banana”, „Na kłopoty Bednarski”, „Podróż za jeden uśmiech”, „Niewiarygodne przygody Marka Piegusa”, „Nad Niemnem i „Lalka”.

Klatka po klatce skanowano taśmy celuloidowe, a powstałe pliki poddawano rekonstrukcji cyfrowej. Zrekonstruowane zbiory Telewizja Polska udostępniła w internecie, w serwisie VOD, na DVD i Blu-Ray; emitowane są też w programach TVP.

Edukacja, ale jaka?

Kościół katolicki nie jest przeciwny odpowiedzialnej edukacji seksualnej. W ramach kursów dla przyszłych małżonków prowadzone są zajęcia podejmujące również tematy dotyczące życia seksualnego i odpowiedzialnego rodzicielstwa – wskazuje rzecznik Konferencji Episkopatu Polski ks. Paweł Rytel-Andrianik, który w ten sposób komentuje dyskusję toczącą się w mediach.

Według 80 proc. Polaków edukacja seksualna powinna zostać w szkole, ale odpowiedzialność za uświadamianie dzieci spoczywa przede wszystkim na rodzicach – wynika z badań IBRiS dla „Dziennika Gazety Prawnej” i RMF FM.

Uczniowie dobrze oceniają i uważają za przydatną wiedzę zdobywaną w ramach wychowania do życia w rodzinie – wynika z badań przeprowadzonych kilka lat temu przez

socjologów z UJ oraz IBE. Przedmiot ten (nieobowiązkowy) wprowadzono do polskich szkół 20 lat temu. Ma on wspierać rodziców w wychowywaniu dzieci w tych obszarach, o których w wielu domach mówi się niewiele lub wcale.

Edukacja seksualna nie może być banalizowana i ograniczana tylko do przekazu na temat tzw. „bezpiecznego seksu” – przestrzega z kolei ks. Przemysław Drag, dyrektor Krajowego Ośrodka Duszpasterstwa Rodzin KEP. Podkreśla, że w trakcie prowadzonych w polskich szkołach lekcji wychowania do życia w rodzinie przekazywana jest wiedza dotycząca płciowości i seksualności oparta na „prawdzie, nowych osiągnięciach naukowych i ogromnym szacunku dla człowieka”.

i

foto: PAP/Wojtek Jargilo

Honory dla wnuka noblistki

– Wyścig w kierunku coraz większej rentowności prowadzi do hamowania kreatywności badaczy – mówił biochemik, wnuk Marii Skłodowskiej-Curie, prof. Pierre Joliot, który otrzymał tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Senat uczelni nadał ten tytuł prof. Joliot w uznaniu jego wybitnych osiągnięć w dziedzinie biochemii, biofizyki, biologii i bioenergetyki roślin, „a zwłaszcza fundamentalnego wkładu w wyjaśnienie mechanizmów przemian w centrach fotosyntezy”.

– Wyścig w kierunku coraz większej konkurencyjności i rentowności w perspektywie krótkoterminowej, który jest podstawą naszych obecnych społeczeństw, prowadzi do zahamowania kreatywności badaczy i ich zdolności innowacyjnych. Polityka ta, która odpowiada się za nadmierną rentownością, paradoksalnie jest sprzeczna z realizowanym celem – powiedział prof. Joliot.

i

Wokół rodziny

– Chrześcijańskie przepowiadanie dotyczące rodziny to doprawdy dobra nowina – przypomina papież Franciszek w adhortacji *Amoris laetitia*. Chcemy w szczególnie sposób przypomnieć sobie to przepowiadanie właśnie tutaj, w Gnieźnie, podczas V Kongresu Nowej Ewangelizacji – mówił metropolita gnieźnieński abp Wojciech Polak, otwierając spotkanie pod hasłem „Radość miłości”, które odbyło się w dniach 24-27 października.

Z uczestnikami spotkali się m.in. metropolita warszawski kard. Kazimierz Nycz, metropolita łódzki abp Grzegorz Ryś, przewodniczący Rady KEP ds. Rodziny bp Wiesław Śmigiel, znany rekolekcionista i duszpasterz rodzin o. Ksawery Knotz OFMCap, współautor książki „*Amoris laetitia* jako ewangelia miłości i droga do przebycia” o. Fidalgo Antonio Gerardo CSsR, prof. Kaja Kaźmierska z Uniwersytetu Łódzkiego, lider Wspólnoty Uwielbienia „Głos Pana” ze Skierniewic

Marcin Zieliński oraz Charles Whitehead, pomysłodawca adresowanej do rodzin inicjatywy „Celebrate”.

Uczestnicy Kongresu – rodziny, osoby przygotowujące się do małżeństwa, ci, którzy towarzyszą rodzinom i je wspierają – objęli refleksją i modlitwą nie tylko sytuacje radośne, ale i kryzysowe. Kongres był podzielony na część rekolekcyjną, wykładową, warsztatową i wyjście ewangelizacyjne. Abp Ryś zwrócił uwagę, że rodzina w badaniach socjologicznych wymieniana jest przez Polaków jako wartość najważniejsza. – To znaczy, że rodzina może być miejscem spotkania człowieka z Kościołem – zauważył.

i

Wolny czy tęczyowy?

Nie milkną komentarze dotyczące „Tęczowego piątku”, zorganizowanego 25 października w części polskich szkół. „Po raz kolejny przypominamy, że sprawy kształcenia i wychowania powinny być jak najbardziej odległe od koniunktur politycznych i ideologicznych. Szkoła nie jest i nie może być miejscem na jakiegokolwiek propagowanie środowisk LGBTQ” – informowała Komisja Wychowania Katolickiego KEP w 2018 r., odnosząc się do zapowiedzi „tęczowego piątku”. „Komu-

nikat ten pozostaje stale aktualny” – przypomniała 22 października.

Fundacja Mamy i Taty z kolei podkreśla, że „demoralizatorzy stosują różne brudne chwytły, aby zniweczyć wieloletni trud wychowawczy włożony przez rodziców i dziadków. Kampania Przeciwko Homofobii, szczerze finansowana przez zagraniczne podmioty należące do George’a Sorosa, znalazła sposób, aby obejść odpowiedzialność za podejmowane działania. Obecnie za organizację tzw. „tęczy-

wych piątków” odpowiadają samorządy uczniowskie, czyli w większości przypadków osoby małoletnie. Niestety, po stronie konstytucyjnych praw rodziców nie stanęły kuratoria oświaty ani Ministerstwo Edukacji Narodowej. Impreza ta wciąż pozostaje także poza kontrolą rodzicielską”.

Na kilka dni przed zapowiadaniem „tęczowym piątkiem” Fundacja MiT rozpoczęła akcję „Wolny piątek”, czyli urlopu na żądanie i nieposyłanie w tym dniu dziecka do szkoły. „Niech władza zobaczy, że frekwencja w piątek 25 października jest niska” – napisali inicjatorzy akcji.

i

fot. ks. Paweł Kłys

Sens bezzeństwa

Z abp. **Grzegorzem Rysiem**, metropolitą łódzkim, rozmawia ks. Paweł Kłys

Czym jest celibat, jaką wartość niesie dla Kościoła?

Celibat znaczy tyle, co bezzeństwo. Ma sens wtedy, kiedy jest wyrazem czystości. Czystość jest fantastyczną cnotą, którą zwykłe – na własny użytek – nazywam „wolnością, żeby kochać”. Trzeba zacząć od tego, że chrześcijaństwo nie zna innego powołania, jak powołanie do miłości, ale to powołanie ma różne twarze, na różne sposoby można je realizować. Najczęściej wybraną formą realizacji jest droga małżeństwa, rodziny, ale istnieje także odkryta przed Bogiem czystość, ślubowana Mu w życiu zakonnym czy praktykowana na inne sposoby. I ona też jest formą miłości do ludzi. Istnieje wolność w stosunku do życia erotycznego, i ta wolność nazywa się czystością. To ona sprawia, że mam moc oddać komuś swoje ciało, siebie we współżyciu. Jeśli człowiek chce drugiemu oddać siebie, to musi mieć doświadczenie wolności, czyli kontrolowania samego siebie, tego, że jego życie mu się nie dzieje, tylko, że on ma nad nim władzę. Zagłoba dawał królowi szwedzkiemu

Niderlandy, a wszyscy się z tego śmiali. Bo nikt nie daje czegoś, czego nie ma.

Bezzeństwo jako cnota jest niewątpliwie ideą nowotestamentalną. Jezus żył w czystości jako celibatariusz; z grona apostołów przynajmniej jeden, czyli Jan, również. Ten stan zatem pojawił się w Kościele od początku, ale nie od razu był związany z kapłaństwem. Był pewnym znakiem rozpoznawczym chrześcijan: uczniowie Chrystusa nie godzą na absolutną swobodę w dziedzinie życia erotycznego, jaka panowała dokoła. Zapewne świat grecki i rzymski niewiele rozumiał z czystości, natomiast chrześcijanie pokazywali: tak, nasza wiara porządkuje także i tę dziedzinę”. I teraz dość szybko okazało się, że znaleźli się ludzie, którzy ten ideał czystości głosili tak radykalnie, że nawet dla Kościoła był on nie do przyjęcia. To były radykalne znaki przez kontrast do tamtejszej rzeczywistości.

Zatem celibat jest miłością, na wzór miłości Chrystusa do Kościoła?

Więcej. On jest nawet w samym środku tej miłości. Wszystko, co robimy w kapłaństwie,

jest *in persona Christi* – w osobie Chrystusa. Nie tylko odprawiam Mszę *in persona Christi*, ale żyję *in persona Christi*, inaczej wszystko sprowadzimy do kilku funkcji. Seminarium nie jest po to, żeby nauczyć, jak się odprawia Mszę, tylko jak żyć w kluczu Jezusowym. Seminarium ma pomóc, by człowiek odkrył, że Pan dał mu charyzmat celibatu. I jeśli go odkryje, to ma moralne prawo poprosić o święcenia, wiedząc, że Kościół święci dzisiaj niezonatych mężczyzn. Taką ma praktykę i wolę.

Jak wygląda przygotowanie do celibatu w seminarium?

Nie istnieje jedna matryca takiego wychowywania i kształcenia, nawet w Polsce każde seminarium jest inne. Musi się zejść kilka elementów. Na pewno istotna jest formacja, którą byśmy nazwali ludzką, to znaczy, żeby człowieka kształtować do odpowiedzialności i wolności, do pewnej równowagi życia. Dziś zrozumienie tej potrzeby jest w praktyce seminaryjnej o wiele większe, niż było na przykład 35 lat temu. Mieliśmy wtedy w seminarium jedno spotkanie z psychologiem na

początku, i tyle. Były wykłady z psychologii, ale każdy traktował je jako służące poznaniu, z kim będzie pracował, a nie jako pomoc w refleksji nad sobą samym. Dzisiaj ten wymiar formacji jest o wiele szerszy, zwłaszcza tam, gdzie wprowadzono w seminariach rok propedeutyczny. Podczas jego trwania można wiele zrobić pracą, czy to wspólną, czy indywidualną. W formacji do celibatu liczą się nie tylko miesiące spędzone w seminarium, we wspólnocie. Niesłuchanie ważny jest czas związany z różnymi praktykami, byciem w Kościele w różnych wspólnotach i miejscach. Tam się sprawdza to, co człowiek przemyslał i przemodlił w seminarium.

Kandydat do święceń diakonatu, kończąc seminarium, pytany jest, czy przyrzeka celibat. Jak mieć pewność, że naprawdę jestem gotowy, że wytrwam?

Na dany moment liczy się dyspozycja aktualna. I to dotyczy każdego wyboru życiowego. A skąd pewność w małżonkach, którzy sobie ślubują miłość, wierność i uczciwość małżeńską, oraz to, że jedno drugiego nie opuści aż do śmierci? Oni są w tej samej sytuacji. Wiek zawarcia małżeństwa cały czas się przesuwa, bo wszyscy mówią, że nie mają pewności, więc wchodzą w związek małżeński, mając średnio 27 lat, a niektórzy mocno po 30. Ciągłe szukają tej pewności, i ciągle jej nie mają. Każdy wybiera i decyduje w oparciu o takie rozeznanie, jakie ma w danej chwili. Nikt nie zna wyzwań, jakie niesie przyszłość. Jeśli człowiek chce być księdzem, to czy od początku wie, jak będzie spowiadał? Czy go to nie przerosnie? To nie takie proste.

Kiedy ktoś po 25 latach weźmie np. swoje notatki z rekolekcji i przeczyta, zapewne pomyśli: „Ale byłem naiwny”. Była w tym jednak jakaś gorliwość, która się w nim wypaliła, i trochę żal, że tamtego człowieka już nie ma. A może jest, tylko po przejściach. Nie oznacza to jednak, że tamte decyzje, podjęte bez takiego rozeznania i rozumienia, jakie ma się dzisiaj, były podjęte w sposób nieważny czy nieodpowiedzialny. Były podjęte i ważne, i odpowiedzialne, na tę wiarę, jaka wtedy była dostępna. Seminarium jest po to, by człowiek się do tej decyzji przygotował, żeby ją podejmował możliwie najdojrzałej, najbardziej odpowiedzialnie. Każdy kapłan w swojej teczce personalnej ma podanie o święcenia i jest podpisany pod tym podaniem: „mam pełną świadomość, jakie mam zobowiązania”. Na różnych etapach to jest. Takich podpisów każdy ma w teczce pięć.

Jak radzić sobie z samotnością kapłańską?

To jest to, co najbardziej przekonuje mnie do tego elementu formacyjnego, jakim jest rok pobytu diakonów w parafiach. Docelowo, po szóstym roku, kleryk będzie przyjmował święcenia diakonatu, obroniw-

szy wcześniej magisterium z teologii. Zostaje mu rok do święceń kapłańskich, które spędza w parafii, a kontakt z seminarium ma na poziomie wykładów, które służą pogłębianiu formacji pastoralnej, warsztatów z homiletyki czy ze spowiednictwa, żeby mógł się przygotować jeszcze bardziej do posługi kapłańskiej. Zasadniczo jednak będzie to rok posługi w parafii. I zależy mi na tym, żeby ten człowiek trafiał to niedużych wspólnot – w sensie zespołu duchowego – najlepiej, żeby to była tzw. jedynka, czyli proboszcz i diakon. Dlaczego? Aby zmierzył się z tymi elementami samotności, które go czekają, i zobaczył, jak reaguje. Czy zaczyna wydzwaniać do wszystkich? Jak opętany siedzi na Facebooku i pisze bez przerwy o sobie? Czy jest w stanie wziąć, Słowo otworzyć i się na nim skupić, albo iść do kościoła, do którego na pewno ma klucz, na adorację? To jest bardzo ważne.

Chodzi o to, żeby to doświadczenie samotności nie zrobiło z niego człowieka zgorzkniałego, który twierdzi, że Bóg go wezwał do „nie-miłości”. Samotność służy dyspozycyjności, jest po to, by mieć czas przygotować się na spotkanie z jedną, drugą czy trzecią grupą. Do tego potrzebny jest namysł nad Słowem, żeby wiedzieć, co mówić. Ksiądz naprawdę ma co robić z wolnym czasem. Zasadniczo życie prezbitera pod tym względem niewiele się różni od życia diakona, dlatego ten model jest potrzebny.

A co robić w sytuacji, kiedy samotność weźmie górę i zostanie wypełniona osobą? Co, jeśli zrodzi się uczucie, zauroczenie, zakochanie?

To, co robi każdy mężczyzna, który złożył jakieś śluby i naraz mu się w życiu pojawia kłopotliwe uczucie. Mam przekonanie, że Pan Bóg ludzi zadaje sobie nieprzypadkowo. Pytanie, jak daną relację przeżywać w zgodzie ze sobą, z tym, kim jestem. Trzeba się zastanowić, czego szukam w tej relacji, czego wolno mi szukać, a co jest sprzeczne z tym, co wybrałem, do czego jestem uposażony. I oddać Bogu to, do czego nie mam prawa, co właściwie nie jest moje.

Jestem księdzem – to moja tożsamość. To nie jest funkcja. Wiem, za czym poszedłem. A każde pójście za czymś oznacza też jakąś rezygnację. Nie oznacza, że rezygnuję ze spotkań z ludźmi, z relacji z nimi, także tych głębokich. Jeśli ludzie ze sobą współpracują, to tworzą się między nimi więzi. Ksiądz nie ma być bezduszny, nie ma być maszyną, ma być człowiekiem. Ale musi być w tym dojrzały. Wtedy będzie umiał każde uczucie, które przeżywa, przyjemne i przykre, zintegrować z tym, kim jest.

W Watykanie kończy się Synod poświęcony Kościołowi w Amazonii. Czy ewentualne decyzje w sprawie celibatu mogą się przełożyć na cały Kościół powszechny?

Jeśli pojawi się nowa formuła prawna dla Kościoła w Amazonii, i będzie ona dyktowana konkretnymi jego potrzebami, to wtedy zapewne pojawi się pytanie, dlaczego miała być wyłącznie dla tamtego lokalnego Kościoła jako obowiązująca. Potrzeb, które tam dyktują taką a nie inną praktykę, w różnym stopniu można się doszukiwać także gdzie indziej. Ale prawda jest też taka, że średnia liczba księży na liczbę wiernych jest w Europie o wiele większa niż w Amazonii. Problemem Europy nie jest, kto ma głosić Ewangelię, tylko to, kto ma na nią chodzić, kto ma jej słuchać. My,

jako księża, nie sprawdzamy się w takim głoszeniu Ewangelii, żeby liczba wiernych rosła. Tę problematykę nie rozwiązaliśmy w ten sposób, że nagle wyświęcimy nie wiadomo ilu ludzi, bo dziś jest ich absolutnie wystarczająco, żeby wiernych – mówiąc brzydko – obsłużyć. Są dynamiczne Kościoły, gdzie ludzi jest dużo, a nawet wciąż przybywa: w Afryce, Azji, Ameryce Północnej i Łacińskiej. I księża jest tam stosunkowo mało. Dlatego w tym kontekście dyskutujemy przede wszystkim o zwiększeniu dostępności do Eucharystii. Być może przez zniesienie celibatu, ale to nie musi być droga, a jeśli nawet, to nie wszędzie.

Jak zatem żyć pięknie w kapłaństwie i celibacie?

Róbnym to, do czego z natury zmierza nasze kapłaństwo i do czego z natury zmierza celibat. Czyli: pójście radykalne za Jezusem, relacja z Nim, bycie uczniem. To musi być konkret: godzina dziennie medytacji, nie brawiarza, nie Różańca; liczy się, ile czasu spędzamy z Jezusem ponad obowiązkiem, ile jest naszego pójścia za Nim w duchu: „Znalazłem Mistrza, nie jestem w stanie bez Niego funkcjonować, znalazłem Pana, którego słucham”. To jest jedno. Drugie – to czucie się dobrze w Kościele, ale nie jak w pracy, tylko jak we wspólnocie. Jak to mówi Franciszek: „Mieć duchową przyjemność z bycia z Kościołem”. I znów w konkretności: ludzi w mojej wspólnocie znam z imienia i nazwiska. Bycie z nimi otwiera mnie dopiero na tę wielką przestrzeń Kościoła powszechnego. Wtedy wszystko jest sensownie poukładane.

Całość wywiadu można przeczytać w nowej książce abp. Grzegorza Rysia „Celibat”, WAM, Kraków 2019

Do brexitu dojdzie czy też nie? Wielka Brytania opuści Unię Europejską czy w niej pozostanie?

Zagadka brexitu

Piotr Kościński

Jeśli Wielka Brytania opuści Unię, to na jakich warunkach? A jeżeli zostanie, to na jak długo? Sytuacja jest na tyle zmienna i nieprzewidywalna, że oddając ten numer tygodnika „Idziemy” do druku, nie byliśmy w stanie prognozować, co stanie się w następnym tygodniu.

A wydawało się, że wszystko jest już jasne. Premier Wielkiej Brytanii Boris Johnson złożył kompromisową propozycję w sprawie umowy o wyjściu swojego kraju z UE, a ona została przyjęta przez wszystkich przywódców państw członkowskich. Ale Izba Gmin – dość nieoczekiwanie – odłożyła głosowanie w sprawie zatwierdzenia tej umowy. Za taką decyzją głosowało 322 posłów, przeciwko – 306. Oficjalnym powodem była obawa deputowanych, że przyjęcie stosownych przepisów w sprawie umowy może trwać na tyle długo, że nie nastąpi do 31 października. W efekcie, mimo że większość parlamentarzystów się temu sprzeciwia, mogło dojść do brexitu bez umowy. Innymi słowy: najpierw musi być szczegółowa umowa i stosowne przepisy, a potem brexit. A to oznaczało zmuszenie Johnsona do poproszenia Brukseli o przesunięcie wyjścia z Unii.

I Johnson to uczynił. Do Brukseli trafiły dwa listy: jeden, niepodpisany (!), o przełożenie brexitu, i drugi, osobisty, że taka decyzja byłaby błędem. Równolegle Johnson usiłował przeprowadzić ponowne głosowanie nad umową, podobnie, jak wcześniej jego poprzedniczka Theresa May. Ale spiker Izby – odpowiednik marszałka sejmu – John Bercow uznał, że byłoby to absolutnie niewłaściwe.

KŁOPOT Z BACKSTOPEM

Gdy poprzednia premier Wielkiej Brytanii Theresa May podpisywała liczącą ponad pięćset stron umowę w sprawie wyjścia z UE, wydawało się, że sprawa jest przesądzona. Tak się jednak nie stało i Izba Gmin nie zaakceptowała tej umowy. Powodem był tzw. backstop, a jego wprowadzenie związane było z sytuacją w czwartej, obok Anglii, Szkocji i Walii, części Zjednoczonego Królestwa: Irlandii Północnej. Czasem jest ona nazywana, niezbyt ściśle, Ulsterem, a przez irlandzkich republikanów określana mianem „sześciu hrabstw”.

Irlandia Północna jest bardzo szczególnym terytorium. Kiedy w 1921 r. powstawała niepodległa Irlandia, część północna wyspy, zdominowana przez zwolenników jedności z Londynem, pozostała brytyjska. W latach 60. zaczęły tu narastać spory pomiędzy republikanami i unionistami (zwolennikami unii z Anglią), z angielską nazywane dość ostro *the Troubles* („Kłopoty”). Republikanie czy nacjonaliści z reguły byli katolikami, unioniści – anglikanami. W regionie panowała permanentna wojna. W starciach

fot. PAP/EP/Andy Rain

zginęło blisko czterystu partyzantów republikańskich i 162 żołnierzy oraz członków sił paramilitarnych lojalistów, a także 3,5 tys. cywilów.

W 1998 r. podpisano porozumienie wielokopiatkowe. Ważnym jego elementem był fakt, że Wielka Brytania była członkiem Unii Europejskiej. Między Republiką Irlandii i Irlandią Północną praktycznie nie ma granicy, a związki między obiema częściami wyspy są bardzo silne. Wyjście Wielkiej Brytanii z UE oznacza, że granica powróci, powrócą rozmaite bariery i nawet, jeśli nie będą to wize, to rozdzielone rodziny będą miały wielki problem w utrzymaniu kontaktów. W efekcie pojawiła się groźba zerwania porozumienia wielokopiatkowego, powrót „twardej granicy”, a w następstwie może nawet odrodzenia Irlandzkiej Armii Republikańskiej, która rozbroiła się do 2005 r. I w efekcie – powrót przemocy.

Backstop to po angielsku „siatka ochronna”, która w tym konkretnym przypadku pozwalała na uniknięcie powrotu do dramatycznej przeszłości. W pierwotnej, wynegocjowanej przez premier May umowie brexitowej zapisano, że jeśli nie uda się osiągnąć innego rozwiązania, Wielka Brytania pozostanie związana przepisami dotyczącymi jednolitego europejskiego rynku i unii celnej. Innymi słowy, granica między obiema częściami Irlandii nie zostałaby przywrócona – ale praktycznie nie istniałaby też granica między całą Wielką Brytanią i resztą UE.

Teoretycznie miałyby to trwać jedynie do końca 2020 r., bo taki czas dawano negocjatorom Brukseli i Londynu na wypracowanie jakiegoś wyjścia, ale można sobie wyobrazić, że przy braku tego wyjścia Wielka Brytania pozostałaby we wspólnym rynku z UE na bardzo wiele lat. I właśnie temu sprzeciwiała się duża część brytyjskich polityków. Dowodzili oni, że z takiego rozwiązania korzyści czerpać będzie jedynie Unia Europejska, a Londyn będzie się musiał podporządkować rozmaitym decyzjom Brukseli, nie mając na nie żadnego wpływu.

Ostatecznie Izba Gmin trzykrotnie odrzuciła umowę wynegocjowaną przez panią May. Spiker Bercow odmówił poddania porozumienia pod kolejne głosowania.

GRANICA NA MORZU?

Premier Johnson w gruncie rzeczy powrócił do jednego z pomysłów przedstawianych przez UE przed porozumieniem w sprawie backstopu – wydzielenia. Zgodnie z nim Wielka Brytania pozostałaby w unii celnej z Unią Europejską do 1 stycznia 2021 r. – do tego czasu Anglia, Szkocja

i Walia powinny wynegocjować nową umowę handlową z Brukselą.

Irlandia Północna funkcjonowałaby na zupełnie innych zasadach: znalazłaby się równocześnie na rynku brytyjskim, ale pozostałaby członkiem wspólnego, unijnego rynku dóbr rolniczych oraz przemysłowych. W efekcie towary z unijnego rynku, które trafią do Irlandii Północnej, miałyby być oclone według prawa unijnego. Natomiast towary wytworzone w Irlandii Północnej lub w Zjednoczonym Królestwie i skierowane na rynek unijny miałyby podlegać cłom brytyjskim.

Mówiąc w największym skrócie, podpisana umowa tworzy zupełnie nową rzeczywistość: po jej wejściu w życie część Wielkiej Brytanii podlegałaby bardzo skomplikowanym przepisom dwóch oddzielnych systemów prawnych, powstanie także nowa granica – na morzu dzielącym Irlandię i pozostałą część Zjednoczonego Królestwa. Ale zapewne lepsze jest takie nietypowe, skomplikowane rozwiązanie, niż przywrócenie w Irlandii „twardej granicy” i powrót do przemocy.

Wydawało się, że to rozwiązanie jest dobre i zadowoli większość Brytyjczyków. Ale nie zdajemy sobie sprawy, jak bardzo podzieleni są obywatele Zjednoczonego Królestwa. Badania opinii publicznej w sprawie brexitu przypominają wykres elektrokardiogramu – kolorowe linie idą raz w górę, raz w dół. Według danych z 18 października, 49 proc. jest za pozostaniem w UE, 47 proc. za wyjściem z Unii, a 3 proc. to niezdecydowani. Ale zwolennicy pozostania w rozmaity sposób widzą obecność w UE, przeciwnicy zaś chcą rozmaitych wersji brexitu. Część uważa, że najlepiej by było, gdyby nie doszło do żadnej umowy, nawet jeśli byłoby to bardzo szkodliwe dla brytyjskiej gospodarki i prowadziło do napięć w Irlandii.

Usuwając grupę zbuntowanych posłów z Partii Konserwatywnej, premier Johnson pozbawił się większości w parlamencie. W Izbie Gmin jest pat. Przeciwnicy szefa rządu nie bardzo chcą wyborów, bo Partia Konserwatywna wciąż jest silna. Ponadto oprócz starych, tradycyjnych podziałów politycznych coraz silniejszy jest nowy podział: na „brexitowców” i „antibrexitowców”. Najnowsze badania opinii publicznej wskazują, że konserwatyści mogą liczyć na 35 proc. głosów, laburzyści (Partia Pracy) na 25 proc., liberalni demokraci – 18 proc., Partia Brexitu – 12 proc. To zaś oznacza, że – przy obowiązującej ordynacji i jednomandatowych okręgach wyborczych – Par-

tia Konserwatywna może mieć większość w nowej Izbie Gmin.

CO ZDARZY SIĘ JUTRO?

Trudno pisać scenariusze dalszych wydarzeń, jeśli nie wiemy, co zdarzy się jutro, za dwa dni czy za tydzień. Jedyne dwie partie polityczne mają dość jednolity pogląd na stosunki Wielkiej Brytanii z UE – liberalni demokraci brexitu zdecydowanie nie chcą, a Partia Brexitu wprost przeciwnie. Ale to nie oni ostatecznie będą decydować. Konserwatyści w większości popierają wyjście z Unii, a laburzyści w większości są innego zdania.

Jeśli czytelnicy tego numeru „Idziemy” 1 listopada będą już wiedzieli, że do brexitu doszło, to dalsze rozważania niespecjalnie mają sens. Johnson rzucił na szalę wszystkie swoje siły. Zagroził deputowanym, że jeśli nie przyjmą całości brexitowych przepisów błyskawicznie, czyli w ciągu ostatnich dni października, a Unia Europejska zadecyduje o przesunięciu terminu wyjścia Wielkiej Brytanii, to on wycofa swą oficjalną propozycję umowy i będzie starał się doprowadzić do przedterminowych wyborów. Przypomnijmy, że w przeszłości premier dowodził, iż „woli leżeć martwy w rowie, niż odroczyć brexit”.

Lider laburzystów Jeremy Corbyn oświadczył, że jest to „haniebna próba uniknięcia odpowiedzialności, kontroli i wszelkiego rodzaju stosownej debaty”. Dodał, że deputowani są „traktowani jako przeszkoda, którą ten rząd może ominąć”. Przedstawiciel liberalnych demokratów Tom Brake powiedział natomiast, że „posłowie nie mogą być zastraszani, aby uczestniczyli w głosowaniu za tym absurdalnie krótkim harmonogramem” przyjmowania ustaw brexitowych. Lider zaś Szkockiej Partii Narodowej w Izbie Gmin Ian Blackford oznajmił, że deputowani „muszą sprawować właściwą kontrolę w kwestii przyjęcia absolutnie fundamentalnego aktu prawnego, który będzie obowiązywał nas wszystkich, nasze dzieci i wnuki w nadchodzących dziesięcioleciach”. We wtorek 22 października Izba w głosowaniu co prawda poparła projekt umowy (329 głosów „za”, 299 „przeciw”), ale sprzeciwiła się planowi przyjęcia wszystkich przepisów w trzy dni (322 „przeciw”, 308 „za”).

Gdyby jednak 1 listopada okazało się, że Wielka Brytania wciąż pozostaje w Unii, wówczas możliwe są różne opcje. Pierwsza: Wielka Brytania wyjdzie z UE z umową, ale później. Druga: będą przedterminowe wybory i nie wiadomo, co stanie się potem. I trzecia, zapewne też razem z drugą: dojdzie do kolejnego referendum i brexitu nie będzie.

Ale to ostatecznie jest najmniej prawdopodobne.

Marek Jurek

Czy można, mając przed oczyma informację o próbie zamordowania człowieka, milczeć i udawać, że się tej informacji nie widzi? I w ten sposób uprawiać dziennikarstwo w uznanym społeczeństwie medium? Jak się okazuje – można. Oto Mikołaj Lizut, doświadczony wszak publicysta, prowadził 17 października w Tok FM swój program, zasadniczo poświęcony inicjatywie obywatelskiej „Stop pedofilii”. Na marginesie zajął się jednak sejmową Uchwałą przeciw nienawiści i pogardzie antykatolickiej.

Mówiąc o uchwale, Mikołaj Lizut zacytował pierwsze słowa jej Uzasadnienia: „katolicyzm i katolicy są ofiarami notorycznych prześladowań i wrogości” – po czym zaczął wydziać: że Kościół w Polsce jest „zasilany ogromnymi kwotami z budżetu państwa, także z naszych podatków”, że „instytucje Kościoła katolickiego są widoczne wszędzie”, więc o jakich prześladowaniach mowa? Zacytował, owszem, pierwsze słowa, ale nie pierwsze zdanie Uzasadnienia, w którym – a tym bardziej w tekście Uchwały, który dotyczy nienawiści i pogardy antykatolickiej, a więc fatalnych postaw społecznych – w ogóle nie ma mowy o żadnych prześladowaniach Kościoła w Polsce.

Zdanie, które zacytował Mikołaj Lizut, brzmi bowiem: „Katolicyzm i katolicy są ofiarami notorycznych prześladowań i wrogości w wielu miejscach świata”. Wskazuje na uniwersalizm problemu w czasie i w przestrzeni. Ale zosta-

wiając historyczny czas i skupiając się na współczesnej przestrzeni – red. Lizut albo uważa, że Polska nie powinna prowadzić polityki praw człowieka, bo nie są to sprawy, które nas dotyczą; albo że „prawa człowieka” nie dotyczą wolności i bezpieczeństwa katolików;

rażnie wskazuje i określa polskie problemy. Piszę o zwięzłości tego tekstu, bo zawartych w nim też i informacji nie sposób nie zauważyć.

„Również w naszym kraju byliśmy w ostatnim czasie świadkami drastycznych aktów nienawiści antykatolickiej

złej woli trzeba, by udawać, że się nie widzi, iż Uchwała ta jest reakcją na ekscesy pogardy, które nawet bardzo liberalna pani prezydent Gdańska Aleksandra Dulkiewicz musiała potępić? Ale wypowiedź red. Lizuta można jeszcze zinterpretować inaczej: jako zwyczaj-

Antykatolickie zaślepienie

fol. PAP/Naczelny Rozdawski

albo że w ogóle – w Chinach czy w Arabii Saudyjskiej – nie ma żadnych, czy żadnych poważnych, prześladowań Kościoła, a twierdzenie, że są – jest (użyjmy słowa, które Mikołaj Lizut bardzo lubi) absurdalne.

Wyjaśnienie kwestii, co Mikołaj Lizut myśli o prześladowaniach Kościoła w świecie, nie ma w tym miejscu jednak znaczenia istotnego. Nie ma, bo Uchwała przeciw nienawiści i pogardzie

antykatolickiej, wskazując na uniwersalizm problemu i wspominając prześladowania jako ostateczne konsekwencje tych zjawisk, zajmuje się Polską i sprawą na zupełnie innym poziomie. Uchwała – licząca 29 słów – w ogóle nie mówi o żadnych prześladowaniach, a cytowane przez red. Lizuta Uzasadnienie – liczące z kolei dziewięć linijek i cztery zdania – wy-

(próba zamordowania księdza Ireneusza Bakalarczyka) i pogardy antykatolickiej (profanacja w czasie ostatnich manifestacji politycznego ruchu homoseksualnego).” Mikołaj Lizut patrzy na to zdanie, przypominające, że na początku czerwca – w sposób identyczny jak zamordowano prezydenta Gdańska Pawła Adamowicza – próbowano zamordować i ciężko poraniono księdza katolickiego, a sprawca nie ukrywał nienawiści do Kościoła. I red. Lizut udaje, że nie widzi, i wprowadza słuchaczy w błąd, sugerując, że Uchwała mówi nie o antykatolickiej nienawiści i pogardzie nasilających się w życiu społecznym, nie o próbie zamordowania człowieka, nie o aktach pogardy ze strony niektórych środowisk społecznych – ale o prześladowaniach państwowych.

Można by postawić pytanie, ile złej woli trzeba, by patrzeć, jak ludzie wołają o reakcję na morderczy zamach, patrzeć i udawać, że się nie widzi. Ile

nie zaślepienie po prostu. Zaślepienie, którego źródłem jest – jak mówi – „wszechobecność Kościoła”, która tak przysłania mu wszystko, że nie jest nawet w stanie odbierać informacji, a tym bardziej na nie reagować.

Istnieje generalny problem ludzi, którzy mimo że głoszą „tolerancję” i „pluralizm”, nie są w stanie odpowiedzieć sobie na pytanie, jak żyć w katolickim kraju. Kultura katolicka bez przerwy zajmuje się kwestią, jak żyć w kontekście współczesnej kultury liberalnej, obok wielu ludzi i zjawisk nazywanych niewiarą. Można nie akceptować naszych odpowiedzi, ale nie sposób zaprzeczyć tej refleksji. Nasi oponenti nie tylko marzą – jak śpiewał John Lennon – o świecie bez religii, ale ich drażni, że ona ciągle jest „wszędzie widoczna”. Tak, nienawiść antykatolicka to bardzo poważny problem, i nie tylko wtedy, gdy już generuje sprawy kryminalne. Czas to sobie uświadomić.

i

Nasza siostra śmierć

ks. Stefan
Moszoro-Dąbrowski

W Rzymie, w dole Via Veneto, krypta kościoła Kapucynów ma nietuzinkowy wystrój. Pięć kaplic jest wyłożonych szczątkami mnichów

z minionych wieków. Mury i sklepienia zostały ozdobione kośćmi strzałkowymi, pieszczelowymi, ramieniowymi, udowymi. Stosy kości, sterty czaszek, kręgi i zebra w najbardziej wymyślnych układach tworzą surrealistyczne majaki. Zabalsamowani mnisi zastygli w wiecznym odrętwieniu, odziani w habity, naśladując postawy modlitewne. Przy wejściu wywieszka uprzedza zwiedzającego: „Wy, ludzie, pamiętajcie, my byliśmy takimi, jakimi wy jesteście teraz, lecz za jakiś czas każdy z was będzie tym, kim my jesteście teraz”.

Czy taki makabryczny przekaz pomaga ludziom XXI wieku? Nasza wrażliwość znacznie się różni od tej, którą mieli budowniczcy tych kaplic. Jednak mądrość, jaką czerpiemy z refleksji o własnej śmierci, z biegiem czasu niewiele może się zmienić. W XII w. tak pisał św. Franciszek z Asyżu: „Pochwalony bądź, Panie mój, przez siostrę naszą, śmierć cielesną, której żaden

**Nowoczesność
nic nie zmienia
w ostatecznym
losie każdego
człowieka.**

człowiek żywy uniknąć nie może. Biada tym, którzy umierają w grzechach śmiertelnych! Błogosławieni ci, których śmierć zastanie w Twej najświętszej woli, ponieważ śmierć druga nie uczyni im zła”. Dwa wieki później Tomasz à Kempis pisał: „Tak powinieneś zachować się w każdym czynie i w każdej myśli, jak gdybyś dziś miał umrzeć. Jeśli miałbyś czyste sumienie, nie bałbyś się bardzo śmierci. Lepiej unikać grzechu, niż uciekać przed śmiercią. Jeśli dziś nie jesteś gotowy, czy będziesz gotowy jutro?” Nagrobek u wejścia do wspomnianego kościoła pasuje do każdego człowieka: *Hic iacet pulvis, cinis et nihil* („Tu spoczywa pył, proch i nicość”).

Współczesne pomysły, by „radzić sobie ze śmiercią” nie tylko są smutne, ale często groteskowe. I tak możemy czytać o pochówku w biodegradowalnym jaju. Nad tym jajem następnie sadzi się drzewo. Rozkładające się ciało uwalnia stopniowo minerały potrzebne roślinie do wzrostu. Inni promują „zieloną kremację” za pomocą procesu hydrolizy alkalicznej. W ten sposób ciało rozkłada się na płyn, ale można następnie przekształcić go w prochy, jak przy normalnej kremacji.

Nowoczesność nic nie zmienia w ostatecznym losie każdego człowieka. „A jak postanowione ludziom raz umrzeć, a potem sąd” (Hbr 9, 27). Z tej przyczyny Kościół stale wzywa do przygotowania się na tę godzinę: „Od nagłej i niespodziewanej śmierci wybaw nas, Panie”. Tysięcy razy modlimy się do Matki Bożej, by wstawiała się za nami „w godzinę śmierci naszej”.

1

Skąd przychodzimy

Barbara
Sułek-Kowalska

Kiedy zmarła jej mama,

wdowa po katyńskim oficerze, dr Teresa Otmianowska postanowiła, że na nagrobku uwzględni również tatę. Był głęboki PRL i mowy nie było o tym, żeby oficjalnie upamiętniać ofiary zbrodni katyńskiej. A jednak się udało! Na lubelskim cmentarzu pojawił się napis: pamięci porucznika Filipa Bartoszewskiego, który zginął w Katyń. Los sprawił, że tej płyty nie zniszczyła żadna zła ręka, a nawet przychodzili tam inni ludzie i jedni drugich uczyli prawdy historycznej.

Listopad – to niezwykła dla Polaków pora, żeby nie wiem jak fascynowali się inną tradycją. Poeta pisał, że to pora dla Polaków

niebezpieczna. Wszędzie cienie przeszłości, wspominki i wypominki. Ale czy naprawdę wszędzie? I jakie?

W ciągu ostatnich miesięcy kilka razy upominałam się o trwale oznaki naszej pamięci o zwyczajnych bohaterach naszej historii: rodzicach i pradiadkach, nauczycielach i lekarzach, żołnierzach i poetach, działaczach wiejskich i partyzantach. Tym bardziej więc wracam do tego teraz, kiedy mamy Zaduszki. Przy okazji bodaj sierpniowych rocznic pisałam, że „musimy wciąż – każdy na własną rękę – dbać o ich [bohaterów naszej niepodległości] pamięć tam, gdzie można: na grobach naszych bliskich i znajomych”. – Ale jak ty sobie to wyobrażasz? – zapytała wtedy pewna pani. – Tak dosłownie?

Rzeczywiście, chodzi mi o dosłowną troskę. W li-

stopadzie i na cmentarzach przede wszystkim. Ponieważ należę do pokolenia, które wyrastało w peerelowskiej szkole, wśród fałszowanych podręczników, zakłamanych lekcji, wśród zamilczanych poetów i pisarzy – uważam, że jest teraz naszym obowiązkiem odkłamywać, przywracać, nazywać po imieniu wszędzie tam, gdzie możemy to zrobić we własnym zakresie. A więc przede wszystkim na grobach naszych najbliższych.

Dziadek czy ojciec był żołnierzem Września, powstańcem śląskim albo wielkopolskim, walczył w powstaniu warszawskim? Urodził się we Lwowie czy w Lidzie? Był więźniem KL Auschwitz lub Kołomy? Mama była nauczycielką tajnego nauczania, babcia ma tytuł Sprawiedliwy wśród Narodów Świata? Napiszmy to na ich grobie, nie wszyscy są

przecież pochowani na Wojskowych Powązkach! I nie tylko ta narodowa nekropolia ma być miejscem naszej historii, bo Zaduszki to najlepsza pora na rodzinne opowieści, z których buduje się tożsamość!

Patrzę, jak na znajomych cmentarzykach znikają – w imię praktycznego granitu, na którym już się nie powtarza starych napisów – stare nagrobki z takimi tytułami: że zmarły zginął we Wrześniu '39 jako kapitan rezerwy, że był lotnikiem Wojska Polskiego i jeńcem obozu Woldenberg, że się go tu upamiętnia, bo zginął jako robotnik przymusowy w Niemczech. A można choć małą białą-czerwoną tabliczkę przykleić, żeby był znak: wdzięczności i pamięci. Dla dzieci i wnuków, żeby wiedziały, skąd przychodzą.

1

Kiedy odejść?

ODPOWIADA **ks. Marek Kruszewski**

Jestem lekarzem rodzinnym, już na emeryturze, ale jeszcze pracuję. Cięży na mnie pewien błąd lekarski, do którego się przyznaję. Od strony prawnej uległ on przedawnieniu, jednakże wrócił do mnie w postaci negatywnej opinii, jaką ostatnio usłyszałam przez drzwi gabinetu. Coś pękło we mnie. Zaczęłam myśleć, czy nie jestem już za stara, zbyt sztywna, zmanierowana w diagnozach. Oczywiście świadoma jestem, że moja wiedza może być już osłabiona zwapieniami, jakie nieuchronnie następują w mojej siwej głowie. Naturalnie chcę mnie w przychodni, bo brak lekarzy. Kiedyś jednak trzeba definitywnie odejść. Może już?

Błąd lekarski to – domyślam się – bolesne doświadczenie. W seminarium duchownym mówiono nam, że każdy lekarz ma swoją alejkę na cmentarzu. To nieuniknione. Niemożliwe, żeby człowiek nie popełniał błędów. Podobnie i ksiądz musi popełnić wiele błędów. A stawką może być życie wieczne. Odpowiedzialność wielka. Pozostaje jednak powiedzieć: „Bóg jest od sądenia”, „Osądź, mnie, Boże, miłosiernie”, i odpuszczać naszym winowajcom.

A oskarżenie, jakie usłyszała Pani zza drzwi? Obwinianie innych jest podstawowym mechanizmem obronnym. Wielokrot-

nie jako ksiądz byłem świadkiem mechanizmu zrzucania swojego bólu na innych. Za śmierć, chorobę bliskich ludzie obwiniali lekarzy, pogotowie, choć pacjent był nieuleczalnie chory. Tak było im łatwiej przeżyć stratę, choć wielokrotnie było wiadać w sposób oczywisty, że nie mieli racji. Brzmi to jak truizm, ale kogo będzie Bóg chciał zachować, tego zachowa. To Bóg

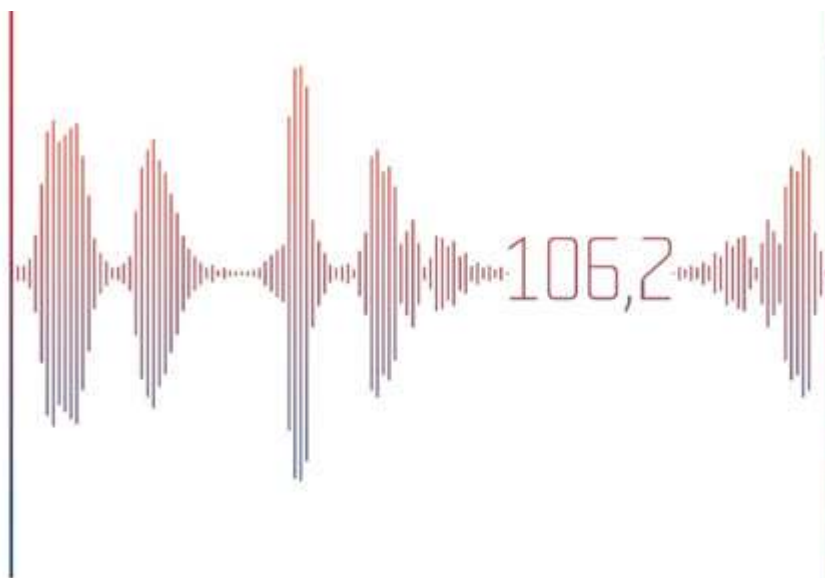
jest Zbawicielem, Panem Życia i śmierci – a nie lekarz. Trzeba, oczywiście, przez całe życie rozwijać swoją wiedzę medyczną i dbać o własne zdrowie, żeby popełniać jak najmniej błędów. Jednak to w określonym przez Boga czasie człowiek choruje i zdrowieje. Modlitwa lekarzy za swoich pacjentów jest czymś bardzo ważnym. Chorzy wtedy łatwiej zdrowieją. Podobnie skuteczność diagnozy lekarza także będzie lepsza, jeśli pacjent ci pomodłą się za niego.

Moja intuicja podpowiada mi, że powinna pozostać Pani w czynnej pracy lekarza. Doświadczenie jest czymś bezcennym. Nie da się wyczytać ani kupić doświadczenia. Jest ono wypadkową nie tylko Pani trudów, prób, lat pracy. Także Bóg nierzadko prowadził i uczył Panią, żeby na jednym przypadku przerobić coś, co pomoże w drugim. Uważam, że starsi lekarze powinni chociaż na kawałek etatu dalej służyć chorym. Młodzi wnoszą swoją świeżość. Pani wnosi doświadczenie i tę mądrą życzliwość, która związana jest z wyzbyciem się wielu niepotrzebnych złudzeń.

xmarekk@o2.pl

Autor jest proboszczem parafii św. Patryka w Warszawie

REKLAMA

„Sonus organi” - Leszek Gorecki, piątek, godz. 19.10

Wspólna modlitwa różańcowa za zmarłych - Dzień Zaduszny, godz. 18.00

To jedna z najstarszych chrześcijańskich nekropolii w Polsce – dawny cmentarz przykościelny na Kamionku w Warszawie. Jest jedynym ocalałym zespołem tego typu spośród średniowiecznych cmentarzy warszawskich.

– Cmentarze są pomnikami i zapisami dziejów i kultury. Bez ich znajomości nie można budować przyszłości. Pochodzę z historycznego Wielunia, o którym na początku września zawsze dużo się mówi. Ale moją małą ojczyzną jest teraz warszawski Kamionek. Kiedy w 1962 r. moja rodzina przeprowadziła się na Pragę, wielkie wrażenie wywarł na mnie cudowny cmentarz wokół kościoła Matki Bożej Zwycięskiej, dzisiejszej konkatedry na Kamionku. Dzieje cmentarza mogłyby stać

się kanwą dla zdolnego scenarzysty do filmu nie tylko dokumentalnego, ale i fabularnego – mówi Hubert Jerzy Kaczmarek, emerytowany starszy wykładowca na UKSW.

Cmentarz powstał na przełomie XIII i XIV w. przy nieistniejącym już dziś kościele św. Stanisława Biskupa w ówczesnej wsi Kamion. W XVII w. stał się zbyt ciasny i zmarłych zaczęto grzebać na nowym cmentarzu parafialnym przy kościele w niedalekim Skaryszewie. W 1887 r. cmentarz został zamknięty, ale do dziś pozostaje miejscem upamiętniającym ważną historię, zapisaną w tym miejscu, i wspinałym pomnikiem dziejów Warszawy. Na przestrzeni wieków stał się miejscem ostatniego spoczynku uczestników bitwy ze Szwedami w 1656 r., powstańców kościuszkowskich, w tym m.in. generałów Tadeusza Korsaka i Jakuba Jasińskiego, uczestników bitwy pod Grochowem w 1831 r. oraz żołnierzy obu wojen światowych. Mogiły z cza-

To miejsce żyje tekst i zdjęcia Maciej Buda

su powstania kościuszkowskiego po 1831 r. zostały zniszczone bez śladu i dopiero później odtworzone.

Zlokalizowany na terenie przykościelnym, liczy obecnie około pięćdziesięciu wykona-

kościółek. Usytuowany był w pobliżu wejścia na dzisiejszy cmentarz.

W 1573 r. odbyło się tu wielkie wydarzenie: na polach Kamiona dokonała się pierwsza wolna elekcja króla polskiego Henryka Walezy, którą poprzedziła Msza Święta. W 1733 r. – znów na polach Kamiona – odbyła się wolna elekcja Augusta III Sasa. W 1792 r. Kamion stał się częścią Warszawy. Po ponad dwustuletniej przerwie, 22 lutego 1917 r., reaktywowano parafię. A 13 sierpnia 1920 r. ks. Ignacy Skorupka odprawił w starym kościółku Mszę Świętą i spowiadał żołnierzy 236 pułku piechoty, którego był kapłanem. Najazutrz zginął pod Ossowem.

Dnia 8 września 1929 r. kard. Aleksander Kakowski pobłogosławił i wmurował kamień węgielny pod nową świątynię, której nadano tytuł Matki Bożej Zwycięskiej, ponieważ postanowiono ją wzniesić jako wotum stolicy za Cud nad Wisłą.

Świątynia kamionkowska, podobnie jak i plebania, została w czasie II wojny światowej dwukrotnie zbombardowana. Zniszczenia usuwano już w czasie okupacji i zaraz po zakończeniu wojny. Kiedy 25 marca 1992 r. Jan Paweł II dokonał reorganizacji struktury administracyjnej i ustanowił diecezję warszawsko-praską, wyznaczył świątynię na Kamionku na konkatedrę, a Matkę Bożą Zwycięską, czczoną w tutejszej świątyni, ogłosił Patronką nowej diecezji. Od października 2014 r. proboszczem jest tu ks. prałat Wacław Madej.

Widać, że duchowni, parafianie i miłośnicy historii dbają o cmentarz, bo groby są uporządkowane i pałają się znicze. – To miejsce pamięci narodowej. Zamierzam się tu wybrać z młodzieżą w ramach akcji uczczenia polskich bohaterów – mówi ks. Tomasz Kowalczyk, wikariusz niedalekiej parafii Najczystszego Serca Maryi na Grochowcu, który zachęca do odwiedzenia niezwyklej nekropolii.

nych z piaskowca nagrobków z połowy XIX w. Najstarszy zachowany pochodzi z 1827 r. Cmentarz znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie konkatedry Matki Bożej Zwycięskiej. Na jego terenie znajduje się zabytkowa drewniana dzwonnica licząca dwie kondygnacje – w jej wnętrzu znajdują się dwa dzwony, z których starszy powstał w 1722 r.

Parafia we wsi Kamion – dziś Kamionek – powstała prawdopodobnie na przełomie XIII i XIV w. Kościół i parafia miały ten sam tytuł: św. Stanisława Biskupa i Męczennika. Cmentarzem parafii był teren, na którym dziś stoi kościół kamionkowski, łącznie z plebanią, zakreślony obecnym parkanem. W czasie potopu szwedzkiego w 1656 r. Kamion został bardzo zniszczony. Probostwo przeniesiono do Skaryszewa. Kościół nadawał się jedynie do likwidacji, toteż w 1775 r. został ostatecznie rozebrany. Na miejscowym cmentarzu został jedynie mały, drewniany

W SKRÓCIE

■ **225. rocznica rzezi Pragi.** W warszawsko-katedrze św. Floriana, ul. Floriańska, w poniedziałek 4 listopada o godz. 18 sprawowana będzie Msza Święta w intencji ofiar krwawych wydarzeń z 1794 r.

■ **I Międzynarodowe Dni Improwizacji Organowej** w Warszawie odbywają się w dniach 3-5 listopada. 3 listopada o godz. 19 w katedrze polowej WP odbędzie się koncert improwizacji organowej, a 4 listopada o godz. 10 w Sali im. Bronisława Rutkowskiego przy ul. Okólnik 2 – międzynarodowa konferencja naukowa. 5 listopada o godz. 10 w tym samym miejscu odbędzie się mistrzowski kurs improwizacji organowej.

■ **Kursy przedmałżeńskie w diecezji warszawsko-praskiej.** W listopadzie kursy rozpoczną się w parafiach: św. Jana Kantego w Legionowie, ul. Kościelna 2 – w czwartek, 14 listopada o godz. 19; św. Patryka, ul. Rechniewskiego 14 w Warszawie, w formie dnia skupienia dla narzeczonych z parafii i dekanatu – w czwartek, 28 listopada o godz. 19.

■ **Defilada Historyczna „Drogi do wolności” od rycerza do żołnierza.** W Warszawie 10 listopada w godz. 11-12 odbędzie się defilada trasą: plac Hallera, ul. Jagiellońska, al. Solidarności, ul. Targowa, ul. 11 Listopada, ul. Inżynierska, ul. Dąbrowszczaków, plac Hallera; w godz. 12-15 Piknik Historyczny na pl. Hallera, gorący posiłek. Wydarzeniu organizowanemu przez Towarzystwo Miłośników Polskiej Tradycji i Kultury patronuje tygodnik „Idziemy”. Organizator zaprasza zainteresowanych wystawieniem własnych stanowisk o zgłaszanie się do 4 listopada na adres mailowy: woj.slawek1807@gmail.com.

■ **Kurs lektorski.** Najbliższe spotkanie 9 listopada o godz. 14.30 w Wyższym Seminarium Duchownym DW-P, ul. Mehoffera 2 w Warszawie.

■ **Msza i spotkanie Towarzystwa bł. Władysława z Gielniowa** odbędzie się 10 listopada o godz. 9 w parafii bł. Władysława z Gielniowa na warszawskim Ursynowie.

■ **Męskie Zanurzenie w Słowo.** Tym razem rekolekcyjne skupienie poświęcone będzie rozważaniu spotkania Jezusa z Zachaeuszem, w dniach 15-16 listopada, w Domu św. Faustyny w Ostrówku. Prowadzenie ks. Kamil Leszczyński SDS. Szczegóły: tel. 29 777 04 92, 730 153 707, www.domfaustyny.pl; zgłoszenia na e-mail: s.faustyna.ostrowek@gmail.com.

■ **Koncert pamięci.** Śpiewaczka Nina Nowak wykona 3 listopada koncert w kościele MB Anielskiej w warszawskiej Radości, ul. Wilgi 14, po Mszy Świętej o godz. 18 w intencji zmarłych. Będzie to hołd pamięci dla naszych bliskich i modlitwa za nich – zaprasza artystka.

MISYJNE DZIĘKCZYNIENIE

W katedrze św. Floriana 24 października odbyły się centralne uroczystości z okazji Nadzwyczajnego Miesiąca Misyjnego w diecezji warszawsko-praskiej. We Mszy Świętej uczestniczyli misjonarze i misjonarki, wolontariusze misyjni oraz przedstawiciele różnych środowisk misyjnych. W homilii bp Romuald Kamiński nawiązał do listu apostołskiego Benedykta XV Maximum illud, podkreślając, że sprawa misji powinna leżeć na sercu każdemu ochrzczonemu. Zapowiedział,

foto: Magdalena Groniek

że przyszłoroczne obchody Niedzieli Misyjnej będą przeżywane na poziomie parafii i dekanatów. **/mag**

ORGANOWE BRZMIENIA

foto: Kolo Dziemikarskie SP 218

Międzynarodowy Festiwal „Organowe Brzmienia” w Aninie rozpoczął się 22 października koncertem Dominika Pawlika „Pamięci Michała Kajki” w kościele Matki Bożej Królowej Polski. Fe-

stiwaliowi patronuje tygodnik „Idziemy”. Wcześniej w Szkole Podstawowej nr 218 w Aninie odsłonięto tablicę patrona, Michała Kajki, mazurskiego poety i działacza, bojownika o polskość Mazur. Obecni byli m.in. miejscowy proboszcz ks. Marek Doszko, bp Paweł Hause z Ewangelickiej Diecezji Mazurskiej i ks. Łukasz Stachelek z parafii ewangelickiej w Olsztynie. Delegacje szkół noszących imię Michała Kajki – z Elbląga, Niedzicy, Kobyłki – podpisały deklarację o wspólnym działaniu na rzecz rozpowszechniania wartości, które reprezentował ich patron.

ŚWIĘCENIA W REDEMPTORIS MATER

Kardynał Kazimierz Nycz 23 października w archikatedrze św. Jana udzielił święceń diakonatu trzem klerikom Archidiecezjalnego Seminarium Misyjnego Redemptoris Mater: Janowi Chacińskiemu, Marcinowi Parolowi i Wojciechowi Prostkowi. – Postawa służby poprzez bycie dla ludzi, do której was Pan Jezus i biskup będzie posyłał, jest gwarancją skuteczności waszego

foto: Wojciech Łączyński

posługiwania – powiedział metropolita warszawski.

NADZIEJA W ZBAWICIELU

Takich tłumów najmłodniejszy plac Warszawy nie widział od dawna: w dniach 20-22 października każdy wieczór rekolekcji o. Adama Szustaka OP, znanego z ewangelizacji z wykorzystaniem nowych technologii, gromadził w kościele Najświętszego Zbawiciela co najmniej trzy tysiące młodych ludzi. Zorganizowane przez Duszpasterstwo Akademickie „Sandał” rekolekcje zainteresowały na Facebooku 12 tys. osób. Końcowy Różaniec z wypełnionego do ostatniego miejsca kościoła transmitowany był na żywo na Instagramie. **/bsk**

foto: Kamil Szumowski/DA „Sandał”

Z WATYKANU O MAŁŻEŃSTWIE

W Łodzi odbyło się dwudniowe sympozjum nt. małżeństwa i rodziny na ścieżce synodalnej papieża Franciszka. – Z tej okazji na zaproszenie abp. Grzegorza Rysia przybył do Łodzi prałat Pio Vito Pinto, dziekan Roty Rzymskiej, wraz z współpracownikami – mówi ks. prof. Grzegorz Leszczyński, wikariusz sądu biskupiego, organizator konferencji. Gość z Watykanu wygłosił referaty:

foto. ks. Paweł Klys

„Eklezjologia papieża Franciszka odnośnie do małżeństwa i rodziny”, „Reforma procesu małżeńskiego po czterech latach od jej ogłoszenia” oraz „Katechumenat małżeński urzeczywistnia się i realizuje w parafii”./xpk

mogli więcej przyjmować, niż dawać. Egzaminów minimum, rozliczeń niewiele, macie taki czas, którego może wam wielu zazdrościć. Macie czas, aby być w kaplicy, na medytacji, aby poznawać Kościół, w którym chcecie służyć jako kapłani. Przyjmujcie, ile się da! – mówił abp Grzegorz Ryś do kleryków rozpoczynających studia w seminarium duchownym. Jest już tradycją, że w pierwszych dniach nowego roku akademickiego metropolita łódzki odwiedza kleryków, którzy wstąpili do WSD w Łodzi. Od ubiegłego roku pierwszy rok formacji odbywa się przy parafii Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Łasku-Kolumnie./xpk

foto. ks. Paweł Klys

ROK PROPEDEUTYCZNY

– Ten rok, który przeżywacie, jest z definicji rokiem bardziej brania, niż dawania. O to idzie w roku propedeutycznym, żebyście

POŻEGNANIE KAPŁANA

foto. Magdalena Groniek

Uroczystości pogrzebowe ks. infułata Stanisława Rawskiego odbyły się 24 października w kościele Matki Bożej Nieustającej Pomocy na Saskiej Kępie. Liturgii przewodniczył bp Romuald Kamiński. W homilii podkreślił, że powołanie kapłańskie to przede wszystkim współdziałanie krzyża drugiego człowieka. – Ksiądz Rawski czynił to poprzez znośenie z ciepłością swojej długiej i ciężkiej choroby – mówił biskup warszawsko-praski. Ciało zmarłego spoczęło na cmentarzu w rodzinnej parafii św. Anny w Jakubowie. Liturgii przewodniczył tam bp. Marek Solarczyk./mag

■ **Zaduszki Jazzowe** odbędą się 3 listopada w godz. 18-20 w CKiCz w Serocku, ul. Pułtowska 35.

■ **Sympozjum poświęcone osobie i twórczości Stanisława Niemczyka**, architekta zwanego „polskim Gaudim”, odbędzie się 7 listopada, w godz. 10-14, w budynku klasztoru Ojców Dominikanów na warszawskim Służewie, ul. Dominikańska 2.

■ **Koncert dziękczynny** z okazji rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości „W duchu Niepodległej” odbędzie się 10 listopada, o godz. 19, w kościele Matki Bożej Królowej Polski w Wołominie, ul. Kurkowa 35.

■ **Święto Niepodległości w Łazienkach Królewskich**. W niedzielę, 10 listopada, w godz. 13.30-14 parada konna kawalerii (trasa: teren rekreacyjny przy Ermitażu, Agrykola, Aleja Chińska, Mostek Kaskadowy, Oberża, teren rekreacyjny przy Ermitażu); godz. 14-15, uroczysty apel i pokaz kawalerii w wykonaniu Szwadronu Przybocznego Prezydenta RP; w godz. 15-16 koncert pieśni patriotycznej – wspólne śpiewanie żurawiek (przyspiewek kawalerskich). W poniedziałek, 11 listopada, o godz. 12 otwarcie wystawy „Broń kawalerii” w Ermitażu; o godz. 13 przejazd kawalerii w szyku konnym (trasa: teren rekreacyjny przy Ermitażu, Agrykola, Aleja Chińska, Droga Belwederska, pomnik Marszałka Józefa Piłsudskiego przy Belwederze), złożenie meldunku pod pomnikiem.

■ **Międzynarodowy Zlot Niepodległości** odbędzie się od 8 do 11 listopada w Zielonce. Organizatorem jest 58 Szczep ZHR „Rosa Venti” z Zielonki. Szczegóły na stronie: <https://www.powiat-wolominski.pl/wydarzenia/678>.

■ **Darmowy listopad w Łazienkach Królewskich**. Łazienki Królewskie zapraszają w dniach 3-30 listopada na bezpłatne zwiedzanie, warsztaty, spacer, występy aktorskie. Szczegóły: <https://www.lazienki-krolewskie.pl/pl/wydarzenia/darmowy-listopad-2019>.

■ **Gminne Centrum Kultury w Mrozach** zaprasza na Rodzinne Warsztaty Rękodzieła – własnoręczne mydełka. Spotkanie odbędzie się 9 listopada o godz. 11 w Bibliotece w Jeruzalu.

■ **Zlikwiduj kopciucha**. Pod taką nazwą 23 października ruszyły nowe dotacje na likwidację pieców-kopciuchów, odnawialne źródła energii, podłączenie budynków do sieci kanalizacyjnej oraz usuwanie i unieszkodliwianie azbestu. Dzięki nowym zasadom zmniejszyła się liczba wymaganych załączników do wniosków, a dokumenty można złożyć w każdym urzędzie dzielnic.

KAPŁAŃSKI WIECZERNIK

W Sanktuarium Krzyża Świętego w Jadowie, w diecezji warszawsko-praskiej, w pierwsze czwartki miesiąca odbywają się spotkania dla kapłanów „Z Chrystusem w Jego Wieczerniku”. Kustosze sanktuarium ks. Bogusław Lewiński zaprasza na modlitwę wszystkich chętnych kapłanów. Najbliższe spotkanie odbędzie się 7 listopada o godz. 19. Mszę Świętą sprawowaną ku czci Jezusa Chrystusa Najwyższego i Wiecznego Kapłana poprzedza katecheza o Eucharystii. Po Mszy

ma miejsce adoracja relikwii Krzyża Świętego. – Podczas Eucharystii głoszona jest druga katecheza, odnosząca się do kapłaństwa – mówi ks. Leszek Bieńkowski, kaznodzieja, proboszcz parafii Matki Bożej Częstochowskiej w Urlach.

– Biskupi zachęcali nas do organizowania spotkań kapłańskich, stąd inicjatywa. W życiu kapłańskim mamy sporo obowiązków, poczynając od kancelarii, przez różne nabożeństwa, po Mszę Świętą, dzień prze-

biega w dość szybkim tempie, a tutaj mamy specjalnie zarezerwowany, nieograniczony innymi sprawami czas na przygotowanie się do Eucharystii i jej przeżycie – dodaje ks. Bieńkowski. – Nasz kościół jest Sanktuarium Krzyża Świętego, stąd pomysł spotkań tutaj. Uczestników zapraszam potem na integracyjną herbatę – zachęca ks. Lewiński. Kolejne spotkania odbędą się: 5 grudnia, a w nowym roku: 2 stycznia, 6 lutego, 5 marca, 2 kwietnia, 7 maja, 4 czerwca, 2 lipca, 6 sierpnia.

f

Maturzyści na Jasnej Górze

Około tysiąca uczniów szkół średnich z diecezji warszawsko-praskiej przybyło 23 października na Jasną Górę wraz z katechetami, by modlić się przed maturą. Mszy Świętej w jasnogórskiej bazyliece przewodniczył bp Romuald Kamiński. – Powołanie to scenariusz naszego życia, ale napisany przez Pana Boga, nie przez nas – wyjaśnił w homilii. – Przychodzimy więc tutaj po naukę, po mądrość, bo mądrość jest czymś znacznie ważniejszym niż nauka. A jak ją zdobyć? Kiedy stajemy przed Matką Bożą, Ona nas poucza przynaj-

mniej na dwa sposoby: patrzymy na Jej życie i staramy się Ją naśladować, oraz korzystamy

foto. Biuro Prasowe Jasnej Góry

ze słów, które wypowiedziała, które są esencją mądrości.

W ramach pielgrzymki konferencję do młodzieży wygłosił ks. dr Tomasz Kopiczek z UKSW. Na zakończenie spotkania maturzyści złożyli Akt Zawierzenia Matce Bożej Jasnogórskiej.

– Od początku istnienia diecezji organizowana jest pielgrzymka maturzystów na Jasną Górę, do tronu Matki Bożej, aby Jej zawierzać czas przygotowań do egzaminu dojrzałości. Młodzież chce zawierzyć także wybór drogi życia, decyzje, które później rzutują na ich funkcjonowanie w świecie przez kolejne lata – wskazał ks. Piotr Pierzchała, dyrektor Wydziału Nauki Katolickiej Kurii Warszawsko-Praskiej./BPJG

PAPIESCY ARTYŚCI

Podsumowanie obu tegorocznych konkursów w ramach XII Powiatowego Dnia Papieskiego odbyło się 24 października w Szkole Podstawowej nr 3 im. Jana Pawła II w Mińsku Mazowieckim. Zaprezentowane zostały najciekawsze spektakle teatralne, a na wystawie można było obejrzeć lapbooki o papieskim pielgrzymowaniu. Spotkanie poprowadzili Grzegorz Wyszogrodzki, dyrektor SP nr 3, ks. Ryszard Woźniak, dyrektor Szkół Salezjańskich i Piotr Matzanke, dyrektor SP im. Karola Wojtyły w Hucie Mińskiej.

W kategorii teatralnej I miejsce *ex aequo* zdobyli zespół „Do trzech razy sztuka” i Klaudia Karpińska z Salezjańskiego LO. Miejsce II *ex aequo* osiągnął zespół GTI z Zespołu Szkół Specjalnych i teatr „Pod Spodem” ze SP nr 3 w Mińsku Mazowieckim. Wyróżnienia otrzymały Klaudia Karpińska, Urszula Podlasek i Klara Sosnowska. Laureatami konkursu na lapbook zostali: Wiktoria Szostak, Karolina Rosochacka, Zuzanna Mazur, Amelia Wygas,

Rafał Płoszaj i Urszula Tenderenda (klasy 1-4) oraz Paulina Kujawska, Hanna Bodo, Karina Kolińska, Maria Berska i Karolina Kudlak (klasy 5-8).

Wśród gości obecni byli ks. Wojciech Paniewicz, proboszcz parafii w Hucie Mińskiej, przedstawiciele władz samorządowych, In-

stytutu Papieża Jana Pawła II w Warszawie, Muzeum Jana Pawła II i Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Mazowieckiego Kuratorium Oświaty, Centrum Szkolenia Zandarmerii Wojskowej, Komendy Powiatowej Policji, Straży Miejskiej oraz Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Sulejówku i w Mińsku Mazowieckim. Wydarzeniu patronował tygodnik „Idziemy”.

Maciej Buda

foto. Maciej Buda

Bezdomni dla bezimiennych

Już po raz siódmy 26 października osoby bezdomne z wolontariuszami Fundacji Kapucyńskiej wyruszyli na Cmentarz Południowy w warszawskim Antoninowie, aby uporządkować groby nieznanymi zmarłych. Są tu miejsca pochówku osób, których tożsamość nie została ustalona i pochowane zostały w bezimiennych mogiłach. Na tabliczkach widnieje napis „NN” lub „Szczątki Ludzkie”. Akcja tradycyjnie rozpoczyna się godz. 7 w kościele Kapucynów przy ul. Miodowej 13 w Warszawie, gdzie sprawowana jest

Msza Święta w intencji bezimiennych zmarłych.

Akcja porządkowania bezimiennych grobów jest szczególnie ważna dla osób bezdomnych, ponieważ to najczęściej one stają się po śmierci bezimienni, podobnie jak inne osoby: całkowicie samotne, chore, uzależnione i opuszczone. Groby te zwykle nie są przez nikogo odwiedzane. – Chcemy się za nich modlić, pamiętać o nich i tę pamięć wyrazić w prostych czynach. Uporządkujemy ok. dwustu grobów, wymienimy ok. stu drewnianych krzyży, posadzimy chryzantemy i zapalimy znicze.

foto. arch. Fundacji Kapucyńskiej

Razem z grupą ok. 25 osób bezdomnych i kilkoma wolontariuszami spędzimy na cmentarzu kilka godzin i razem wrócimy do Domu bł. Aniceta Jałmużnika, aby zjeść wspólny posiłek – deklarowali przed akcją przedstawiciele Fundacji Kapucyńskiej. Akcję wspar-

li: Carrefour Polska, który подарował znicze, Jacek Kwiatek i jego stolarnia – wykonawcy drewnianych krzyży, Wojciech Krzyżalewski – darczyńca dwustu chryzantem. Akcję umożliwił Zarząd Cmentarza Południowego.

i

Korepetycje w parafii

foto. Rafał Laszuk

Darmowe korepetycje dla dzieci i młodzieży w parafii Najczystszej Serca Maryi na warszawskim Grochowie są prowadzone już od 14 lat. Zapoczątkował je ks. prałat Krzysztof Ukłeja, były dyrektor Caritas warszawsko-praskiej, kiedy w 2006 r. został tu proboszczem. Zajęcia, odbywające się w ramach działań Caritas parafialnej, pomagają w zrozumieniu takich przedmiotów jak matematyka, fizyka, chemia, język polski oraz języki obce. Nadchodzący sprawdzian, uciążliwa praca domowa – to już nie problem z pomocą wolontariuszy, wśród których są nauczyciele, studenci i starsi uczniowie.

Z pomocy korzysta co roku około dwudziestu uczniów. Chętnych nie brakuje – to zasługa metody polegającej na przydzieleniu każdemu uczniowi jednego nauczyciela. Stworzenie takiej relacji umożliwia indywidualne podejście, efektywniejszą pracę i uzyskanie lepszych wyników. Dlatego oferta jest także skierowana do osób gotowych zasilić grono wolontariuszy. Doświadczeni nauczyciele udzielą cennych rad każdemu, kto chciałby zostać korepetytorem. – Sprawa nam ogromną satysfakcję, gdy widzimy postępy u dzieci, które na początku nie wierzyły w swoje możliwości. Co roku zapraszamy nowych wolontariuszy, wielu z nich współpracuje z nami już od lat – mówi Ewa Olszewska, koordynująca zajęcia.

Osoby chcące dołączyć do zespołu korepetytorów – lub do uczniów – są zaproszone na spotkania, które odbywają się w środy, w godz. 16.30-18, w sali nr 2 na plebanii kościoła przy placu Szembeka.

Rafał Laszuk

REKLAMA

**DOMY POGRZEBOWE
Z TRADYCJĄ**

**„EXITUS”
MOCH**

1991

**Spiesz się
kochać ludzi,
tak szybko
odchodzą**

tel. 500 33 99 33

WARSZAWA | OTWOCK | JÓZEFÓW
SIEDLCE | MIŃSK MAZOWIECKI

WŁASNE KREMATORIUM

Rodzinna Woda Życia
na wakacyjnych rekolekcjach

foto: archiwum Wody Życia

Baza kobiet

Barbara Wiśniowska

– Razem łatwiej. Sama nie wprowadziłabym w życie tego, co przeczytałam w książce – twierdzi Małgorzata. – Dzielimy się tym, co nam się udało, z czym mamy trudności. Dowiadujemy się, że innym też jest trudno pracować nad sobą.

Już czwarty rok panie z Warszawy i okolic spotykają się regularnie, aby wspólnie czytać i rozmawiać o lekturze. W tym roku pochylają się nad „Kobietą w ramionach Stwórcy” Aliny Wiei.

W Kobyłce raz w miesiącu, w domach uczestniczek, spotyka się osiem kobiet. Pod stołem przemyka pięcioro dwulatków. Trzy panie przyszły bez dzieci – już uczniów.

Spotkanie zaczyna się modlitwą, a później sernikiem urodzinowym. Koleżanki śpiewają jubilatce „Niech Cię Pan błogosławi i strzeże”. Panie emocjonują się dowodami naukowymi na pozytywny wpływ modlitwy i medytacji nawet na osoby niewierzące. Dzielą się doświadczeniami, a także niepokojem o swoje dzieci w czasach, kiedy miesza się dobro ze złem.

Pomysł spotkań narodził się we wspólnocie Woda Życia, która powstała jako wspólnota studencka przy parafii św. Ja-

kuba przy placu Narutowicza w Warszawie i rozrosła się we wspólnoty rodzinne. Rodzinna Woda Życia składa się z około pięćdziesięciu rodzin, które spotykają się na modlitwie i uwielbieniu w drugie niedziele miesiąca przy parafii św. Tomasza Apostoła na Ursynowie. Raz w miesiącu spotykają się w domach kręgi złożone z trzech małżeństw – związane miejscem zamieszkania. W wakacje rodziny wyjeżdżają na rekolekcje, które zazwyczaj odbywają się w Porszewicach koło Łodzi. Wakacyjne dni zaczynają się jutrznią, po śniadaniu jest konferencja i Msza Święta. W jedno popołudnie wolne mają panie, w jedno panowie, czasem jest ewangelizacja uliczna, wspólna wycieczka, wieczorami zaś adoracje, dyskoteki lub randki małżeńskie.

– Szesnaście lat temu przeszliśmy ze wspólnoty studenckiej do rodzinnej – wspomina Ewelina. – Dziesięć lat temu na rekolekcjach poczułyśmy, że jedno wolne popołudnie dla kobiet to za mało. Tak powstało Babskie – jest to wspólny wyjazd samych kobiet ze wspólnoty rodzinnej na dzielenie, modlitwę, wstawienniczą, rozmowy w plenerze, wspólne gotowanie, uwielbienie i ognisko. Możemy się cieszyć sobą i wzmacniać relacje. Kontynuacją były spotkania w kawiarence przy kościele św. Jakuba w Warszawie.

Sporo rodzin z czasem wyprowadzało się poza stolicę, młodym mamom coraz trudniej było wieczorem wyrwać się z domu na kobiece spotkania, dlatego zaczęły tworzyć bazy w swoich miejsco-

wościach. Małgorzata z mężem dołączyli do Wody Życia tuż po przeprowadzce do Kobyłki. Po cichu marzyła, aby któraś z koleżanek była blisko. Ani się obejrzała, kiedy w jej miejscowości zamieszkały Jolanta i Ewelina ze swoimi rodzinami. One też nie chciały jeździć daleko na kobiece spotkania. Wiedziały, że inne panie z Wody Życia spotykają się już w ośmiu lokalizacjach. Stworzyły swoją bazę w Kobyłce. Skład grupy uzupełniły prędko ich koleżanki z Domowego Kościoła spragnione rozwoju duchowego i kobiecej przyjaźni.

Dziś w dziewięciu bazach na terenie Warszawy i okolic spotyka się już 77 kobiet, po 6-11 w każdej. Grupy są otwarte na osoby spoza wspólnoty: koleżanki, sąsiadki. Spotkanie nie powinno przedłużać się ponad trzy godziny. Uczestniczki wybierają spośród siebie animatorkę, która ma tylko przypominać o terminie, a na spotkaniu pilnować, aby nie odbiegano od tematu. Od uczestniczek i animatorek nie są wymagane żadne szczególne predyspozycje.

Dwa lata temu omawiały książkę Lindy Dillow „Jaką żoną jestem”, rok temu „Siedem słupów Mądrości” Aliny Wiei, a rok potem poradnik Moniki i Marcina Gajdów „Rozwój. Jak współpracować z łaską?”.

Iwona Wąsowska-Wołkow w Rodzinnej Wodzie Życia zajmuje się formacją kobiet. Na modlitwie i rozmowach odkrywa, jakie są potrzeby uczestniczek. Na początku roku akademickiego ogłasza, z jaką książką będą pracować wszystkie grupy.

– Ponieważ nasze spotkania w grupach kobiecych odbywają się bez specjalistów-terapeutów, nie chcemy rozdrapywać ran ani sobie doradzać w trudnościach. Wiemy, że mogłoby to przynieść szkodę. Każda zatem czyta i przepracowuje w ciągu miesiąca indywidualnie dany rozdział, a dzielimy się w wolności swoimi osobistymi odczuciami i doświadczeniami. Myślą przewodnią spotkań jest głębsze poznanie siebie i działania Boga w naszym życiu oraz przyjęcie faktu, że jesteśmy córkami Boga, stworzonymi z miłości i ku miłości. Ułożone wcześniej pytania pomagają się skupić na ważnych treściach w tekście, nie przeoczyć ich, ale także zastanowić się nad swoim życiem.

– Łączymy nas jedno – dodaje koordynatorka – choć pogłębianie formacji dotyczącej własnego rozwoju, zmiany własnego serca i życia w oparciu o Boga i Jego łaskę.

fol. arch. gminy Radzymin

fol. arch. gminy Radzymin

Domku ogrodnika

Osiemnastowieczny zabytkowy Domek Ogrodnika w Parku Eleonory Czartoryskiej w Radzyminie można już zwiedzać po rewitalizacji. Stanowi on wraz z otaczającym parkiem fragment dawnego kompleksu pałacowo-parkowego w stylu angielskim, założonego ok. 1770 r. przez księżną Eleonorę Czartoryską, wujenkę króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Za jej czasów, w drugiej połowie XVIII w. Radzymin przeżywał rozkwit. Księżna ufundowała m.in. kościół klasycystyczny z dzwonnica i plebanią oraz szkołę elementarną. W pałacu bywali goście na obiadach czwartkowych. W kolejnych dziesięcioleciach pałac niszczał, a miasto stopniowo zajmowało dawne parkowe tereny. Pałac został rozebrany pod koniec XIX w., a jedyną pozostałością jest Domek Ogrodnika wraz z obecnym Parkiem Czartoryskiej.

Projektowanie i odbudowa Domku Ogrodnika trwały od kwietnia 2018 r. do września 2019 r. i kosztowały ok. 2,5 mln zł. Obiekt nie jest duży – jego powierzchnia z piwnicą, parterem i poddaszem wynosi nieco ponad 180 metrów kw. – lecz przestrzeni i funkcjonalności dodają mu tarasy i parkowe otoczenie. Budynek został pieczołowicie odrestaurowany pod okiem Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, z dbałością o pierwotną konstrukcję i detale. Będzie on służyć jako obiekt kulturalny, edukacyjny i gastronomiczny. Parter i antresola – na spotkania w kawiarni i wydarzenia kulturalne. Jasne wnętrza ozdobione są historycznymi grafikami. Przestrzeń na wydarzenia kulturalne, szczególnie w ciepłych miesiącach roku, znajdzie się również na otaczających Domek tarasach okalających domek, które są nowym elementem budynku. Amfiteatralne ułożenie tarasów ma sprzyjać organizacji koncertów, widowisk czy kina letniego, które będzie można oglądać także z innych części Parku Czartoryskiej, np. z drugiego brzegu parkowego stawu.

W części podziemnej Domku mieści się przestrzeń muzealno-wystawiennicza z interaktywnymi infokioskami, które prezentują historię Radzymina oraz przypominają postać i działalność księżny Eleonory Czartoryskiej. W gablotach będą prezentowane eksponaty i ciekawostki ze zbiorów gminnych oraz Towarzystwa Przyjaciół Radzymina. Znajdzie się tu również przestrzeń na niewielkie wystawy cza-

fol. arch. gminy Radzymin

kowe i lekcje historyczne. Ozdobą wnętrza są rekonstrukcje XVIII-wiecznych strojów oraz model pałacu księżny Czartoryskiej, wykonany w nowoczesnej technologii druku 3D na podstawie makiety pałacu, którą kilka lat wcześniej skonstruowano zgodnie z zachowanymi rysunkami pałacu. Oryginał makiety można obejrzeć w hallu nieodległej Szkoły Podstawowej nr 1.

W najbliższym otoczeniu Domku powstały nowe ścieżki i ławeczki, na nowo zagospodarowano zieleń. Od strony ul. 11 Listopada wybudowano kilkanaście nowych miejsc parkingowych. Obiekt jest przystosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – wyposażony w podjazdy i schodolazy oraz infokioski przystosowane są do korzystania przez osoby niesłyszące i niewidome. Obiektem zarządza Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Radzymin, która organizuje wydarzenia kulturalne na terenie gminy.

– Przywracamy społeczności zabytkowy obiekt, który niszczał przez lata, rewitalizujemy historyczną przestrzeń i konsekwent-

nie realizujemy plany inwestycyjne – mówi Krzysztof Chaciński, burmistrz Radzymina. – Jestem pewien, że Domek Ogrodnika wkrótce będzie ulubionym miejscem spotkań mieszkańców i atrakcją dla osób odwiedzających Radzymin. Dzięki środkom unijnym wkrótce przywrócimy świetność całemu Parkowi Czartoryskiej, zachowując jego historyczny charakter oraz dodając nowoczesną przestrzeń wypoczynku i rekreacji.

Gmina Radzymin planuje rewitalizację Parku Czartoryskiej w ramach projektu „Zielony Radzymin – rozwój terenów zielonych

w centrum miasta”. Zarówno na odbudowę Domku Ogrodnika, jak i na projekt „Zielony Radzymin” gmina pozyskała w 2017 r. znaczące dofinansowanie unijne w wysokości blisko 14 mln zł na przebudowę parków na terenie gminy w konkursie Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Oprócz Parku Czartoryskiej tereny zielone objęte dofinansowaniem to parki w centrum Radzymina na pl. Kościuszki i pl. Wolności oraz Park Pamięci przy ul. Polnej (dawny cmentarz ewangelicki).

W Parku Czartoryskiej powstaną trzy części funkcjonalne: wypoczynkowa, sportowo-rekreacyjna oraz wejściowa. W planach jest budowa nowych alejek, przestrzeni rekreacyjnej z nowoczesnym placem zabaw, siłownią zewnętrzną i przestrzenią sportową, dodatkowe aranżacje zieleni. W parkowej części wypoczynkowej najważniejszym elementem krajobrazowym pozostanie istniejący zbiornik wodny, który ma zostać oczyszczony oraz przebudowany. **/oprac. is**

Warto obejrzeć i posłuchać

❑ Dziady w Polskim

W czwartek 21 listopada o godz. 19 w Teatrze Polskim przy ul. Karasia 2 w Warszawie odbędzie się premiera nowej inscenizacji „Dziadów” Adama Mickiewicza. Reżyseruje Janusz Wiśniewski, który także jest autorem scenografii i kostiumów oraz reżyserem światła. Scenariusz powstał na podstawie II, III i IV części dramatu. W roli Gustawa-Konrada wystąpi Jakub Kordas. Kolejne spektakle: 22 listopada o godz. 18 oraz 23 listopada o godz. 14 i 18.

❑ Ormianie w Wilanowie

W Muzeum Pałacu Króla Jana III Sobieskiego w Wilanowie do 25 listopada czynna jest wystawa „Katedra ormiańska we Lwowie i jej twórcy”. Możemy oglądać wielkoformatowe barwne fotografie malowideł ściennych i architektury katolickiej katedry obrządku ormiańskiego we Lwowie. Prace wybitnych polskich artystów zamówił w okresie międzywojennym arcybiskup ormiański Józef Teodorowicz.

❑ Kino w pięciu smakach

W dniach 13-20 listopada w warszawskich kinach Muranów i Kinoteka odbędzie się 13. Azjatycki Festiwal Filmowy „Pięć Smaków”. Zostanie zaprezentowanych kilkadziesiąt nowych filmów z krajów azjatyckich, m.in. z Japonii, Chin, Tajwanu, Wietnamu, Tajlandii i Filipin.

❑ Światło w ciemności

W Muzeum Archidiecezji Warszawskiej przy ul. Dziekania 1 do 24 listopada można oglądać wystawę „Lux in tenebris lucet. Męczeństwo bp. Władysława Górala”. Ekspozycję przygotowano w 80. rocznicę aresztowania bp. Władysława Górala przez okupantów niemieckich i w 20. rocznicę jego beatyfikacji w gronie 108 męczenników II wojny światowej.

❑ Jubileusz w Studiu Lutosławskiego

Polska Opera Królewska zaprasza na jubileusz 25-lecia pracy artystycznej Marty Boberskiej, solistki POK. Uroczysty koncert odbędzie się w czwartek 14. 11 o godz. 19 w Studiu Koncertowym Polskiego Radia im. Witolda Lutosławskiego przy ul. Modzelewskiego 59. Artystka wykona znane arie barokowe z towarzyszeniem zespołu instrumentów dawnych Capella Regia Polona.

❑ Aretha w Dobrym Miejsu

Premierowy pokaz filmu dokumentalnego „Niesamowita łaska/Amazing Grace: Aretha Franklin” Sydneya Polacka odbędzie się w piątek 15 listopada o godz. 19 w Dobrym Miejsu w Warszawie, ul. Dębowskiej 3, aula im. bp. Jerzego Popiełuszki, wejście B. To zapis niesamowitego koncertu gwiazdy gospel ze stycznia 1972 r., będącego uwielbieniem Bożej miłości.

„Stan wyjątkowy”

fol. WFF

Burzliwy świat festiwalowy

Mirosław Winiarczyk

Tegoroczny Warszawski Festiwal Filmowy przebiegał według sprawdzonej od lat formuły programowej. W sekcjach konkursowych i na pokazach specjalnych zaprezentowano ponad sto filmów polskich i zagranicznych, pokazywanych z reguły wcześniej na międzynarodowych festiwalach.

Z polskich obrazów warto wymienić dwie pozycje. „Pan T.” Marcina Krzyształowicza (premiera w grudniu) okazał się utworem oryginalnym formalnie, stylizowanym na kino lat 50. XX w. Jego pełna czarnego humoru akcja rozgrywa się w 1953 r., kiedy ludzie kultury poddawani byli stalinow-

„Najlepszy reżyser”

fol. WFF

skiej presji i ograniczeniom. Tytułowy Pan T. przypomina pisarza Leopolda Tyrmanda, który żyjąc w ubóstwie z powodu odmowy uczestnictwa w narzucanym socrealizmie, z trudnościami przygotowuje się do napisania i wydania „Złego”.

Za ciekawostkę repertuarową można uznać „Stan wyjątkowy”, produkcję polsko-chorwacko-serbską (premiera 8 listopada, dystrybucja TVP), komediodramat polityczny. Surrealistyczna akcja rozgrywa się we współczesnej Chorwacji, a bohaterowie, wysocy przedstawiciele władz i wojska, przeżywają traumy po wojnie na Bałkanach i rozpadzie Jugosławii. Oglądamy tu istny horror politycznego teatru absurdu, m.in. wykopywanie z grobów przywódców i inne szaleństwa miejscowych dygnitarzy.

Interesujący okazał się zestaw filmów chińskich. „Najlepszy reżyser” Xiana Zanga przypomina europejskie i amerykańskie utwory o ślubach i przyjęciach weselnych, w tym ekranizację naszego „Wesela”. Autorzy opowiadają historię nieudanego wesela na tle ciekawie ukazanych współczesnych obyczajów młodej klasy średniej w szybko modernizujących się Chinach. Osia filmu jest zderzenie postaw młodych narzeczonych

„Braterstwo”

fol. WFF

z oczekiwaniami rodziców, przyzwyczajonych do wielowiekowej miejscowej tradycji. Ten świetnie zrealizowany i zagrany film wiele mówi o rzeczywistości współczesnych Chin. Ciekawie ukazany obraz chińskiej prowincji cechuje się skromny dramat obyczajowy „Wiosna przychodzi po zimie” Jungfena Liu. Bohater, emerytowany urzędnik, wpada wraz z rodziną w tarapaty z powodu przyznania się do znalezienia koperty z pieniędzmi. Okazuje się, że uczciwość nie zawsze popłaca, co autorzy filmu starają się naświetlić z wielu stron.

Z filmów rosyjskich warto wymienić „Braterstwo” nagradzanego wielokrotnie Pawła Łungina, obraz o dramatycznych perypetiach pewnego oddziału w czasie wycofywania się armii rosyjskiej z Afganistanu. Bohaterowie filmu, przypominające pacyfistyczne obrazy amerykańskie o wojnie w Wietnamie, dostają się w pułapkę talibów z powodu głupoty dowodzącego akcją generała.

Główną nagrodę w konkursie międzynarodowym otrzymał gruziński dramat „Shindisi” Dita Tsintsadzego, którego akcja toczy się w czasie ataku armii rosyjskiej na Gruzję. Warszawski Festiwal Filmowy obfitował więc w pozycje mocno osadzone w burzliwej rzeczywistości naszych czasów.

35. Warszawski Festiwal Filmowy, Kinoteka i Multikino Złote Tarasy, 11-20 października

„Pan T.”

fol. WFF

Podróż na Ukrainę

Mirosław Winiarczyk

Nowy film Agnieszki Holland został nagrodzony Grand Prix na ostatnim Festiwalu Filmów Polskich w Gdyni. Czy jednak ze względów proceduralnych utwór ten można było zakwalifikować do festiwalu kina polskiego? Formalnie jest to koprodukcja z polskimi twórcami (reżyser i kilku innych członków ekipy, dotacje w Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej), ale w „Obywatelu Jonesie” mówi się po angielsku i rosyjsku, a główne role grają aktorzy brytyjscy. Przede wszystkim zaś akcja dotyczy wydarzeń rozgrywających się w Wielkiej Brytanii, stalinowskim ZSRR i na terytorium Ukrainy w latach 30. XX w. Polska miała z tymi wydarzeniami niewiele wspólnego. Niezależnie jednak od tego ten dobrze zrobiony film zapełnia lukę w pamięci Europy i Ameryki związaną ze stosunkiem zachodnich rządów i mediów do zbrodni stalinowskich.

Bohater, ambitny młody brytyjski dziennikarz Gareth Jones, po opublikowaniu artykułu o spotkaniu z Hitlerem w 1933 r. zyskuje

Postanawia jednak nielegalnie przedostać się na Ukrainę, by sprawdzić pogłoski o panującym tam masowym głodzie. Tajna podróż zamienia się w koszmar, jednak Jonesowi przed aresztowaniem – zostaje uwolniony dzięki interwencji brytyjskiej – udaje się zobaczyć głodujące wsie, ludzkie trupy i dzieci jedzące korę. Po powrocie do Anglii jego relacje i artykuły spotykają się w niedowierzaniu i bojkocie, ruga go sam Lloyd George. Ważniejsza od prawdy jest racja stanu, konieczność utrzymywania dobrych stosunków gospodarczych i politycznych ze Stalinem oraz działalność agentury komunistycznej w Wielkiej Brytanii.

Agnieszka Holland udało się nieźle ukazać przerażającą rzeczywistość stalinowskiego ZSRR, w czym pomogli jej świetni brytyjscy aktorzy. Mam jednak zastrzeżenia do strony wizualnej, zdjęcia bowiem wydają się zbyt przyciemnione i niewyraźne. Dzisiejsza technika operatorska pozwala w tej materii na większe wyrafinowanie.

foto. Kino Świat

rozgłos. Postanawia iść za ciosem i wybrać się do Moskwy, aby spróbować dotrzeć do samego Stalina i zapytać go o źródła finansowania modernizacji ZSRR. Po przybyciu do stolicy Kraju Rad naiwny Jones staje w obliczu wstrząsających wyzwań. Słynny korespondent „New York Timesa” Walter Duranty, na którego wsparcie liczył, pracuje pod dyktando Kremla – jest sowieckim agentem. Zauroczona komunizmem brytyjska dziennikarka odmawia Jonesowi pomocy. Zostaje sam.

„Obywatel Jones” będzie z pewnością wyrazem wsparcia Ukrainy w staraniach o przypominanie klęski Wielkiego Głodu jako zbrodni ludobójstwa XX w. Rzecz w tym, że wskutek wieloletnich zaniedbań historyków sowieckich i zachodnich nie jest do dziś znana rzeczywista liczba zmarłych wówczas ukraińskich chłopów.

„Obywatel Jones”, Polska/Wielka Brytania/Ukraina, 2019. Reżyseria: Agnieszka Holland. Wykonawcy: James Norton, Vanessa Kirby, Peter Sarsgaard i inni. Dystrybucja: Kino Świat

Mariola i Piotr Wołochowiczowie, „Pole minowe ludzkiej seksualności”, SVD, Psalm 18, Warszawa 2019

Płyta jest nagraniem wykładu Marioli i Piotra Wołochowiczów na KUL-u

w 2003 r. Jego tematyka – czy seksualność to dobra rzecz, czym się różni miłość od zakochania, czy warto zachować czystość do ślubu – wciąż jest aktualna. I autentyczna, bo mówią specjaliści: małżonkowie i rodzice.

Janina Konarska, „Dwór na wulkanie”, Karta, Warszawa 2019

Życie w rosyjskim zaborze, rewolucja 1905 r., kolejne wojny i polityka nie z perspektywy historycznej, ale widziana „tu i teraz” oczami panienki z dworku. Autorka zaczyna jako piętnastolatka w 1895 r., a kończy w 1920 r., jako dojrzała kobieta. W tle smakowity obraz ówczesnej obyczajowości.

Janette Oke, Davis Bunn; „Ukryty płomień”, przekład Małgorzata Wołochowicz, Psalm 18, Warszawa 2019

Powieść osadzona u zarania chrześcijaństwa: wciągająca fabuła i nienachalnie przekazywane prawdy wiary. Konkurenci do ręki bohaterki

reprezentują dwa różne światy, ale nie poruszają jej serca. Czyni to Szczepan – pełen wiary i charyzmy, z powodu których ma paść ofiarą zamachu. Książka dostępna także jako audiobook (czyta Wojciech Stolorz, muzyka Joshua Aaron).

Wojciech Cejrowski, „Piechotę do źródeł Orinoko”, Bernardinum, Pelplin 2019

Uzupełnione wznowienie publikacji z 1998 r. Zaczyna się od smaragdów i ciężącym za nie wyroku, który autorowi nie pozwalał mówić na ten temat przez 20 lat. Plus bogactwo oraz koloryt egzotycznego świata – charakterystyczny dla opowieści podróżniczych Cejrowskiego.

Janette Oke, „Pewnego razu latem”, przekład Dominika Głowa, Psalm 18, Warszawa 2019

Amerykańska farma końca XIX w. i nietypowa rodzina. Narratorem pogodnej i wzruszającej książki jest dwunastolatek. Jak nie wydać ukochanej cioci za mąż? To gotowa instrukcja psikusów.

Plus przemyślenia na temat pracy, wędkowania i Boga, które zachwycą nie tylko ojców i synów. Również jako audiobook (czyta Artur Bocheński).

Donata Bieniecka-Popardowska, „Brygada Enfosa kontra plastikowa zgrzyzota”, NFOŚiGW, Warszawa 2019

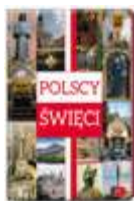
Przewodnikiem dzieci po zaśmieconym świecie, uosobione przez Zgrzyzoldę von Plastik, jest drzewko Enfoś. Książka jest elementem akcji edukacyjnej z okazji trzydziestolecia Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, co tłumaczy jej ekologiczne przesłanie./mo

KONKURS

Jan Paweł II mówił, że święci są po to, „aby stanowić trwałe punkty odniesienia na tle przemijania człowieka i świata”. Polscy święci nazywani są narodowym skarbem. Złączeni z nami mową, rodem i więzami krwi, są dla nas wzorem i drogowskazem. „Polscy święci” – album wydawnictwa Rafael – piórem Henryka Brejdy przedstawia blisko trzydziestu z nich: od Wojciecha i Pięciu Braci Męczenników, przez Stanisława Papczyńskiego i Andrzeja Bobolę, po Zygmunta Szczęsnego Felińskiego i s. Faustynę.

Wśród czytelników, którzy 4 listopada między godz. 13 a 13.15 zadzwonią pod nr 22 512 00 95 i odpowiedzą na pytanie: **Gdzie w Polsce znajduje się konfesjonał, w którym spowiadał św. Rafał Kalinowski?** – rozlosujemy trzy egzemplarze albumu. Odpowiedź na pytanie konkursowe nr 43: W skład Polskiej Orkiestry Sinfonia Iuventus wchodzi najzdolniejsi absolwenci i studenci akademii muzycznych, którzy nie ukończyli 30 lat. Zwycięzcom gratulujemy!

Czy uratujemy środowisko, rezygnując z plastikowych widelczyków skoro sprzęt AGD psuje się kilka dni po upływie gwarancji i zazwyczaj nie można go naprawić?

nie tego przepisu może wynieść nawet kilka tysięcy złotych.

Tymczasem, paradoksalnie, nikt nie wspomina o likwidacji absurdu wyłazłku, bez którego znakomicie radziły sobie całe pokolenia gospodyń domowych: foliowych woreczków, w które pakowane są porcje kaszy i ryżu. W każdym pudełku znajdziemy aż cztery takie torebki. Wciąż też ważą się losy plastikowych sztuczków jednorazowych i bu-

li strażnika miejskiego i urzędnika Referatu Ochrony Środowiska, tzw. ekopatrolu, w sprawie spalania śmieci w domach. W ramach ekopatrolu podjęto 855 kontroli – informuje Paweł Budzyński z Referatu Ochrony Środowiska Urzędu Miasta Legionowo.

NAJŁATWIEJ DO LASU

Jedna piąta Polaków pozbywa się elektrośmieci w sposób nielegalny. Kuchenka

Polska tonie w śmieciach

Katarzyna Kasjanowicz

Aby faktycznie gospodarka odpadami była mniej inwazyjna dla środowiska, powinien zmienić się kształt prawa i przepisy. Nasze indywidualne wybory, dające pozory sprawczości, jeśli chodzi o ekologię, często tylko maskują rzeczywistość.

Z badań rynku jasno wynika, że nowe urządzenia kupujemy dopiero wtedy, kiedy stare nie nadają się do użytku. Jesteśmy coraz bardziej świadomi, że nowe niekoniecznie będą wydajniejsze i trwalsze. Przeszło 70 proc. mieszkańców Unii Europejskiej chciałoby mieć taką możliwość jak ich rodzice i dziadkowie: naprawy tego, co się zepsuło. Ale czy pozwolą na to firmy, którym zależy na ciągłym wzroście sprzedaży ich produktów?

WINNA REKLAMÓWKA

Zaczęło się od reklamówek: 1 stycznia 2018 r. w życie weszły przepisy o gospodarce opakowaniami, nakładające obowiązek pobierania przez sklepy opłaty recyklingowej od toreb z tworzywa sztucznego. Przedmiotem dyskusji pozostały torby o grubości powyżej 51 mikrometrów, dostępne dla klientów sklepów, a nieobjęte opłatą recyklingową – zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady UE. Ale już od 1 września tego roku wytyczne uległy zmianie: nie płacimy tylko za tzw. zrywki – jednak pod warunkiem, że zapakujemy w nie artykuły wymagające tego ze względów higienicznych. Bądźmy więc przygotowani, że jeśli kasjer zobaczy np. kefir owinięty zrywką, to ją zdejmie i wyrzuci. Na nic nasze tłumaczenia, że boimy się kałuży w torebce, bowiem kara dla pracownika sklepu za nieegzekwowa-

telek PET. Szkoda, że nikt nie hamuje produkcji ozdób nagrobnych z plastiku.

PŁONĄCE WYSYPISKA

Jak powyższe działania, podjęte na skalę globalną, mają się do faktu, że tylko w ubiegłym roku do Polski trafiło ponad 250 tys. ton śmieci z... Niemiec? Jesteśmy jednym z głównych odbiorców niemieckich odpadów. I niestety, z roku na rok śmieci od naszych zachodnich sąsiadów przybywa. Przyczyna jest prosta: opłata za spalenie tony odpadów w Niemczech wynosi 200 euro, natomiast u nas waha się w granicach 75-80 euro. Oczywiście jeśli wysypisko nie zostanie podpalone nocą przez nieznanych sprawców, bo wtedy utylizacja wychodzi gratis. W 2018 r. polskie składowiska odpadów płonęły ponad 260 razy. Dla porównania, rok wcześniej takich pożarów było o połowę mniej. Nawiasem mówiąc, w gorącej, przynajmniej od trzech lat, dyskusji o smogu nie wymienia się płonących wysypisk jako przyczyny zanieczyszczenia powietrza. Na ten temat milczy też Komisja Europejska, choć podkreśla, że Polska złamała prawo UE, dopuszczając do nadmiernych wieloletnich przekroczeń stężeń pyłu zawieszonego PM10 w powietrzu.

Ilość nielegalnych wywozów śmieci z Niemiec do Polski także wzrasta. To pokazuje, jak bardzo potrzebne są jasne regulacje systemowe. Ale jeśli naprawdę mają one odnieść skutek, to nie można stosować podwójnych standardów. Sami wobec siebie też działamy ze szkodą. Tylko w podwarszawskim Legionowie, raptem 50-tysięcznym, ale za to najgęściej zaludnionym mieście w Polsce oraz jednym z bardziej zanieczyszczonych, spalanie śmieci w domowych piecach stanowi poważny problem.

– Straż Miejska w 2018 r. podjęła 437 interwencji, nie licząc wspólnych kontro-

mikrofalowa, obudowa telewizora z lat 90., kilka komputerów, lodówka, mikser, worki pełne kabli, plastikowe wiadra, kanistry, a nawet stara pościel – to wątpliwe „atrakcje”, na jakie ośobiście natrafiłam podczas spacerów po lesie. O tysiącach walających się puszek, butelek i opakowań po słodyczach nie wspomnę – choć za wyrzucanie jakichkolwiek śmieci do lasu grozi grzywna w wysokości 5 tys. zł. Ustawa śmieciowa, która weszła w życie od 1 lipca 2013 r., miała stanowić przełom w naszym myśleniu o gospodarce odpadami. Tymczasem trudno doszukać się jej efektów w przyrodzie.

– Na podstawie naszych obserwacji nie możemy stwierdzić poprawy zakładanej w ramach reformy śmieciowej – przyznaje Ewa Grzywacz z Działu Technicznego Nadleśnictwa Jabłonna. – Owszem, nieznacznie zmniejszyła się ilość trafiających na obszary leśne odpadów z gospodarstw domowych. Jednak nie dotyczy to śmieci wielkogabarytowych, gruzu i odpadów budowlanych, które, podobnie jak w latach ubiegłych trafiają na tereny leśne w zarządzie Lasów Państwowych, do lasów prywatnych i lasów innych własności, a ponadto na tereny rolne i ugory. Aby ograniczyć to wysoce naganne zjawisko, stale apelujemy do mieszkańców o zwracanie uwagi na osoby działające bezprawnie i ze szkodą dla obszaru w zasięgu działania nadleśnictwa. W 2018 r. z terenów leśnych w zarządzie nadleśnictwa wywieźliśmy łącznie ok. 370 metrów sześciennych śmieci, co daje 52 kontenery po siedem metrów sześciennych i koszt ponad 115 tys. zł. W bieżącym roku jest to już 253 metrów sześciennych śmieci zebranych i wywiezionych z lasów. Koszt będzie zbliżony lub wyższy niż w 2018 r. – wylicza.

Od września płacimy więcej za wywóz odpadów. Największe podwyżki dotknę-

ły mieszkańców województwa mazowieckiego, a rekordzistą pod tym względem są Marki, gdzie opłata za śmieci zmieszane wzrosła z 17 zł do 67,50 zł, a za segregowane z 8 zł do 32 zł. Czy tym razem przełoży się to na mniejszą ilość śmieci w lasach?

UMIAR I ODPOWIEDZIALNOŚĆ

Mimo że samorządy od lat starają się panować nad gospodarką odpadami, sta-

mów recyklingu, przyjęto liczbę osób zameldowanych na pobyt stały i czasowy na terenie Warszawy według stanu na 31 grudnia 2018 r., jest to 1 mln 695 tys. 122 osoby – wyjaśnia Justyna Michalak, główny specjalista Wydziału Prasowego Urzędu m.st. Warszawy. – W 2018 r. z terenu stolicy odebrano oraz zebrano 1653 tony zużytego sprzętu RTV i AGD, co stanowi około 0,002 proc. wszystkich odpadów komunalnych z terenu miasta.

głymi niedoborami wszystkiego, a nawet lata okupacji niemieckiej. A nuż się jeszcze przyda?

Jednocześnie rośnie i dojrzewa cała rzesza osób, które autentycznie chcą się troszczyć o środowisko, ograniczając zakupy i wykorzystując kreatywnie przedmioty już istniejące. W odpowiedzi na ten pożyteczny trend powstała grupa internetowa o nazwie „Uwaga, śmieciarka jedzie”, pozwalająca jednym pozbyć się

foto: Michał Komorek

wiając na osiedlach pojemniki do segregacji czy kupując nowoczesne śmieciarki – w stolicy usługę świadczą 44 pojazdy napędzane sprężonym gazem ziemnym (CNG), jeden pojazd na skroplony gaz ziemny (LPG), 53 pojazdy mają normę EURO VI, 111 pojazdów ma normę EURO V – nie zmieniają naszych jednostkowych nawyków. Nierzadkim widokiem jest np. papier wrzucony niedbale do pojemnika z napisem „Szkło”, choć obok stoi ten właściwy.

– W 2018 r. masa wszystkich odpadów komunalnych odebranych z terenu m.st. Warszawy, w tym zebranych w Punktach Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (w skrócie PSZOK), wyniosła ponad 775 tys. 513 ton. Na potrzeby analiz, a w szczególności obliczeń pozio-

Im więcej śmieci produkujemy, tym więcej pracy, kosztów i zużytej energii pociąga za sobą ich segregacja, recykling i utylizacja. Najlepsze wyjście z sytuacji jest najprostsze: zmniejszenie nienasyconej konsumpcji. Ot, choćby o połowę mniej zniszczyć, których tony zalegają teraz cmentarne śmietniki.

UWAGA, ŚMIECIARKA JEDZIE

Mniej niż połowa mieszkańców dużych aglomeracji miejskich nie wie, w jaki sposób pozbywać się elektrośmieci. W naszych domach zalega m.in. 4 mln starych telefonów komórkowych. W piwnicach trzymamy niesprawne odkurzacze, stare monitory i wentylatory. Wynika to i z braku wiedzy, i z faktu, niektórzy pamiętają jeszcze epokę PRL-u z jej cią-

nieużywanych sprzętów, a drugim zdożyć bezpłatnie to, czego potrzebują. Na stronach akcji czytamy: „To jest oficjalny *page grup*, który zrzesza fanów recyklingu, ponownego użycia, niewyrzucania, polowania na *Vintage* lub przerabiania śmieci na nowe, funkcjonalne przedmioty. W tych grupach możesz zgłosić, że na twoim śmietniku znajduje się coś godnego ponownego użycia. Możesz zgłaszać również rzeczy, które chcesz oddać bezpośrednio. Jeśli chcesz, aby śmieciarka powstała w Twoim mieście, napisz do nas!”. Akcja ma zasięg ogólnopolski, a grupa liczy blisko 63 tys. członków.

W niedzielę 13 października Polska po raz drugi obchodziła Międzynarodowy Dzień bez Elektrośmieci.

Jeszcze zanim doszło do konferencji poświęconej małżeństwu jako formie ochrony dzieci przed przestępczością, przygotowującą ją fundację zaatakowały lewicowe media i organizacje.

Fskt, że teza o zdrowej rodzinie wychowującej zdrowe dzieci budzi sprzeciw – to sygnał, że faktycznie jest o co walczyć.

– Rodzina to siła obecnych pokoleń, mądrość poprzednich i nadzieja, jaką dają następne – mówi dr Marcin Romanowski, podsekretarz stanu w ministerstwie sprawiedliwości. – Każde pokolenie mierzy się ze swoimi wyzwaniem; dziś są to „kultura” rozwodów oraz wpływy mniejszości seksualnych narzucających swoje antywartości. Ich intencje odzwierciedla hasło ostatniego paryskiego marszu rów-

dwóch do 37 lat, kościelnych i cywilnych, na temat postrzegania wartości i korzyści z zawierania związków małżeńskich.

– Dzisiejszy kryzys małżeństwa wynika nie z odrzucania go, ale ze zmiany podejścia do niego – ocenia. – Małżeństwo rodziców i dziadków młodzi ludzie wciąż widzą jako nakazowy warunek istnienia społeczeństwa, przy czym – od kiedy nieślubne dzieci czy rozwiedzione kobiety przestały być stygmatyzowane – przestało być ono „społeczną koniecznością”, a zaczęło być kwestią wyboru. To większy gwarant trwałości, bo wynika z wewnętrznej motywacji, a nie zewnętrznej presji.

Na tym pozytywy się kończą. Kiedyś bowiem małżeństwo postrzegano jako związek nierozdzielny, dziś można je zerwać w pewnych okolicznościach. – Niegdyś małżeństwo zawierano z rozsądku, dziś z miłości – tłumaczy prof. Maison. – Ślub był kiedyś początkiem nowego życia, dziś jest zwieńczeniem miłości. Wreszcie – kiedyś małżeństwo było motywatorem i gwarancją trwałości, dziś ma być nimi miłość.

fol. xhz

ności: „Nie chcemy się podobać, chcemy zniszczyć to społeczeństwo”. Nowo uformowany człowiek nie będzie miał wiele wspólnego z wartościami cywilizacji chrześcijańskiej.

WDOWCY PRZED SINGLAMI

– Nie ma na świecie kultury, w której nie istniałby związek kobiety i mężczyzny, i nie ma społeczeństwa, w którym nie istniałoby coś na kształt rodziny – mówi prof. Ewa Nowicka-Rusek, antropolog z Collegium Civitas i UW. – Wynika to z faktu, że człowiek jest istotą nie tylko kulturową, ale i biologiczną: bez opieki rodziców nie dojdzie do dorosłości. Małżeństwo definiowane jest jako stały związek, acz mogą być różne jego formy, począwszy od podziału na mono- i poligamiczne. Za każdym razem są to jednak żony i mężowie, a nie zbiór przypadkowych osób.

Małżeństwo z pewnością ma terazniejszość i przeszłość, ale czy ma przyszłość? Profesor Dominika Maison, dziekan Wydziału Psychologii UW, przeprowadziła badania wśród małżeństw ze stażem od

Taka postawa, jak dowodzą badania, prowadzi do większych możliwości realizowania siebie jako jednostki, niestety, kosztem osłabienia relacji. Nastawienie na „ja” w sytuacji kryzysu okazuje się zgubne dla małżeństwa. – Dobrze jest umieć nie zatracić siebie, ale i ocalić związek – komentuje prof. Maison.

W wywiadach, które przeprowadziła z dwunastu małżeństwami, te z wieloletnim stażem określają małżeństwo jako pracę do wykonania, w której ogromną rolę odgrywają: rozmowa, zaufanie, cierpliwość, wybaczenie, danie czasu dla siebie samego. Na głębszym poziomie tej pracy jest przyjęcie perspektywy drugiej osoby i myślenie w kategoriach „my” – czyli wspólnoty. Jeden z ankietowanych mężczyzn powiedział, że osoby rozwodzące się po pierwszym kryzysie nigdy nie dotkną tego, co niesie dla związku jego przezwyciężenie.

Dla blisko 60 proc. Polaków małżeństwo wciąż jest wartością. Jako „papier” czy relik postrzega je ok. 20 proc. badanych. I osoby w związkach małżeńskich, i wdowcy potwierdzają, że małżeństwo

daje dojrzałość i stabilność. – Dziś symptomem niedojrzałości jest właśnie odkładanie ślubu – zauważa prof. Maison.

Wśród badanych największy stopień satysfakcji życiowej wyrażają osoby pozostające w związku małżeńskim. Singli pod tym względem wyprzedzają nawet wdowcy!

TYLKO DLA MAŁŻONKÓW?

Dr Szymon Grzelak, mąż i ojciec, psycholog oraz założyciel Instytutu Profilaktyki Zintegrowanej, wie, że tym, co wspiera młodych, a także chroni ich przed zachowaniami ryzykownymi i przestępczymi, są trzy czynniki: mama i tata jako życiowi przewodnicy, wiara i perspektywa religijna oraz dobra atmosfera i akceptacja w klasie.

Jak tłumaczy, dobre relacje z ojcem – począwszy od tego, że mocuje się z synem, podrzuca go i łapie – dają w przyszłości większą odporność na stres, poczucie przewidywalności, a w przypadku córki, którą tata przytula – wzrost jej samooceny.

Małżeństwo chroni

Monika Odrobińska

fot. xhz

– Wśród dzieci rozwiedzionych rodziców spada liczba młodych ludzi wskazujących na ojca jako przewodnika życiowego; wskazuje się go raczej jako tego, kto odszedł, zdezerterował, a kto i tak wcześniej nie pełnił swojej funkcji – mówi psycholog.

Polska racja stanu zakłada m.in. dietność, która zagwarantuje zastępowalność pokoleń. Niestety, nastolatki już na etapie marzeń o rodzinie mówią o jednym, góra dwojgu dzieci, co tej zastępowalności nie da. – Współczynniki te zaniża młodzież niewierząca – dodaje dr Grzelak. Wytlumaczeniem są inne wyniki badań: kiedyś ponad 60 proc. badanych młodych spotykało na swojej drodze małżeństwo mogące być wzorem relacji, dziś jest to 56 proc.; 3 proc. ankietowanych mówi, że nie zna dobrych małżeństw.

– Wśród trzynastolatków ankietowanych w 2018 r. rodzina jest wciąż na szczycie życiowych priorytetów, i trzeba na tym budować, jednak w oparciu o obiektywne prawdy o miłości – podkreśla dr Grzelak. Chodzi o świadomość, że miłości można się uczyć i że miłość to nie uczucie, ale kwestia woli i rozumu. Również o wierność wspólnym zasadom, wzajemną pomoc i szacunek, wdzięczność za drobne rzeczy, rozmowę, równowagę między asertywnością a ustępowaniem i przebaczeniem.

Małżeństwo powinno więc znajdować się pod szczególną ochroną. A jak jest? – Wbrew art. 18 Konstytucji małżeństwo w wielu ustawach wcale nie jest uprzywilejowane, a czasem jest wręcz dyskryminowane – mówi dr Tymoteusz Zych, prawnik Instytutu Ordo Iuris.

Wbrew art. 18 Konstytucji małżeństwo w wielu ustawach jest wręcz dyskryminowane.

I podaje przykłady: od kiedy fundusz alimentacyjny zmieniono na świadczenia alimentacyjne przyznawane osobom niepozostającym w związku małżeńskim, wzrosła liczba rozwodów. Zasiłek rodzinny przysługuje, jeśli na jednego członka rodziny przypada maksymalnie 504 zł – aby ten pułap osiągnąć, „eliminuje się” dochody osoby, z którą współprowadzi się dom, znów poprzez rozwód. Progi dochodowe skierowane są do osób samotnie wychowujących dzieci, podobnie jest w przypadku pierwszeństwa w dostępie do żłobka czy przedszkola. Rozliczyć się z dzieckiem może tylko samotny rodzic. Orzeczenie bydgoskiej Izby Skarbowej z 2013 r. mówi, że pozostawanie w konkubinacie nie wyklucza osoby z przywilejów zarezerwowanych dla samotnych rodziców (!).

Funkcjonujący do 2018 r. program „Mieszkanie dla młodych” przyznawał tę samą wysokość dopłaty małżonkom i osobom fizycznym. Rozwód umożliwiał więc otrzymanie dwóch dopłat. Ustawa mieszkaniowa z 2018 r. o dopłatach do najmu

zakłada, że osoba samotna o przeciętnych zarobkach skorzysta ze 100 proc. dopłaty, małżeństwo – już tylko z 40 punktów procentowych na kolejną osobę w gospodarstwie domowym.

– Pozytywnym przykładem jest Nysa, która bon wychowawczy postanowiła przydzielać tylko małżonkom; liczba zawieranych małżeństw w pierwszym roku funkcjonowania programu wzrosła o 8,6 proc. – konkluduje dr Zych.

WZMACNIAĆ, NIE ROZWODZIĆ

O tym, że o prawa dla małżeństw wciąż należy walczyć, świadczą badania nad przestępczością dzieci. – W wydanej kilka lat temu opinii na temat zapobiegania przestępczości nieletnich jako główną jej przyczynę Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny wskazywał pochodzenie z rodzin rozbitych – mówi Aneta Matosek-Kozdój, sędzia Wydziału Spraw Rodzinnych i Nieletnich i urzędniczka ministerstwa sprawiedliwości. – Pochodzącym z nich dzieciom często brak uwagi ze strony rodziców oraz ich kontroli i ograniczeń, przez co „wychowanie” ich przejmują ulica i rówieśnicy.

Szacunki ministerstwa sprawiedliwości, ale także doświadczenie sędzi Matosek-Kozdój mówią, że najbardziej demoralizowani i najtrudniejsi nieletni jako główną przyczynę swoich problemów sami wskazują rodzinę. – Jej dysfunkcja plus niepowodzenia szkolne to żyzny grunt do wejścia w konflikt z prawem – zauważa pani sędzia. – Tylko dobrze funkcjonująca rodzina gwarantuje dobre wychowanie nieletnich. Ona ogranicza zgubny wpływ rówieśników i mediów.

– Dużo mówi się o profilaktyce medycznej, a o profilaktyce społecznej niemal nic – stwierdza Marek Grabowski, prezes Fundacji Mamy i Taty. – A profilaktyka społeczna przekłada się nie tylko na ekonomię, czego dowodzą przykłady amerykańskie i skandynawskie, ale także na osobiste szczęście jednostek.

Prezes Fundacji podkreśla, że od początku XXI w. w mediach tradycyjnych i społecznościowych pojawił się negatywny wizerunek rodziny jako instytucji patologicznej, anachronizmu, czegoś związanego z przemocą. Owszem, nie ma małżeństw, które nie przeszło lub nie przejdzie przez kryzys. Ważne jednak, by mu wówczas pomóc, a nie ułatwiać rozwody.

Materiał powstał na podstawie konferencji popularnonaukowej „Małżeństwo jako optymalna forma profilaktyki problemów społecznych”, będącej częścią kampanii społecznej Fundacji Mamy i Taty

Amerykanie głosują zgodnie ze stanem swego portfela: jeśli jakaś partia i jej kandydat rokuje większe nadzieje na poprawę stopy życiowej, to zwykle wygrywa wybory. Podobnie mają się sprawy w Europie.

Kazimierz Dadak

Gospodarka a polityka

Wyłącznie dzięki krachowi gospodarcemu marksistowska Syriza doszła do władzy w Grecji. We Włoszech na skutek wieloletniego marazmu gospodarczego sukcesy odnoszą Ruch Pięciu Gwiazd i Liga (dawniej Liga Północna). Nie inaczej mają się sprawy w Wielkiej Brytanii. W trakcie ostatnich dekad doszło tam do pogłębienia różnic w dochodach, co wielu polityków złożyło na karb uczestnictwa w UE, a to walczyło przyczyniło się do brexitu. Ale najbardziej jaskrawym przykładem zgubnych skutków błędnej polityki ekonomicznej było – przed laty – dojście Adolfa Hitlera do władzy w Niemczech, co ostatnio słusznie przypominał premier Mateusz Morawiecki.

SPIRALA ŚMIERCI

Krach na giełdzie w 1929 r. zapoczątkował wielki kryzys, bezprecedensowy w czasach pokoju spadek aktywności gospodarczej, który przyniósł ogromny wzrost bezrobocia i gwałtowne obniżenie stopy życiowej większości społeczeństwa. Zdecydowana większość przedstawicieli amerykańskiej myśli ekonomicznej nie ma wątpliwości, że wstrząs, jakim był krach na giełdzie, został przemieniony w nadzwyczaj głęboką recesję na skutek restryktywnej polityki pieniężnej i fiskalnej. Fed [potoczne określenie banku centralnego Stanów Zjednoczonych, Federal Reserve System, skrótowo Federal Reserve – przyp. red.] nie zadbał wtedy o zapewnienie dostatecznego poziomu „płynności” w systemie bankowym, czyli odpowiednio niskiej stopy procentowej połączonej ze szczodrym kredytem dla mających chwilowe kłopoty banków. Z drugiej strony rząd przejawiał obsesję na punkcie równowagi budżetu, co prowadziło do podwyższania podatków w chwili,

gdy wiele przedsiębiorstw wykazywało niski poziom rentowności. To pogorszyło i tak złą kondycję finansową wielu koncernów. Liczne bankructwa banków i przedsiębiorstw powodowały lawinowy wzrost bezrobocia i spadek ogólnego popytu. Wobec spadku popytu firmy były zmuszone do obniżania cen, co oczywiście ujemnie odbijało się na ich rentowności i powodowało kolejne bankructwa, a to powodowało następne fale zwolnień z pracy i dalszy spadek popytu.

Ta „spiralą śmierci” była konsekwencją trzymania się recept dyktowanych przez

wity, tym samym podtrzymuje aktywność przedsiębiorstw i chroni przed nadmiernym wzrostem bezrobocia). Osią niemieckiego ordoliberalizmu, jak się nazywa ich podstawową doktrynę gospodarczą, są stabilność cen i równowaga budżetowa. Na ołtarzu tych celów ordoliberalowie są gotowi złożyć każdą ofiarę.

Na skutek niemieckiego dyktatu członkowie strefy euro muszą utrzymywać deficyt budżetowy w bardzo wąskich granicach, co w ramach amerykańskiej myśli ekonomicznej jest zupełnym absurdem, ponieważ ma ce-

zwoleńników ekonomii klasycznej, w ramach której samoczynne prawa ekonomiczne miały gwarantować nieustanny stan równowagi, czyli wzrost gospodarczy i pełne zatrudnienie. Wyznawcami tych poglądów byli konserwatywni politycy, w szczególności amerykański prezydent Herbert Hoover i niemiecki kanclerz Heinrich Brüning; w Polsce kierowała się nimi sanacja. We wszystkich tych państwach zanotowano wtedy katastrofalne skutki gospodarcze, spadek PKB o około 20 proc., stopę bezrobocia na poziomie około 25 proc. i spadek cen o około 1/3.

ORDOLIBERALOWIE I EURO

Doświadczenia wczesnych lat 30. XX w. byłyby obiektem zainteresowania wyłącznie historyków, gdyby nie dalekie echa owych wydarzeń, jakie miały miejsce w Europie po krachu na giełdzie w 2008 r. Albowiem, pomimo doświadczeń sprzed ośmiu dekad, polityka pieniężna ECB [Europejski Bank Centralny, bank centralny wspólnej waluty Unii Europejskiej – przyp. red.] i zalecenia płynące z Komisji Europejskiej były bliższe zgubnym krokom podejmowanym przez Heinricha Brüninga niż decyzjom podejmowanym za oceanem. Było to wynikiem dominacji niemieckiej myśli ekonomicznej, w ramach której nie ma miejsca na aktywną politykę pieniężną i elastyczną politykę fiskalną (obniżka podatków albo zwiększenie wydatków państwa, co prowadzi do pokaźnych deficytów w budżecie, ale napędza popyt całko-

chy procykliczne. Inaczej mówiąc, w czasach prosperity wydatki państwa mogą poważnie wzrastać, co powiększa popyt całkowity i może prowadzić do przegrzania gospodarki (nadmierna inflacja), natomiast w okresie spadku aktywności sektora prywatnego, gdy tym samym spadają dochody z podatków, państwo musi obniżyć wydatki, żeby utrzymać się w nałożonych ramach deficytu budżetowego i tym samym sektor publiczny przyczynia się do dalszego pogorszenia sytuacji gospodarczej. Ordoliberalizm prowadzi do zwiększenia amplitudy wahań w cyklu gospodarczym, podczas, gdy zdaniem przytłaczającej większości amerykańskich ekonomistów właściwą rolą państwa jest stabilizacja tempa wzrostu PKB wokół długoterminowego trendu.

Doświadczenia po 2008 r. w pełni potwierdzają słuszność amerykańskiej myśli gospodarczej. Po tamtej stronie Atlantyku kryzys został szybko przezwyciężony i stopa bezrobocia szybko zaczęła spadać, natomiast w strefie euro kryzys tli się po dziś dzień. PKB we Włoszech jeszcze nie osiągnął poziomu z 2007 r.; o Grecji lepiej nie wspominać.

CZAS POPULISTÓW

Inaczej być nie mogło, ponieważ nie tylko polityka fiskalna w UE jest restryktywna. Cała uwaga skupiona jest na deficycie budżetowym, a nie na tempie wzrostu PKB, przez długie lata zaś po krachu polityka pieniężna też była niesłychanie restryktywna – w 2011 r., gdy pojawiły się pierwsze objawy przezwyciężania kryzysu, ECB podniósł

Wystarczy zwycięstwa Le Pen i Salvini’ego, żeby rozpad strefy euro, a może i Unii, stał się prawdopodobny.

stopy procentowe. Dopiero objęcie steru tej instytucji przez Maria Draghiego, człowieka wykształconego w USA i doceniającego amerykańską myśl ekonomiczną, przyniosło diametralną odmianę. Wypada jednak zauważyć, że obniżka stopy procentowej i dalsze niestandardowe kroki podjęte przez Draghiego wywołały kategorię sprzeciw szeregu czołowych przedstawicieli niemieckiego Bundesbanku w ECB: w proteście prawie wszyscy podali się do dymisji.

Polityka pieniężna prowadzona przez ECB pod kierunkiem Maria Draghie-

spodarczej, albo dbają nie o interes większości, tylko o swój własny. Patrząc na to z katolickiego punktu widzenia, populisci zyskują na znaczeniu wówczas, gdy w polityce, szczególnie gospodarczej, nie są brane pod uwagę filary społecznej nauki Kościoła – godność osoby ludzkiej oraz zasady pomocniczości (inaczej: subsydiarności) i solidarności. Ludzie, którzy przez całe lata nie mogą znaleźć zatrudnienia i tym samym jest gwałcona ich godność, nawet jeśli otrzymują zasiłki dla bezrobotnych, łatwo ulegają różnym skrajnym ideologiom. Stąd takie radykalne

lamentu Europejskiego populisci nie zdobyli tyle mandatów, ile przewidywały najbardziej pesymistyczne scenariusze. Z tego powodu o poważniejszych reformach Unii i strefy euro nie ma mowy, mimo że ze względu na istnienie wspólnej waluty UE nie jest już luźnym związkiem narodów, choć nie jest jeszcze federalnym państwem, czego wymaga sprawne funkcjonowanie euro. Traktaty założycielskie UE na wszystkie sposoby odmieniają słowa „pomocniczość” i „solidarność”, ale w praktyce jest to pustosłowie. Na dłuższą metę taki stan rzeczy nie jest możli-

Osią niemieckiego ordoliberalizmu są stabilność cen i równowaga budżetowa.

fot. PAP/EPA/David Hecker

go uratowała euro, przynajmniej na jakiś czas. Sama polityka pieniężna jednak nie jest w stanie wyciągnąć strefy euro ze stagnacji – musi zadziałać, tak jak miało to miejsce w Stanach Zjednoczonych, drugi element polityki gospodarczej. Chodzi o politykę fiskalną, czyli poluzowanie restrykcji budżetowych. Do tego jednak Niemcy nie dopuszczają, i skutki tego w postaci nadmiernej stopy bezrobocia są widoczne. Na koniec lipca 2019 r. w USA poziom bezrobocia wynosił 3,7 proc., natomiast w strefie euro 7,2 proc.

Populisci zawsze byli, są i będą. W czasach, gdy ludziom dobrze się powodzi, ich argumenty są niechwytliwe i stanowią oni margines sceny politycznej. Łapią natomiast wiatr w żagle w czasach, gdy elity zawodzą. Doktrynersko trzymają się dawno skompromitowanych idei, np. w zakresie polityki go-

zjawiska jak Marine Le Pen, Nigel Farage czy Beppe Grillo.

SUBSYDIARNIE I SOLIDARNIE

Dzisiaj w UE panuje dyktat ordoliberalizmu hołdującego skostniałym teoriom gospodarczym. W USA z kolei szybko postępujące majątkowe rozwarstwienie społeczeństwa rodzi wielkie pokłady niezadowolonych. W obu przypadkach obserwujemy rozwój sytuacji, który byłby nie do pomyślenia zaledwie dekadę wcześniej – i tu, i tam rosną wpływy postaw skrajnych, nadzwyczaj krytycznych w stosunku do elit.

W tej chwili sytuację w Wielkiej Brytanii trudno określić inaczej niż kompletny chaos. Powinien to być sygnał ostrzegawczy dla reszty Europy, ale elity UE wpadły w błogostan w momencie, gdy okazało się, że podczas ostatnich wyborów do Par-

wy i strefie euro grozi chaos na miarę tego, który właśnie obserwujemy po drugiej stronie kanału La Manche. Wystarczą jednocześnie zwycięstwo Marine Le Pen we Francji i Maria Salviniego we Włoszech, żeby rozpad strefy euro – a może i UE – stał się wielce prawdopodobny.

U podłoża tych niepokojących trendów leży właśnie błędna polityka gospodarcza. Tak jak w latach 30. XX w. nie bierze się pod uwagę godności osoby ludzkiej ani zasad pomocniczości i solidarności, o czym dobitnie świadczy poziom bezrobocia wówczas i dziś. Pokazują to także ogromne różnice w stopie życiowej pomiędzy państwami-członkami UE i pomiędzy poszczególnymi regionami wśród państw członkowskich.

Autor jest profesorem ekonomii w Hollins University w stanie Wirginia, USA

BÓG – MIŁOŚNIK ŻYCIA

Bóg jest wielkim miłośnikiem życia. Księga Mądrości podkreśla wielką łaskawość i cierpliwość Boga wobec tych, którzy grzeszą. Bóg nie cieszy się bowiem ze śmierci występnego, ale robi wszystko, aby człowiek nawrócił się i uwierzył w Niego.

Psalm 145 (najpopularniejszy w liturgii żydowskiej, odmawiany trzy razy dziennie) wysławia wszechmoc Bożą, przejawiającą się w Jego dziełach, w dobroci i miłosierdziu. Ponownie słyszymy o Panu, który „jest dobry dla wszystkich, a Jego miłosierdzie nad wszystkim, co stworzył”.

W Jerychu dochodzi do spotkania Jezusa z Zacheuszem. Z jednej strony mamy zwierzchnika celników (celników stawiano w jednym rzędzie razem ze złodziejami czy nawet mordercami), bardzo bogatego. Bogactwo nie jest jednoznacznie złe, ale może stwarzać zagrożenie dla ucznia Jezusa. Z drugiej strony mamy Jezusa, „przyjaciela celników i grzeszników”. Zacheusz już od pewnego czasu „chciał zobaczyć Jezusa, kto to jest”. Podobne pragnienie miał Herod Antypas (Łk 9,9), pozostał jednak w swym wygodnym pałacu. Dla Zacheusza niski wzrost nie jest przeszkodą. Biegnie naprzód, aby wspiąć się na sykomorę. Drzewo to może dorastać do 18 metrów wysokości, jego boczne gałęzie ułatwiają wspinanie się, a duże, gęste liście dają możliwość dyskretnej obserwacji. Jezus jednak dostrzega Zacheusza. Celnik szukał Jezusa, ale faktycznie to on został przez Niego odnaleziony. Jezus nie tylko pragnie wejść do jego domu, ale chce się w tym domu „zatrzymać”. Jest to jedyny przypadek, gdy Jezus wprasza się do kogoś w gościnę, i to w sposób bardzo gwałtowny („zejdź prędko...”, „dzisiaj muszę...”). To, co dla Zacheusza stanowiło powód prawdziwej radości, dla innych stało się powodem zgorszenia: „Do grzesznika poszedł w gościnę”. Wrogość tłumu przechodzi z Zacheusza na Jezusa.

Spotkanie z Jezusem wywołuje przemianę w Zacheuszu. Zobowiązuje się on oddać połowę swego majątku ubogim. Uчени żydowscy wskazywali na dobrowolną możliwość przekazania biednym piątej części swego majątku, ale nie aż połowy! Po drugie, wynagrodzi w czwórnasób każdemu, kogo w czymś skrzywdził. Prawo przewidywało całkowity zwrot powiększony o jedną piątą wartości (por. Kpl 5, 20-22), a w przypadku skradzenia owcy – jej czterokrotną wartość (por. Wj 21, 37; 2 Sm 12, 6). Według Józefa Flawiusza, złodzieje powinni oddać czterokrotną wartość skradzionej rzeczy.

Historia Zacheusza pokazuje, że Syn Człowieczy przyszedł szukać i zbawić to, co zginięło. „Bóg, do którego należą wszystkie rzeczy, gdyż wszystko przez Niego zostało stworzone, objawia swoją moc, kochając wszystko i wszystkich, cierpliwie oczekując nawrócenia nas ludzi, którzy pragnie mieć za dzieci. (...) Wszechmocna miłość Boga nie zna granic, do tego stopnia, że »nawet własnego Syna nie oszczędził, ale Go za nas wszystkich wydał« (Rz 8,32). (...) Oto prawdziwa, autentyczna i doskonała moc Boża: na zło nie odpowiada złem, lecz dobrem, na obelgi – przebaczeniem, na zabójczą nienawiść – miłością, która daje życie” (Benedykt XVI, 30 stycznia 2013 r.).

ks. Sebastian Adamczyk

Autor jest prefektem ds. studiów
w Wyższym Seminarium Duchownym we Wrocławiu

XXXI NIEDZIELA ZWYKŁA

3 listopada 2019

Czytanie z Księgi Mądrości

11, 22 – 12,2

Panie, świat cały przy Tobie jak ziarno na szali, kropla rosy porannej, co opadła na ziemię. Nad wszystkimi masz litość, bo wszystko w Twojej mocy, i oczy zamykasz na grzechy ludzi, by się nawrócili. Miłujesz bowiem wszystkie byty, niczym się nie brzydzisz, co uczyniłeś, bo gdybyś miał coś w nienawiści, nie ukształtowałbyś tego. Jakżeby coś trwać mogło, gdybyś Ty tego nie chciał? Jak się zachowało to, czego byś nie wezwał? Oszczędzasz wszystko, bo to wszystko Twoje, Władco, miłujący życie. Bo we wszystkim jest Twoje nieśmiertelne tchnienie. Dlatego nieznacznie karzesz upadających i strofujesz, przypominając, w czym grzeszą, by wyzbywszy się złości, w Ciebie, Panie, uwierzyli.

Psalm responsoryjny

145, 1b-2. 8-11. 13-14

Refren: Będę Cię wielbił, Boże mój i Królu.

Będę Ciebie wielbił, Boże mój i Królu,
i sławił Twoje imię przez wszystkie wieki.
Każdego dnia będę błogosławił Ciebie
i na wieki wysławiał Twoje imię.

Pan jest łagodny i miłosierny,
nieskory do gniewu i bardzo łaskawy.
Pan jest dobry dla wszystkich,
a Jego miłosierdzie nad wszystkim, co stworzył.

Niech Cię wielbią, Panie, wszystkie Twoje dzieła
i niech Cię błogosławią Twój wyznawcy.
Niech mówią o chwale Twojego królestwa
i niech głoszą Twoją potęgę.

Królestwo Twoje królestwem wszystkich wieków,
przez wszystkie pokolenia Twoje panowanie.
i we wszystkich swoich dziełach święty.
Pan podtrzymuje wszystkich, którzy upadają,
i podnosi wszystkich zgłębnionych.

Czytanie z Drugiego Listu świętego Pawła Apostoła do Tesaloniczan

1, 11 – 2, 2

Bracia: Modlimy się stale za was, aby Bóg nasz uczynił was godnymi swego wezwania, aby z mocą wypełnił w was wszelkie pragnienie dobra oraz działanie wiary. Aby w was zostało uwielbione imię Pana naszego Jezusa Chrystusa – a wy w Nim – za łaską Boga naszego i Pana Jezusa Chrystusa. W sprawie przyjścia Pana naszego Jezusa Chrystusa i naszego zgromadzenia się wokół Niego prosimy was, bracia, abyście się nie dali zbyt łatwo zachwiać w waszym rozumieniu ani zastraszyć bądź przez ducha, bądź przez mowę, bądź przez list, rzekomo od nas pochodzący, jakoby już nastawał dzień Pański.

Aklamacja przed Ewangelią: Alleluja, alleluja, alleluja.

Tak Bóg umiłował świat,
że dał swojego Syna Jednorodzonego;
każdy, kto w Niego wierzy, ma życie wieczne.

Słowa Ewangelii według świętego Łukasza

19, 1-10

Jezus wszedł do Jerycha i przechodził przez miasto. A pewien człowiek, imieniem Zacheusz, który był zwierzchnikiem celników i był bardzo bogaty, chciał koniecznie zobaczyć Jezusa, któż to jest, ale sam nie mógł z powodu tłumu, gdyż był niskiego wzrostu. Pobiegł więc naprzód i wspiął się na sykomorę, aby móc Go ujrzyć, tamtędy bowiem miał przechodzić.

Gdy Jezus przyszedł na to miejsce, spojrzał w górę i rzekł do niego: „Zacheuszu, zejść prędko, albowiem dziś muszę się zatrzymać w twoim domu”. Zszedł więc z pośpiechem i przyjął Go rozradowany. A wszyscy, widząc to, szemrali: „Do grzesznika poszedł w gościnę”.

Lecz Zacheusz stanął i rzekł do Pana: „Panie, oto połowę mego majątku daję ubogim, a jeśli kogoś w czym skrzywdziłem, zwracam poczwórnienie”.

Na to Jezus rzekł do niego: „Dzisiaj zbawienie stało się udziałem tego domu, gdyż i on jest synem Abrahama. Albowiem Syn Człowieczy przyszedł odszukać i zbawić to, co zgineło”.

KALENDARIUM LITURGICZNE

Poniedziałek, 4 listopada

Wspomnienie św. Karola Boromeusza, biskupa

Czytania mszalne: Rz 11, 29-36; Ps 69, 30-31. 33-34. 36-37; Łk 14, 12-14

Wtorek, 5 listopada

Czytania mszalne: Rz 12, 5-16a; Ps 131, 1b-3; Łk 14, 15-24

Środa, 6 listopada

Czytania mszalne: Rz 13,8-10; Ps 112, 1b-2. 4-5. 9; Łk 14, 25-33

Czwartek, 7 listopada

Czytania mszalne: Rz 14,7-12; Ps 27, 1-4. 13-14; Łk 15, 1-10

Piątek, 8 listopada

Czytania mszalne: Rz 15, 14-21; Ps 98, 1b-4; Łk 16, 1-8

Sobota, 9 listopada

Święto – rocznica poświęcenia Bazyliki Laterańskiej

Czytania mszalne: Ez 47, 1-2. 8-9. 12; albo 1 Kor 3, 9b-11. 16-17; Ps 46, 2-3. 5-6. 8-9; J 2, 13-22

foto: PAP/EPA/Maurizio Brambatti

Z NAUCZANIA PAPIEŻA FRANCISZKA

NAZWANI CHRZEŚCIJANAMI

Dzieje Apostolskie przypominają, że św. Paweł po swoim nawróceniu, przyjęty przez Kościół Jerozolimski, wraz z Barnabą udaje się do Antiochii Syryjskiej. Przez cały rok obydwa głoszą Ewangelię, nauczając o zmartwychwstałym Chrystusie. W Antiochii po raz pierwszy wyznawcy Chrystusa zostają nazwani chrześcijanami. Otwarcie się na pogan rodzi jednak kontrowersje ze wspólnotą żydowską. Wyrasta żądanie: „Jeżeli się nie poddacie obrzezaniu według zwyczaju Mojżeszowego, nie możecie być zbawieni” (Dz 15,1). Paweł i Barnaba udają się do Jerozolimy, by rozstrzygnąć tę kwestię w porozumieniu z Apostołami i radą starszych. To zgromadzenie, uznane za pierwszy w dziejach Kościoła sobór, zdecydowało, aby nie zmuszać pogan do obrzezania, a jedynie nakłaniać ich do odrzucenia bałwochwalstwa i jego przejawów. Atmosfera tego spotkania, wypowiedzi Apostołów Piotra i Jakuba, braterska narada, jedność w podejmowaniu decyzji – będą na przyszłość dla Kościoła ważną wskazówką co do sposobu rozstrzygania spraw, różnicy poglądów, kwestii spornych, rozumienia kolegialności i synodalności. Prośmy Pana, by także nasze życie przenikał dialog, umiejętność słuchania i życzliwość dla braci.

Wczoraj obchodziliśmy wspomnienie liturgiczne św. Jana Pawła II. Naśladujmy tego nauczyciela wiary i życia ewangelicznego, będącego wzorem umiłowania Chrystusa i człowieka.

Podczas audyencji ogólnej, 23 października

DO POLAKÓW

Pozdrawiam serdecznie Polaków, a szczególnie organizatorów wystawy poświęconej kard. Adamowi Kozłowieckiemu, otwartej w Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim. W latach II wojny światowej był więźniem obozów koncentracyjnych w Auschwitz i Dachau. Później ponad 60 lat pełnił posługę misyjną w Zambii. Odważnie głosił Ewangelię, niezłomnie walczył o godność i prawa dla Afrykanów, inicjował budowę kościołów, szkół, szpitali i domów opieki. Niech dzieło tego wybitnego polskiego ewangelizatora otworzy nasze serca na potrzeby braci żyjących w krajach misyjnych. Z serca wam błogosławie.

Podczas audyencji ogólnej, 23 października

NIKT NIE JEST BEZUŻYTECZNY DLA BOGA

Zawsze jestem misją; zawsze jesteś misją; każda ochrzczona i każdy ochrzczony jest misją. Ten kto, miłuje, wyrusza w drogę, jest pobudzony, by wyjść ze swoich ograniczeń, jest pociągnięty i pociąga, daje siebie drugiemu i nawiązuje relacje rodzące życie. Nikt nie jest bezużyteczny i nieistotny dla Bożej miłości. Każdy z nas jest misją w świecie, ponieważ jest owocem Bożej miłości. Nawet gdyby mój ojciec i moja matka zdradzili miłość kłamstwami, nienawiścią i niewiernością, Bóg nigdy nie wycofuje się z daru życia, od zawsze przeznaczając każde ze swoich dzieci do swego życia Boskiego i wiecznego (por. Ef 1,3-6).

Z orędzia na Światowy Dzień Misyjny

Konferencji Episkopatu Polski wyraziła zgodę na rozpoczęcie procesu beatyfikacyjnego Emilii i Karola Wojtyłów, rodziców św. Jana Pawła II.

W bardzo osobistej książce „Dar i tajemnica”, wydanej w 50. rocznicę swoich święceń kapłańskich, Jan Paweł II pisał: „Moje przygotowanie seminaryjne do kapłaństwa zostało poniekąd zaantycypowane, uprzedzone. W jakimś sensie przyczynili się do tego moi Rodzice w domu rodzinnym, a zwłaszcza mój Ojciec, który wcześniej owdowiał. Matkę straciłem jeszcze przed Pierwszą Komunią Świętą, w wieku dziewięciu lat, i dlatego mniej ją pamiętam i mniej jestem świadom jej wkładu w moje wychowanie religijne, a był on z pewnością

foto. archiwum

ga rodzeństwa; ojciec był cenionym rymarzem. Ukończyła ośmioklasową szkołę prowadzoną przez siostry Miłości Bożej. Była bardzo religijna. Niestety, często chorowała. W 1906 r. urodziła syna Edmunda, który został lekarzem. Drugim dzieckiem Wojtyłów była urodzona w 1916 r. córka Olga Maria, która zmarła kilkanaście godzin po urodzeniu.

W 1918 r. Wojtyłowie powrócili do Wadowic. Kiedy Polska odzyskała niepodległość, Karol przeszedł do armii polskiej w randze porucznika. Ze względu na stan zdrowia, już w randze kapitana, przeszedł w stan spoczynku w 1927 r.

Trzecie dziecko małżonków, syn Karol Józef urodził się 18 maja 1920 r. Emilia Wojtyłowa zmarła 13 kwietnia 1929 r. Miała zaledwie 45 lat, a lekarze jako przyczynę śmierci podali wrodzoną wadę serca oraz niewydolność nerek. Jej imieniem nazwano Dom Samotnej Matki w Wadowicach.

RODZICE PAPIEŻA

Wojciech Świątkiewicz

bardzo duży. Po jej śmierci, a następnie po śmierci mojego starszego Brata, zostaliśmy we dwójkę z Ojcem. Mogłem na co dzień obserwować jego życie, które było życiem surowym. Z zawodu był wojskowym, a kiedy owdowiał, stało się ono jeszcze bardziej życiem ciągłej modlitwy. Nieraz zdarzało mi się budzić w nocy i wtedy zastawałem mojego Ojca na kolanach, tak jak na kolanach widywałem go zawsze w kościele parafialnym. Nigdy nie mówiliśmy z sobą o powołaniu kapłańskim, ale ten przykład mojego Ojca był jakimś pierwszym domowym seminarium”.

Karol Wojtyła senior urodził się 18 lipca 1879 r. w Lipniku k. Bielska, w rodzinie krawca Macieja i Anny z domu Przeczek. O rodowodzie dumnych górali Wojtyłów z Czańca obszernie pisze Barbara Olak w książce „Zapomniany rodowód Jana Pawła II”. Ojciec papieża ukończył szkołę podstawową i trzy klasy gimnazjalne. W wieku 21 lat został powołany do wojska austriackiego i odtąd całe jego życie zawodowe, także później już w niepodległej Polsce, związane było z wojskiem. Służył w 56 pułku piechoty w Wadowicach. Po roku przeniesiony został do Lwowa, gdzie służył w szkole kadetów piechoty. W 1904 r. – już

jako dowódca plutonu – wrócił do Wadowic i awansowany został na stopień podoficera rachunkowego. Jego służba w wojsku była wysoko oceniana przez przełożonych. „Nadzwyczaj dobrze rozwinięty, prawego charakteru, poważny, dobrze ułożony, skromny, dbały o honor, z silnie rozwiniętym poczuciem obowiązku, bardzo łagodny i niezmiordowany w pracy. Włada językiem polskim i niemieckim, szybko pisze na maszynie” – to opinia wystawiona przez kancelarię Komendy Uzupełnień.

Według dotychczasowych źródeł, 10 lutego 1904 r. zawarł związek małżeński z Emilią Kaczorowską. Nie udało się odnaleźć w księgach parafialnych zapisu odnotowującego ten fakt. Ponieważ pan młody był wojskowym, ślub mógł się odbyć w kościele garnizonowym, którym w Krakowie był kościół Świętych Apostołów Piotra i Pawła. W ostatnich latach w wiedeńskim Kriegssachiv odnaleziono teczkę, w której odnotowano przebieg służby wojskowej Karola Wojtyły. Według tego źródła, ślub miał odbyć się dwa lata później, we wspomnianym krakowskim kościele.

Emilia Kaczorowska urodziła się w Krakowie, 26 marca 1884 r., jako piąta z ośmior-

Po śmierci żony to ojciec prowadził dom i opiekował się Karolem. Niespełna rok później, 29 marca 1930 roku uczestniczyli obaj w promocji doktorskiej Edmunda na Uniwersytecie Jagiellońskim. Edmund pracował w szpitalu dziecięcym w Bielsku, gdzie zmarł 4 grudnia 1932 r., zaraziwszy się płonnicą. Teraz ojciec i młodszy syn zostali sami. Razem uczestniczyli w porannej Mszy w kościele, odmawiali Różaniec, śpiewali Godzinki, jeździli na pielgrzymki do Kalwarii Zebrzydowskiej.

Latem 1938 r. – po maturze Karola juniora – opuścili Wadowice i udali się do Krakowa, gdzie zamieszkali w suterenie domu na Dębnikach, przy ul. Tynieckiej 10. Syn rozpoczął studia z filologii polskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim. Po wybuchu wojny został robotnikiem w kamieniołomie „Solvay”. Kiedy 18 lutego 1941 r. wrócił z pracy do domu, zastał ojca martwego. Cztery dni później pochował go na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Podczas pobytów w Polsce Jan Paweł II wielokrotnie nawiedzał grób rodziców oraz brata na tymże cmentarzu – ostatni raz 18 sierpnia 2002 r.

Pierwszy nuncjusz

Mija sto lat, od kiedy 28 października 1919 r. w katedrze warszawskiej, w obecności 22 polskich biskupów, kard. Aleksander Kakowski udzielił sakry biskupiej ks. prałatowi Achillemu Rattiemu, przyszłemu papieżowi Piusowi XI. Współkonsekratorami byli biskup przemyski Józef Sebastian Pelczar, dziś święty, i biskup wrocławski Stanisław Zdzitowiecki.

Urodzony w 1857 r. w Diego, w archidiecezji mediolańskiej, w Rzymie zdobył staranne wykształcenie zakończone doktoratami z filozofii, teologii i prawa kanonicznego. W 1879 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Po krót-

nedykt XV mianował go papieskim wizytatorem w Polsce i na Litwie. Do Warszawy prałat przyjechał 28 maja i zamieszkał na plebanii przy kościele św. Aleksandra. Odwiedził Jasną Górę, wizytował też wszystkie diecezje.

To jemu 30 marca 1919 r. dane było uroczystie oświadczyć premierowi RP Ignacemu Paderewskiemu:

„Upoważniony przez Jego Świątobliwość, poczytuję sobie za największy zaszczyt i za jedną z najwyższych w życiu moich pociech, iż mogę złożyć Panu w imieniu Stolicy Apostolskiej formalne uznanie wskrzeszonego Państwa Polskiego i jego rządu”.

Kilka miesięcy później Benedykt XV mianował go pierwszym nuncjuszem w odrodzonej Polsce. Już 19 lipca w Belwederze złożył listy uwierzytelniające na ręce naczelnika państwa Józefa Piłsudskiego.

Jako nuncjusz działał energicznie na rzecz uregulowania spraw terytorialno-administracyjnych Kościoła w odrodzonym państwie polskim. Doprowadził do dwunastu nominacji biskupich. W chwili szczególnego zagrożenia, w sierpniu 1920 r., podczas wojny polsko-bolszewickiej był jedynym dyplomata, który nie opuścił stolicy.

Został mianowany arcybiskupem Mediolanu i kardynałem 4 czerwca 1921 r., po czym wyjechał z Polski. Rok później został wybrany na papieża i przyjął imię Piusa XI. W swojej rezydencji w Castel Gandolfo polecił umieścić wizerunek Matki Bożej Częstochowskiej, a także obraz Jana Henryka Rosena „Cud nad Wisłą”. Lubił zresztą nazywać się „biskupem polskim”. Jubileusz bp. Rattiego wspomniano 28 października, podczas uroczystej Mszy Świętej w „jego” warszawskiej katedrze.

Wojciech Świątkiewicz

Izabela Pakulska

Aloes w każdym domu

Aloes (łac. *Aloe*) wykorzystuje się do celów leczniczych już od starożytności. W warunkach naturalnych rośnie przede wszystkim w Afryce i na Półwyspie Arabskim. Istnieje aż 280 gatunków, w lecznictwie wykorzystuje się trzy. Dwa z nich występują w Polsce – hodowane w domu czy w szklarniach. Są to aloes drzewiasty (łac. *Aloe arborescens*) oraz aloes zwyczajny, nazywany też prawdziwym (łac. *Aloe vera*).

Właściwości lecznicze mają liście – roślina powinna mieć przynajmniej trzy lata. Użytkany z liści miąższ i sok zawiera wiele cennych substancji, m.in. antraglikozydy, polisacharydy, glikoproteidy, fitosterole, aminokwasy, witaminy z grupy B, biotynę i sole mineralne. Aloes powinien być w każdym domu.

Od zawsze aloes stosowany był jako środek poprawiający odporność i wzmacniający. Jest skuteczny w zapobieganiu infekcjom, działa przeciwbakteryjnie i przeciwgrzybiczo. Obniża poziom cukru i cholesterolu. Może wspomagać leczenie pacjentów z nowotworami (koniecznie w porozumieniu z lekarzem!). Wpływa na wydzielanie soku żołądkowego, poprawia przemianę materii. Stosowany jest w zaparciach jako lek silnie przeczyszczający, i to działanie zawdzięcza antrazwiązkom. Zbyt duża jego ilość może być przyczyną odwodnienia i zaburzeń elektrolitowych; szczególnie często pojawia się niedobór potasu.

Aloes może być stosowany również miejscowo. Nawilża, łagodzi podrażnienia skóry,

pomaga przy trądziku. Przynosi ulgę szczególnie w przypadku wilgotnych zmian skórnych ze znacznym świądem. Ułatwia gojenie się opryszczki. Sok z aloesu przyłożony do świeżo oparzonej skóry natychmiast likwiduje nie tylko ból, ale także zmiany skórne.

Istnieje wiele przepisów z aloesem. Przykładem jest wino aloesowe: 50 g zmielonych liści zmieszać z pół litra czerwonego wina wytrawnego, dodać 50 g miodu, odstawić na pięć dni w ciepłe i ciemne miejsce i kilka razy dziennie mieszać; następnie wstawić do lodówki. Stosować trzy razy dziennie łyżeczkę godzinę przed posiłkiem przez dwa miesiące. Działa wzmacniająco, poprawia odporność i pamięć. Można także zrobić miód aloesowy: 100 g zmiażdżonych liści wymieszać z 200 g miodu, zagotować, odstawić, następnego dnia ponownie zagotować, odcedzić, wlać do słoika, trzymać w lodówce. Przyjmować przed posiłkami trzy razy dziennie – także na wzmocnienie. Są też do kupienia gotowe produkty.

Trzeba jednak wiedzieć, kto nie powinien stosować aloesu: dzieci poniżej 12. roku życia, osoby z ciężkimi chorobami wątroby, ze stanem zapalnym żołądka czy jelit. Nie należy go dawać również kobietom w ciąży. Powoduje bowiem znaczne przekrwienie narządów, w tym macicy, co może być przyczyną krwawień, a nawet poronienia. Podobnie kobiety karmiące nie powinny stosować aloesu, bo dostaje się on do mleka i może być przyczyną biegunki u dziecka. Aloes może (jak prawie wszystko) spowodować reakcję alergiczną, zatem pojawienie się wysypki czy świądu jest sygnałem że nie należy go stosować. Ostrożność powinny zachować także osoby z chorobami autoimmunologicznymi, ponieważ aloes silnie stymuluje układ odpornościowy.

I jeszcze jedna uwaga: aloes nie lubi łączenia z innymi ziołami.

Autorka jest lekarzem

fol. xlx

kiej pracy duszpasterskiej został profesorem dogmatyki i wymowy kościelnej w seminarium duchownym w Mediolanie. Od 1888 r. był tam związany z Biblioteką Ambrożyjską, w której przepracował 25 lat, aż został jej pretektem. W cztery lata później został przeniesiony do Watykanu, gdzie rozpoczął pracę w Bibliotece Watykańskiej, od 1914 r. jako jej prefekt.

W kwietniu 1918 r. rozpoczął się „polski” etap działalności prałata Rattiego. Be-

Wujostwo przyjechali spóźnieni

dr hab. Tomasz Korpysz

Jak wynika z poprzedniego odcinka naszego cyklu, tworzący związek zgody połączenia wyrazów nadrzędnych, określanych z podrzędnymi, określającymi niekiedy bywają kłopotliwe. Jednakże błędy w tym zakresie nie są zbyt częste. Znacznie powszechniejsze są niepoprawne związki między podmiotem a orzeczeniem, czyli tzw. związki główne.

Zgoda formalna między podmiotem a orzeczeniem, jak już pisałem, może dotyczyć jedynie niektórych kategorii gramatycznych, ale i w ich przypadku często dochodzi do naruszenia zasad normatywnych. Dzieje się tak zwłaszcza wtedy, gdy funkcję podmiotu pełnią nieco rzadsze lub mniej typowe rzeczowniki.

Pierwszą taką grupą są nazwy par małżeńskich. Wiemy już (pisałem o tym ostatnio), że wymagają one przymiotników i zaimków w rodzaju męskoosobowym, a więc np.: *drodzy wujostwo, szanowni profesorostwo, dostojni ambasadorostwo czy ci kuzynostwo*. Jednakże nie wszyscy pamiętają, że taką samą formę gramatyczną powinno mieć także orzeczenie. Należy więc mówić np. *Wujostwo przyjechali na nasze wesele nieco spóźnieni, Profesorostwo Kowalscy zaprosili współpracowników na kolację, Nowi ambasadorostwo zorganizowali eleganckie przyjęcie czy Kuzynostwo do leż zaśmiewali się z zabawnych powiedzonek ich syna*.

Kolejny przypadek to zdania, w których funkcję podmiotu pełni skrótowiec. Współczesne rozstrzygnięcia normatywne stanowią, że formy gramatyczne skrótownicy (a konkretnie liczba i rodzaj) zależą od tego, który poziom normy stosuje się do oceny danej wypowiedzi. W tekstach realizujących wymogi normy standardowej formy skrótownicy określa się (czy raczej: można określać) na podstawie jego wymowy. I tak: rodzaj męski mają te, które (raz jeszcze podkreślę: w wymowie)

kończą się na spółgłoskę (np. *MDM, MEN, PDiM*), rodzaj żeński – te zakończone na nieakcentowane „-a” (np. *FIFA, CPLiA*) oraz niektóre zakończone na „-a” akcentowane (np. *AGH*), wreszcie rodzaj nijaki przypisujemy skrótownicom zakończonym na „-e”, „-i”, „-o” oraz „-u” (np. *PKP, EBI, PKO, UKSW*). W nieoficjalnej polszczyźnie możemy więc konstruować połączenia typu *MDM przeszedł gruntowną modernizację, MEN nie odniósł się do postulatów rodziców, PDiM zorganizował debatę na temat dostępu do przedszkoli, PKP zamknęło kolejną nierentowną linię, UKSW w tym roku otworzyło kierunek lekarski* itp. Jednakże w tekstach oficjalnych, do których oceny stosuje się kryteria normy wzorcowej, zdania te zostałyby uznane za niepoprawne. W takim przypadku należy bowiem zachowywać zgodność form orzeczenia z formami głównego członu nazwy będącej rozwinięciem skrótownicy. Wzorcowe byłyby więc zdania: *MDM przeszła gruntowną modernizację* (bo: *Marszałkowska Dzielnica Mieszkaniowa*), *MEN nie odniosło się do postulatów rodziców* (bo: *Ministerstwo Edukacji Narodowej*), *PDiM zorganizowała debatę na temat dostępu do przedszkoli* (bo: *Partia Dzieci i Młodzieży*), *PKP zamknęły kolejną nierentowną linię* (bo: *Polskie Koleje Państwowe*), *UKSW w tym roku otworzył kierunek lekarski* (bo: *Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego*).

Na marginesie warto podkreślić, że uzgadnianie formy orzeczenia z formą najważniejszego rzeczownika znajdującego się w nazwie, a nie z formą samego skrótownicy niejednokrotnie pozwala uniknąć problemów z właściwym zrozumieniem tekstu. Zdanie *W ubiegłym miesiącu UW zorganizowało spotkanie z Tadeuszem Mazowieckim* jest przecież niejasne, ponieważ występujący w nim skrótowiec może odnosić się do dwóch nazw. Należy więc pisać: *W ubiegłym miesiącu UW zorganizował spotkanie z Tadeuszem Mazowieckim* (jeśli chodzi o *Uniwersytet Warszawski*) lub też *W ubiegłym miesiącu UW zorganizowała spotkanie z Tadeuszem Mazowieckim* (jeśli chodzi o *Unię Wolności*).

Odprawa pośmiertna

Edyta
Pisarczyk-Kulon

W razie śmierci pracownika w czasie trwania

stosunku pracy lub w czasie pobierania po jego rozwiązaniu zasiłku z tytułu niezdolności do pracy wskutek choroby rodziny przysługuje od pracodawcy odprawa pośmiertna. Odprawa pośmiertna przysługuje małżonkowi oraz innym członkom rodziny spełniającym warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej z ZUS.

Wysokość odprawy jest uzależniona od okresu zatrudnienia pracownika u danego pracodawcy. Przy zatrudnieniu krótszym niż 10 lat wynosi ona jednomiesięczne wynagrodzenie. Jeżeli pracownik był zatrudniony co najmniej 10 lat,

wysokość odprawy to trzymiesięczne wynagrodzenie. Z kolei przy zatrudnieniu co najmniej 15 lat odprawa to kwota sześciomiesięcznego wynagrodzenia. Do okresu dodatkowego zatrudnienia w drugim zakładzie pracy, od którego zależy ustalenie wysokości odprawy pośmiertnej, nie dolicza się dodatkowego zatrudnienia w pierwszym zakładzie pracy (uchwała Sądu Najwyższego z 29.12.1977 r., I PZP 40/77).

Odprawę pośmiertną dzieli się w częściach równych pomiędzy wszystkich uprawnionych członków rodziny. Jeżeli po zmarłym pracowniku pozostał tylko jeden członek rodziny uprawniony do odprawy pośmiertnej, przysługuje mu odprawa w wysokości połowy odpowiedniej kwoty. Ekwiwalent pieniężny za niewykorzystany urlop wypoczynkowy

należy pracownikowi w roku kalendarzowym, w którym nastąpiło wygaśnięcie stosunku pracy wskutek śmierci pracownika, przysługuje w równych częściach jego małżonkowi i innym członkom rodziny spełniającym warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej w myśl przepisów o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (uchwała Sądu Najwyższego z 13.05.1994 r., I PR 520/70).

Odprawa pośmiertna nie przysługuje członkom rodziny, jeżeli pracodawca ubezpieczył pracownika na życie, a odszkodowanie wypłacone przez ubezpieczyciela jest nie niższe niż odprawa pośmiertna. Jeżeli odszkodowanie jest niższe od odprawy pośmiertnej, pracodawca ma obowiązek wypłacić rodzinie kwotę stanowiącą różnicę między tymi świadczeniami.

Przepisy te stosuje się do osoby uprawnionej do odprawy pośmiertnej, której ubez-

pieczyciel wypłacił świadczenie na podstawie dowolnej umowy ubezpieczenia zawartej przez pracodawcę, obejmującej ryzyko śmierci pracownika (np. umowy z tytułu następstw nieszczęśliwych wypadków). Przez zwrot „pracodawca ubezpieczył pracownika na życie” należy rozumieć sytuację, w której pracodawca ubezpieczył pracownika, a ryzyko ubezpieczeniowe obejmuje zdarzenie w postaci śmierci ubezpieczonego pracownika, niezależnie od rodzaju zawartej umowy z towarzystwem ubezpieczeniowym (np. od następstw nieszczęśliwych wypadków). W razie wypłacenia z tego tytułu odszkodowania osobie uprawnionej do odprawy pośmiertnej przysługuje świadczenie w wysokości różnicy pomiędzy świadczeniami od ubezpieczyciela a odprawą (wyrok Sądu Najwyższego z 20 grudnia 2017 r., III PK 10/17).

Autorka jest radcą prawnym

fot. PAP/Andrzej Grygel

ZACHOWAĆ W PAMIĘCI

Mariusz Jankowski

Początek listopada – coraz bardziej lubię ten czas. Coraz bardziej go też potrzebuję. W tym szalonym, pędzącym często na złamanie karku świecie pamięć o tych, którzy odeszli, jest szczególnie ważna. Bo czasami zostaje nam tylko – i aż – pamięć. Bywa ulotna, dlatego warto jej fragmenty przekazywać kolejnym pokoleniom. A zatem – garść wspomnień o tych, którzy odeszli w tym roku.

Na pewno warto, by młodzi fani sportów motorowych nie zapomnieli Nikiego Laudy. Trzykrotny mistrz świata, jeden z najlepszych kierowców w historii Formuły 1. Człowiek niezłomny, którego bolid po wypadku w Grand Prix Niemiec stanął w płomieniach. Człowiek, który zapadł w śpiączkę i który dla świata sportu miał być stracony. To była jedna z największych tragedii na torze. Lauda wyszedł z tarapatów, wrócił do ścigania i dwa razy świętował tytuł najlepszego kierowcy świata.

Do takich szczytów nigdy nie doszedł wspaniały bokser Lucjan Trela. Ale właśnie o nim opowiadali mi kiedyś starsi koledzy dziennikarze. Bo to pan Lucjan w 1968 r. na igrzyskach w Meksyku postawił się George'owi Foremanowi. Amerykanin w drodze po olimpijskie złoto tylko tej jednej walki – z Lucjanem Trelą – nie wygrał przed czasem, a werdykt sędziów nie spodobał się meksykańskiemu kibicom. Trela przez lata dominował w mistrzostwach Polski, w kategorii ciężkiej nie miał sobie równych, a jego znakiem rozpoznawczym była waleczność. Nigdy nie odpuszczał, o czym w Meksyku przekonał się legendarny Foreman.

Dzięki Wojciechowi Nowińskiemu przekonałem się, co znaczy kochać sport. Miłością najważniejszą byłego bramkarza Warszawianki i Anilany Łódź była oczywiście piłka ręczna. Ale interesował się też innymi dyscyplinami. Miałem wielkie szczęście, że spotkałem Wojtkę na swojej drodze. I wiem, że dokładnie to samo powiedzą koledzy z wielu innych redakcji. I każdy z nich przyzna: to była chodząca skarbnica wiedzy. Taktycznej, psychologicznej, historycznej – ale także życiowej. Bo Wojtek znał w polskiej piłce ręcznej wszystkich. I prawie wszystkim gotowy był pomóc. Swoją wiedzą lub choćby dobrym słowem. Z wieloma osobami się nie zgadzał, ale zawsze spierał się na argumenty. To on był wychowawcą takich zawodników jak Karol Bielecki czy Krzysztof Lijewski. Polska piłka ręczna straciła kogoś wyjątkowego. Był starszym kolegą z pracy i niezapomnianym kompanem. Z nim nie można się było nudzić. To był jeden z tych ludzi, o których będę pamiętał zawsze.

Autor jest dziennikarzem TVP

Superpuchar dla Kędzierzyna-Koźła

Siatkarze z Kędzierzyna-Koźła zdobyli Superpuchar Polski. Grupa Azoty ZAKSA pokonała Projekt Warszawa 3:1. To pierwszy superpuchar zespołu. Do zwycięstwa poprowadził nowy trener Nikola Grbić. Najlepszym siatkarzem spotkania został atakujący Łukasz Kaczmarek.

Cukier krzepi

Polski Cukier Toruń pokonał francuski zespół SIG Strasbourg w meczu drugiej kolejki Ligi Mistrzów FIBA. Po pierwszy przegranym meczu wyjazdowym z hiszpańskim BAXI, torunianie wygrali pewnie 97:81.

fot. PAP/Tytus Żmijewski

Kto pierwszy, ten pierwszy

fot. PAP/Piotr Nowak

Pierwszy trener ma decydujący wpływ na rozwój zawodnika. Minister sportu i turystyki Witold Bańka postanowił docenić pracę szkoleniowców, którzy zaszczytali miłość do sportu u młodych zawodników, przyznając nagrodę Pierwszego Trenera. Zdobywcy medali na igrzyskach olimpijskich, mistrzostwie Europy i mistrzostwie świata wskazywali szkoleniowca, dzięki któremu rozpoczęli przygodę ze sportem. Gala wręczenia nagród odbyła się 22 października w Warszawie.

Rzutem na taśmę

Raków Częstochowa pokonał 1:0 Śląsk Wrocław w 12. kolejce PKO Ekstraklasy. Piotr Malinowski strzelił zwycięską bramkę w samej końcówce meczu.

fot. PAP/Cezary Michalowski

Bez pudła

Szczypiornistki z MKS Perła Lublin pokonały na wyjeździe KPR Gminy Kobierzycze 22:21. Mistrz Polski po sześciu meczach miał komplet zwycięstw.

fot. PAP/Maciej Kulczyński

Dynia na jesień

Hanna Michniewicz

Jeszcze kilka lat temu byłam przekonana, że z dyni można zrobić tylko supkę, placki albo ciasto. Nie spodziewałam się, że stanie się ona moim ulubionym warzywem, które będę jeść na śniadanie, obiad i kolację.

Do tej pory pamiętam pewien jesienny wieczór, gdy na spotkaniu u znajomych zobaczyłam na stole nietypową surówkę, składającą się z utartej dyni, jabłka i rodzynek. Patrzyłam na nią nieufnie, bo byłam przekonana, że dynia nie nadaje się do jedzenia na surowo. Ale kiedy odważyłam się spróbować, zachwycił mnie jej smak. Od tej pory zaczęłam się interesować dynią i szukać różnych przepisów z jej dodatkiem. Warto dodawać ją do potraw, nie tylko dlatego, że jest smaczna, ale też bardzo zdrowa – przede wszystkim jest źródłem beta-karotenu, który dobrze działa na wzrok,

zmniejsza ryzyko wystąpienia nowotworów i obniża poziom złego cholesterolu.

Moim tegorocznym odkryciem jest sos do spaghetti na bazie dyni. Dzięki niemu mogę zrobić obiad w dziesięć minut, jeśli mam w lodówce zapas upieczonej i zmiksowanej dyni. Wystarczy ją wymieszać z przecie-rem pomidorowym, dodać podsmażoną cebulę i czosnek oraz parmezan i przy-rawy. Inna propozycja na obiad to curry z dynią i kurczakiem: mięso i dynię trzeba podsmażyć z czosnkiem i świeżym imbirem, a następnie dusić w mleku ko-kosowym z dodatkiem przy-raw: kminu rzymskiego, kolendry i kurkumy. Z kole-i na drugie śniadanie lub kolację często robię sałatkę z dynią – szczególnie dobrze komponuje się ze słodkimi owocami, grzawką rukolą i słonym serem.

Niedawno odkryłam też, jak wspaniale smakuje dy-

fot. Hanna Michniewicz

SAŁATKA Z DYNIA

Składniki: 100 g rukoli ■ 200 g upieczonej dyni ■ 50 g sera feta lub pleśniowego ■ 1 duża gruszka, garść suszonej żurawiny ■ garść orzechów włoskich

Sos: 1 łyżeczka oliwy ■ 1 łyżeczka płynnego miodu ■ 1 łyżeczka octu jabłkowego

Sposób przygotowania: Dynię, gruszkę i ser pokroić w kostkę. Wymieszać z rukolą, posypać orzechami i żurawiną. Do oddzielnej miseczki wlać oliwę, miód i ocet jabłkowy, dokładnie wymieszać. Przed podaniem polać sałatkę sosem. Jeśli chcemy, by sałatka była bardziej sycąca, można dodać do niej kaszę kuskus lub ugotowaną soczewicę.

nia zmiękczona z masłem
orzeszków ziemnych. To
idealna pasta do chleba, nie
trzeba jej nawet niczym do-
prawiać. Na bazie dyni moż-
na też zrobić zdrową wersję
kremu czekoladowego do
kanapek: dynię zmiększyć
z kakao, miodem i zmielo-
nymi orzechami włoskimi.

Dynia znakomicie sprawdza się w różnych rodzajach ciast: nie tylko w tradycy-

nym placku dyniowym, ale też w drożdżówkach, serniku i ciasteczkach. Szczególnie zasmakowały mi ciastka owsiane z dynią – z półtorej szklanki płatków owsianych, pół szklanki puré z dyni, po pół szklanki oleju i cukru, jajek, kilku łyżek mąki, garści rodzynek i orzechów oraz przyprawy korzennej.

KRZYŻÓWKA Z HASŁEM Siostry Honoraty

POZIOMO

- 1 A – znak ręką
1 H – wybitny kompozytor
2 E – zakład ubezpieczeń
3 A – Asnyk, poeta
3 H – bóg wojny
5 A – znany aforysta
5 E – centrum cyklonu
5 I – natłok spraw
7 A – miara deski
7 E – powyżej kolan
7 I – wśród pierwiastków
9 A – kończy pacierz
9 H – utarty zwyczaj
10 E – atrakcja cyrku
11 A – bajkowy miś
11 H – samica barana

[illegible]

PIONOWO

- A 1 – czara Jezusa
A 7 – domena wróżki
C 1 – belgijski kurort
C 5 – obiekt ataku
C 9 – Europejska Wspólnota
E 4 – następca Mojżesza
F 1 – zespół z Wyszconi
F 5 – szyfr genetyczny
F 9 – warstwa społeczna
G 4 – księga islamu
I 1 – angielska miara gruntu
I 5 – wrząca woda
I 9 – ruch tłoka
K 1 – Henryk, arcybiskup
K 7 – w pudle skrzypiec

Hasło do odczytania w zaznaczonym wierszu po odgadnięciu brakujących liter

--	--	--	--	--	--	--

**Rozwiązania prosimy nadsyłać
do 15 listopada na adres redakcji „Idziemy”.
Wylosowanych autorów poprawnych odpowiedzi
nagrodzimy książkami
Hasło z poprzedniego tygodnia: „Eremita”.**

TVP 1

05.35 Klan (3544) – telenowela TVP;
06.05 Słownik polsko@polski – talk – show prof. Jana Miodka; **06.35** wojsko – polskie.pl; **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach; **08.00** Tydzień; **08.30** Zakochaj się w Polsce; **09.05** Ziarno – Mój Anioł Stróż; **09.40** Las bliżej nas; **10.10** Polskie drogi (7/11): Lekcja Poloneza – serial TVP; **11.55** Między ziemią a niebem; **12.00** Anioł Pański; **12.15** Między ziemią a niebem; **12.45** Misja Bangladesz – Tu człowiek dotyka Boga; **13.15** BBC w Jedyńce; **14.20** Z pamięci – felieton; **14.30** Weterynarze z sercem; **15.05** Komisarz Alex (157): Szary – serial kryminalny TVP, wyk.: Krystian Wieczorek, Antoni Pawlicki, Beata Fido, Daniel Olbrychski; **16.05** Postaw na milion; **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.30** Dziewczyny ze Lwowa (46): Porachunki – serial obyczajowy TVP; **18.30** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.15 Wojenne dziewczyny (35) – serial TVP, wyk.: Marta Mazurek, Dorota Stenka, Józef Pawłowski, Michał Czernecki
21.15 Rolnik szuka żony seria VI – reality show
22.15 Zakochana Jedyńka – Tulipanowa gorączka – film fabularny, Wielka Brytania/USA 2017, reż.: Justin Chadwick, wyk.: Alicia Vikander, Dane DeHaan, Christoph Waltz
00.10 Spectre – film sensacyjny, Wielka Brytania/USA 2015
02.45 Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny
03.40 Długa droga – film dokumentalny, Polska 2017, reż.: Weronika Mlińczewska
04.40 Z pamięci – felieton
04.45 Zakończenie dnia

TVP 2

04.35 Dla niesłyszących – Słowo na niedzielę – Wejdz na Sykomorę; **04.40** Barwy szczęścia (2125) – serial obyczajowy TVP, wyk.: Piotr Jankowski, Marta Nieradkiewicz, Krzysztof Kiersznowski, Ewa Ziłek, Dorota Kolak, Olaf Lubaszenko, Emil Karewicz, Marcin Hycnar; **05.15** Barwy szczęścia (2126) – serial obyczajowy TVP; **05.45** Barwy szczęścia (2127) – serial obyczajowy TVP; **06.20** Dla niesłyszących – M jak miłość (1466) – serial TVP, wyk.: Teresa Lipowska, Małgorzata Rożniatowska, Małgorzata Pieńkowska, Robert Moskwa; **07.15** Pytanie na śniadanie – w tym Pogoda; **11.30** The Voice of Poland – Nokaut; **14.00** Familia – teleturniej; **14.35** Koło fortuny – teleturniej; **15.15** Szansa na sukces. Opole 2020 – widowisko muzyczne; **16.20** Rodzinka.pl (274) – serial komediowy TVP; **16.55** Na dobre i na złe (754): Krzyż Walecznych – serial TVP; **18.00** Panorama; **18.20** Pogoda; **18.30** Niewysłany list – film obyczajowy, USA 2015
20.05 The Wall. Wygraj marzenia – teleturniej
21.00 Muzyka, Taniec, Zabawa – koncert
22.00 Wkręcenie w randkę – reality show
23.05 Echo serca (26) – serial TVP, wyk.: Antoni Pawlicki, Kamila Baar – Kochańska, Przemysław Sadowski, Adam Zdrójkowski, Adam Szczyszczaj, Justyna Ducka, Dorota Segda, Witold Wieliński, Jacek Knap, Kamil Nożyński, Anna Dereszowska, Justyna Malec, Łukasz Garlicki, Karina Seweryn, Olga Sarzyńska
23.55 Amy – film dokumentalny, USA 2015, reż.: Asif Kapadia
02.15 Wymarzony kawaler – komedia, USA 2008, reż.: Paul Fox, wyk.: Dean Cain, Christina Cox, Jocelyne Loewen
03.45 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.55 Powitanie – Poranek; **05.59** Serwis Info Poranek – co pół godziny; Wiadomości z kraju i świata – w tym: Info Poranek, Pogoda; **06.59** Serwis Info Poranek; **07.21** Pogoda Info; **07.29** Serwis Info Poranek; **09.50** Wroniczka 17; **10.59** Pogoda Info; **11.02** Serwis Info Dzień weekend; **11.29** Serwis Info Dzień weekend; **12.29** Serwis Info Dzień weekend; **12.52** Pogoda Info; **12.59** Serwis Info Dzień weekend; **13.29** Serwis Info Dzień weekend; **13.52** Pogoda Info; **13.59** Serwis Info Dzień weekend; **14.29** Dla niesłyszących: Serwis Info Dzień weekend **14.51** Pogoda Info; **14.59** Serwis Info Dzień weekend; **15.30** Kościół z bliska – magazyn; **15.59** Info Dzień; **16.51** Pogoda Info; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.32** Teleexpress na deser; **17.47** Serwis Info Dzień weekend; **18.00** Panorama; **18.18** Serwis Info Wieczór weekend; **18.30** Studio Zachód; **19.00** Głębia ostrości; **19.25** Serwis Info Wieczór weekend
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20ta
21.00 W pełnym świetle
21.24 Flesz Info Wieczór
21.40 Studio Lotto
21.49 Strefa starcia
23.00 Info Wieczór
23.21 Nie da się ukryć Extra
00.00 Serwis Info Wieczór weekend
00.03 Magazyn śledczy Anity Gargas
00.40 Wroniczka 17
01.55 Wiadomości
02.23 Gość Wiadomości
02.50 Minęła 20ta
03.50 W pełnym świetle
04.14 Flesz Info Wieczór
04.40 Głębia ostrości
05.13 Agrobiznes
05.30 Zakończenie dnia

TV TRWAM

06.00 Jakby w zwierciadle; **07.00** Tajne archiwum Watykanu; **07.30** Spotkania z ekologią – program edukacyjny; **07.45** Ocalić od zapomnienia – felieton; **07.50** Kolory Świętości – film dokumentalny, Włochy 2006; **07.55** Świat w obrazach; **08.00** Słowo Życia; **08.05** Polski Punkt Widzenia; **08.25** Święty na każdy dzień; **08.30** Z Parlamentu Europejskiego; **09.00** 100 cudownych miejsc na świecie; **09.10** Spotkanie z M. Buczek; **09.15** Katecheza bpa Antoniego Długosza; **09.30** Życie Matki Teresy z Kalkuty; **09.55** Niedziela; **10.00** Msza Święta z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze; **10.35** Niedziela; **10.40** Cuda Jezusa; **11.30** Nasz Max i jego przygoda z Biblią; **12.00** Anioł Pański; **12.20** Wieś – to też Polska; **13.30** Papież Polak do Rodaków; **14.10** Jestem Gabriel; **15.45** Święty na każdy dzień; **15.50** 100 cudownych miejsc na świecie; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Koncert życzeń; **17.00** Tam, gdzie Bóg płacze; **17.30** Okiem kamery; **18.00** Anioł Pański;
18.05 Informacje dnia;
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Moja katolicka rodzina
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec – audycja modlitewna
20.50 Myśląc Ojczyzną
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Retrospekcja
21.45 Samson i Dalila
22.40 Od Oceanu do Oceanu z Ikona Częstochowską przez świat w obronie życia
23.00 Jak my to widzimy
23.30 Tam, gdzie Bóg płacze
00.00 Programy powtórkowe

Film fabularny
TULIPANOWA
GORĄCZKA

TVP 1 – 22.15

Amsterdam, rok 1637. Młoda i piękna Sophia (Vikander) zostaje wydana za mąż za majątnego kupca (Waltz). Choć nie odwzajemnia uczucia, gotowa jest spełnić jego pragnienia i dać mu potomstwo. Dumny Cornelius zamawia u znanego malarza (DeHaan) portret, na którym chce zostać uwieczniony z ukochaną. Nie dostrzega, że między piękną Sophią i młodym artystą rodzi się uczucie. Wraz z rozkwitem miłości na parę pada cień podejrzeń, a tajemnica zaczyna nieść ze sobą coraz większe ryzyko. Młodzi kochankowie obmyślają zwodniczy plan, który pozwoli im rozpocząć nowe życie. Jego realizacja prowadzi do porywającego i niespodziewanego zakończenia tej historii.

TVN

04.50 Uwaga! – program interwencyjno-śledczy; **05.15** Mango – Telezakupy; **07.30** Dzień Dobry TVN – magazyn; **11.00** Kobieta na krańcu świata; **11.35** Co za tydzień – magazyn; **12.15** 39 i pół tygodnia – serial, Polska; **13.15** Mam talent – program rozrywkowy; **15.10** Piotruś: Wyprawa do Nibylandii – film przygodowy, Australia/USA/Wielka Brytania 2015, reż.: Joe Wright, wyk.: Hugh Jackman, Levi Miller, Garrett Hedlund; **17.30** Big Brother Tydzień; **18.30** My Way; **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.35** Pogoda; **19.44** Raport smogowy; **19.45** Uwaga! – program interwencyjno-śledczy; **20.00** MasterChef – program rozrywkowy; **21.30** 39 i pół tygodnia; **22.30** Szybcy i wściekli: Tokio – film sensacyjny, USA/Niemcy 2006, reż.: Justin Lin, wyk.: Lucas Black, Bow Wow, Nathalie Kelly, Brian Tee; **00.40** bóg Brother Tydzień; **01.40** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **02.40** Uwaga! – program interwencyjno-śledczy; **03.00** NOC Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.50** Jeźdźcy smoków na końcu świata (46); **09.20** Gdzie jest Nemo? – animacja, USA 2003, reż.: Stanton Andrew; **11.35** Gruby Albert – komedia familijna, USA 2004, reż.: Zwick Joel, wyk.: Kenan Thompson, Pratt Kyla, Anderson III Shadrack, Frazier Aaron, Ramirez Dianna; **13.35** Coco – USA 2017, reż.: Molina Adrian, Unkrich Lee; **15.45** Twoja Twarz Brzmi Znamo; **17.45** Nasz Nowy Dom; **18.50** Wydarzenia; **19.20** Sport; **19.25** Pogoda; **19.30** Państwo w Państwie; **20.00** Kabaret na żywo; **22.05** W rytmie serca – wyk.: Mateusz Damięcki, Barbara Kurdej – Szatan, Maria Dębska, Piotr Frączewski, Piotr Polk; **23.05** Ślad (87) – wyk.: Anita Jancja, Mariusz Jakus, Waldemar Błaszczyk, Agnieszka Kawiorska; **00.10** Strażnicy Galaktyki – USA 2014, reż.: Gunn James, wyk.: Bautista Dave, Cooper Bradley, Diesel Vin, Pratt Chris, Saldana Ze; **02.30** Tajemnice losu; **04.55** Disco gramy; **05.40** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.10 Tygodnik. Historia tytułu – film dokumentalny, reż.: Jarosław Minkowicz; **06.15** Przysięga (42) – serial obyczajowy, Turcja 2019; **07.05** Elif (599) – serial, Turcja 2014; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.40** Korona królów – taka historia... – telenowela historyczna TVP; **09.20** Ranczo (51): Falszerze uczuć – serial obyczajowy TVP; **10.15** Komisarz Alex (41): Niebezpieczne związki – serial kryminalny TVP; **11.05** Ojciec Mateusz (209): Nauczyciel – serial kryminalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.15** Agrobiznes; **12.35** Agropogoda; **12.45** BBC w Jedynce; **14.00** Elif (600) – serial, Turcja 2014; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (43) – serial obyczajowy, Turcja 2019; **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.25** Jaka to melodia?; **18.00** Klan (3545) – telenowela TVP; **18.30** Korona królów (278); **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.30 Leśniczówka (157)
21.00 Teatr Telewizji – Żabusia – spektakl teatralny, reż.: Anna Wieczur – Bluszcz, wyk.: Kamila Baar Kochańska, Arkadiusz Janiczek, Małgorzata Kocik, Sławomir Orzechowski, Mateusz Damięcki

22.30 Rosja i Chiny – małżeństwo z wyrachowania – film dokumentalny, reż.: Barbara Włodarczyk

23.35 Życie na gorąco (2/9): Saloniki – serial sensacyjny TVP

01.05 Tulipanowa gorączka – film fabularny, Wielka Brytania/USA 2017, reż.: Justin Chadwick

03.00 Pora umierać – film obyczajowy, Polska 2007, reż.: Dorota Kędzierzawska

04.50 Zakończenie dnia

TVP 2

04.45 Koło fortuny – teleturniej; **05.20** Doktor z alpejskiej wioski – nowy rozdział (124): Czas, jaki mamy, część 2 – serial, Niemcy 2016; **06.15** Coś dla Ciebie; **06.40** Familiada – teleturniej; **07.15** Pytanie na śniadanie; **11.00** Panorama; **11.05** Pogoda; **11.10** Pytanie na śniadanie Extra; **11.25** Rodzinka.pl (26): Wielka wyprzedaż – serial komediowy TVP; **11.55** Barwy szczęścia (2127) – serial obyczajowy TVP, wyk.: Krzysztof Kiersznowski, Ewa Ziętek; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.05** Teściowie i synowie. Kto tu rządzi? – reality show; **13.35** Gotowi do gotowania. Start!; **14.05** Coś dla Ciebie; **14.30** Operacja Zdrowie!; **15.10** Serial fabularny; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.10** Więzień miłości (174) – Turcja 2016; **18.00** Panorama; **18.20** Pogoda; **18.30** Gotowi do gotowania. Start! – magazyn kulinarny; **18.55** Teściowie i synowie. Kto tu rządzi? – reality show

19.35 Barwy szczęścia (2127) – serial obyczajowy TVP
20.10 Barwy szczęścia (2128) – serial obyczajowy TVP
20.40 Kulisy serialu M jak miłość
20.55 M jak miłość (1467) – serial TVP, wyk.: Teresa Lipowska, Małgorzata Rożniatowska, Małgorzata Pieńkowska

21.50 O mnie się nie martw (8/13) – serial komediowy TVP

22.50 Kino bez granic – Selma – dramat, USA/Wielka Brytania 2014, reż.: Ava DuVernay, wyk.: David Oyelowo, Tim Roth, Tom Wilkinson, Cuba Gooding Jr., Oprah Winfrey

01.00 Głęboka woda (4/13): Kumple – serial TVP

01.55 Amy – film dokumentalny, USA 2015, reż.: Asif Kapadia

04.05 Zakończenie programu

TVP INFO

05.35 Powitanie: Poranek; **05.39** Serwis Info Poranek – co pół godziny; wiadomości z kraju i świata – w tym: Info Poranek, Pogoda, Wstaje dzień, relacje korespondentów na temat sytuacji politycznej, społecznej i gospodarczej; **06.45** Serwis Info Poranek; **06.50** Wstaje dzień; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.24** Pogoda Info; **10.52** Pogoda Info; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda Info; **12.29** Serwis Info Dzień – co pół godziny; **14.49** Pogoda Info; **14.59** Dla niesłyszących: Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.19** Pogoda Info; **16.25** Info Dzień; **16.51** Pogoda Info; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.32** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.20** Panorama opinii; **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20ta
20.50 Warto rozmawiać
21.40 Studio Lotto
21.49 W tyle wizji
22.31 W tyle wizji Extra
23.00 Info Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.02 Nie da się ukryć Extra
00.32 Pogoda Info
00.45 Wiadomości
01.13 Gość Wiadomości
01.40 Minęła 20ta – prog. public.
02.30 Warto rozmawiać
03.30 W tyle wizji
04.05 W tyle wizji Extra
04.40 Światowiec
05.14 Agrobiznes
05.30 Zakończenie dnia

TV TRWAM

06.00 Samson i Dalila; **06.50** Cuda Jezusa; **07.40** 100 cudownych miejsc na świecie; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Świat w obrazach; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Wieś to też Polska; **09.25** Słowo Życia; **09.30** Myśląc Ojczyznę; **09.40** Od Oceanu do Oceanu z Ikoną Częstochowską przez świat w obronie życia; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.30** Msza Święta z Bazyliki św. Piotra; **12.40** Siewca nadziei; **13.20** Koncert życzeń; **14.10** Geniusz Stworzenia; **15.25** Ja głuchy; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Sanktuarium polskie; **16.30** Zew natury – program edukacyjny; **16.55** Świadkowie; **17.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **17.30** Okiem kamery; **18.00** Anioł Pański; **18.05** Informacje dnia; **18.15** Rozmowy niedokończone

19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Przygody Monster Trucków
19.45 Modlitwa z telefontem udziałem dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec – audycja modlitewna
20.50 Myśląc Ojczyznę
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia – program publicystyczny
22.00 Stan bezpieczeństwa państwa – program publicystyczny
22.10 Mojżesz – 10 przykazań – serial fabularny, Brazylia 2015
23.05 Święty na każdy dzień
23.10 Żywe kamienie
00.00 Programy powtórkowe

TVN

04.50 Uwaga! – program interwencyjno-sledczy; **05.15** Mango – Telezakupy; **06.20** My Way; **06.50** Nowa Maja w ogrodzie; **07.20** Akademia ogrodnika; **07.30** Dzień Dobry TVN; **11.00** No to leć!; **12.00** Ukryta prawda; **13.00** Szkoła – program obyczajowy; **14.00** 19+ – program obyczajowy; **14.30** Szpital – program obyczajowy; **15.30** Szkoła; **16.30** 19+; **17.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **18.00** Ukryta prawda – program obyczajowy; **19.00** Fakty; **19.30** Ukryta gra – relacja z premiery; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.49** Raport smogowy; **19.50** Ukryta gra; **19.55** Uwaga! – program interwencyjno-sledczy; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej (2970) – wyk.: Kazimierz Mazur, Lucyna Malec; **20.55** Milionerzy – teleturniej; **21.30** Top Model – program rozrywkowy; **23.00** Nagi Instytnk – film sensacyjny, USA 1992, reż.: Paul Verhoeven; **01.40** Co za tydzień; **02.15** Uwaga! – program interwencyjno-sledczy; **02.35** NOC Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **09.00** Malanowski i Partnerzy; **09.30** Malanowski i Partnerzy; **10.00** Dzień, który zmienił moje życie; **11.00** Dlaczego ja?; **12.00** Gliniarze – wyk.: Arkadiusz Krygier, Ewelina Ruckgaber; **13.00** Trudne sprawy; **14.00** Pierwsza miłość (2944); **14.45** Dlaczego ja?; **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja – magazyn reportażowy; **16.30** Na ratunek 112; **17.00** Gliniarze; **18.00** Pierwsza miłość (2945); **18.50** Wydarzenia; **19.20** Sport; **19.30** Świat według Kiepskich (32) – wyk.: Andrzej Grabowski, Marzena Kipiel – Sztuka, Bartosz Zukowski, Barbara Mularczyk; **20.05** MEGA HIT: Strażnicy Galaktyki – USA 2014, reż.: Gunn James, wyk.: Bautista Dave, Cooper Bradley, Diesel Vin, Pratt Chris, Saldana Zoe; **22.45** Detonator – thriller sensacyjny, USA/Rumunia 2006, reż.: Leong Po-Chih; **00.50** Jestem Bogiem – thriller, USA 2011, reż.: Burger Neil; **03.15** Tajemnice losu; **04.55** Disco Gramy; **05.40** Teledakupy TV Okazje

Serial M JAK MIŁOŚĆ

TVP 2 – 20.55

Olek (Maurycy Popiel) zapłaci wysoką cenę, żeby nie pójść do więzienia! Czy młody Chodakowski, pogrążający się coraz bardziej po zabójstwie Artura (Tomasz Ciachorowski), dodatkowo ulegnie szantażowi? 100 tysięcy złotych może wydawać mu się wybawieniem od wszelkich kłopotów... Jednak czy to nie byłoby zbyt proste? Co będzie dalej z Olkiem?

TVP 1

05.05 Jeden z dziesięciu – teleturniej; **05.40** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **06.20** Przysięga (43) – serial obyczajowy, Turcja 2019; **07.05** Elif (600) – serial, Turcja 2014; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.40** Korona królów (278) – telenowela historyczna TVP; **09.20** Ranczo (52): Zemsta i wybaczenie – serial obyczajowy TVP; **10.15** Komisarz Alex (42): Pogrzebana żywcem – serial kryminalny TVP; **11.05** Ojciec Mateusz (210): Reggae – serial kryminalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.15** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.55** Natura w Jedyńce – Wyspa smoków; **14.00** Elif (601) – serial, Turcja 2014; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (44); **17.00** Telexpress; **17.20** Pogoda; **17.25** Jaka to melodia?; **18.00** Klan (3546); **18.30** Korona królów (279); **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport **19.30** Wiadomości **20.05** Pogoda **20.10** ALARM! **20.30** Leśniczówka (158) **20.55** Zniewolona. Kulisy **21.05** Zniewolona (10) – serial kostiumowy, Ukraina 2019 **21.55** Magazyn Ekspresu Reporterów **23.05** Ocaleni – reality show **00.10** Oddział Delta 2 – film fabularny, USA 1990, reż.: Aaron Norris, wyk.: Chuck Norris, Billy Drago **02.10** Mur – film obyczajowy, reż.: Dariusz Glazer, wyk.: Tomasz Schuchardt – Turek, Ewa Telega, Piotr Małachala, Ewa Kolasieńska, Rafał Maćkowiak **03.45** Magazyn Ekspresu Reporterów **04.40** Notacje – Stanisław Szatkowski. Niczego nie żałowałem **04.50** Zakończenie dnia

TVP 2

04.45 Koło fortuny – teleturniej; **05.20** Doktor z alpejskiej wioski – nowy rozdział (125): Skradzione szczęście, część 1 – serial, Niemcy 2017; **06.15** Program ekumeniczny; **06.40** Familiada – teleturniej; **07.15** Pytanie na śniadanie; **11.00** Panorama; **11.05** Pogoda; **11.10** Pytanie na śniadanie Extra; **11.25** Rodzinka.pl (27): Powrót do szkoły – serial komediowy TVP; **11.55** Barwy szczęścia (2128) – serial obyczajowy TVP, wyk.: Krzysztof Kiersznowski, Ewa Ziętek, Piotr Jankowski; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.05** Teściowie i synowie. Kto tu rządzi? – reality show; **13.35** Gotowi do gotowania. Start! – magazyn kulinarny; **14.10** Dla niesłyszących – M jak miłość (1467); **15.10** Serial fabularny; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.10** Wieźień miłości (175) – Turcja 2016; **18.00** Panorama; **18.20** Pogoda; **18.30** Gotowi do gotowania. Start!; **18.55** Teściowie i synowie. Kto tu rządzi? **19.35** Barwy szczęścia (2128) – serial obyczajowy TVP **20.10** Barwy szczęścia (2129) – serial obyczajowy TVP **20.40** Kulisy serialu M jak miłość **20.55** M jak miłość (1468) – serial TVP, wyk.: Teresa Lipowska, Małgorzata Rożniatowska, Małgorzata Pieńkowska **21.50** Echo serca (27) – serial TVP **22.50** Świat bez fikcji - Tu się żyje – film dokumentalny **23.55** O mnie się nie martw (8/13) – serial komediowy TVP **00.50** Rodzinka.pl (274) – serial komediowy TVP **01.30** Kino bez granic – Selma – dramat, USA/Wielka Brytania 2014 **03.45** Christie's sprzedawcy luksusu odc. 1 – film dokumentalny, Wielka Brytania 2016 **04.35** Zakończenie programu

TVP INFO

05.35 Powitanie: Poranek; **05.39** Serwis Info Poranek – co pół godziny; wiadomości z kraju i świata – w tym: Info Poranek, Pogoda, Wstaje dzień, relacje korespondentów na temat sytuacji politycznej, społecznej i gospodarczej; **05.56** Agropogoda; **06.45** Serwis Info Poranek; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek – co pół godziny; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.51** Pogoda Info; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda Info; **11.59** Serwis Info Dzień; **12.29** Serwis Info Dzień – w tym wiadomości z kraju i świata; **14.49** Pogoda Info; **14.59** Dla niesłyszących: Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień, w tym wiadomości z kraju i świata; **16.19** Pogoda Info; **16.25** Info Dzień; **17.00** Telexpress; **17.15** Telexpress Extra; **17.32** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.20** Panorama opinii; **18.37** O tym się mówi **19.30** Wiadomości **19.58** Gość Wiadomości **20.13** Minęła 20ta **21.00** Nie da się ukryć **21.28** Flesz Info Wieczór **21.40** Studio Lotto **21.50** W tyle wizji **22.31** W tyle wizji Extra **23.00** Info Wieczór **23.30** W akcji **23.55** Serwis Info Wieczór **00.07** Pogoda Info **00.20** Wiadomości **00.48** Gość Wiadomości **01.15** Minęła 20ta – prog. publicystyczny **02.15** W tyle wizji **02.49** W tyle wizji Extra **03.42** Taśmy безпеaki **04.13** Taśmy безпеaki **04.45** wojsko – polskie.pl **05.17** Agrobiznes **05.30** Zakończenie dnia

TV TRWAM

06.00 Mojżesz – 10 przykazań; **06.55** Żywe kamienie; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Świat w obrazach; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Słowo Życia; **08.40** Świadkowie; **09.10** Papież Polak do Rodaków; **09.50** 100 cudownych miejsc na świecie; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Jak my to widzimy; **10.45** Zew natury; **11.05** Mocni w wierze; **11.35** Myśląc Ojczyzna; **11.45** Marana; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Sanktuaria polskie; **12.40** Dzieci Andersa; **13.45** 180 lat na zdrowie; **14.00** Mojżesz – 10 przykazań; **14.55** Trzeci Testament; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Jestem mamą; **16.30** Kalejdoskop Młodych; **16.50** Express Studentki; **17.00** Nad wodą; **17.10** Prosto o gospodarce; **17.30** Okiem kamery; **18.00** Anioł Pański; **18.05** Informacje dnia; **18.15** Rozmowy nie-dokończone **19.25** Święty na każdy dzień **19.30** Każdy maluch to potrafi **19.45** Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci **20.00** Informacje dnia **20.20** Różaniec **20.50** Myśląc Ojczyzna **21.00** Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja **21.20** Informacje dnia **21.40** Polski Punkt Widzenia – program publicystyczny **22.00** Przygody Kamili **23.30** Szkaplerz z nak Maryi **00.00** Programy powtórkowe

Serial kostiumowy ZNIEWOLONA

TVP 1 – 21.05

Aleksiej poprosi przyjaciela, Nikołaja Doroszenkę, o pomoc w zdobyciu pieniędzy na wykup Katii. Niestety, bezskutecznie. Czerwiński postanowił sporo zarobić na przestaży młodemu Kosaczowi swojej poddanej. Nawet matka Aleksieja (Olga Sumka) jest przerażona, jak ten fakt wpłynie na reputację ich rodziny. Zdesperowany Kosacz zastawi rodzinną pamiątkę w domu gry. Jakow, jak zwykłą służącą, zmusi ją do haniebnych czynów. Gdy matka chrzestna się o tym dowie, wkroczy do akcji. Dowie się też, co tak naprawdę łączy Katię z Aleksiejem. Niewolnica przyzna jej się, że jest szczerze zakochana w paniczku.

TVN

04.50 Uwaga! – program interwencyjno-śledczy; **05.15** Mango – Telezakupy; **06.20** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **07.20** Doradca smaku; **07.30** Dzień Dobry TVN – magazyn; **11.00** No to leć!; **12.00** Ukryta prawda – program obyczajowy; **13.00** Szkoła – program obyczajowy; **14.00** 19+ – program obyczajowy; **14.30** Szpital – program obyczajowy; **15.30** Szkoła – program obyczajowy; **16.30** 19+; **17.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **18.00** Ukryta prawda – program obyczajowy; **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.49** Raport smogowy; **19.50** Uwaga! – program interwencyjno śledczy; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej (2971) – serial obyczajowy, Polska; **20.55** Milionerzy – teleturniej; **21.30** Pod powierzchnią – serial, Polska; **22.30** Kuba Wojewódzki – talk show; **23.30** Superwizjer – magazyn reporterów; **00.05** 36,6; **01.05** Oszuści – serial USA; **02.05** Uwaga!; **02.30** NOC Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **09.00** Malanowski i Partnerzy; **09.30** Malanowski i Partnerzy; **10.00** Dzień, który zmienił moje życie; **11.00** Dlaczego ja?; **12.00** Gliniarze – wyk.: Arkadiusz Krygier, Ewelina Ruckgaber, Piotr Mróz, Tomasz Skrzypniak; **13.00** Trudne sprawy; **14.00** Pierwsza miłość (2945); **14.45** Dlaczego ja?; **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja – magazyn reporterów; **16.30** Na ratunek 112; **17.00** Gliniarze; **18.00** Pierwsza miłość (2946); **18.50** Wydarzenia; **19.20** Sport; **19.30** Świat według Kiepskich (33) – wyk.: Andrzej Grabowski, Marzena Kipiel – Sztuka, Bartosz Żukowski, Barbara Mularczyk, Ryszard Kotys, Dariusz Gnatowski; **20.05** Jestem Bogiem – thriller, USA 2011, reż.: Burger Neil; **22.20** Eagle Eye – USA/Niemcy 2008, reż.: D.J. Caruso, wyk.: Anthony Mackie, Michael Chiklis, Michelle Monaghan, Rosario Dawson; **00.55** Tajemnice losu; **04.55** Disco Gramy; **05.40** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.05 Jeden z dziesięciu – teleturniej; **05.40** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **06.15** Przysięga (44) – serial obyczajowy, Turcja 2019; **07.05** Elif (601) – serial, Turcja 2014; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.40** Korona królów (279) – telenowela historyczna TVP; **09.20** Ranczo (53): Msza obywatelska – serial obyczajowy TVP; **10.15** Komisarz Alex (43): Człowiek bez twarzy – serial kryminalny TVP; **11.05** Ojciec Mateusz (211): Napad doskonale; **12.00** Wiadomości; **12.15** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Rok w ogrodzie Extra; **12.50** Natura w Jedynce; **14.00** Elif (602); **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (45) – serial obyczajowy, Turcja 2019; **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.25** Jaka to melodia?; **18.00** Klan (3547); **18.30** Korona królów (280); **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.00 Pogoda
20.10 ALARM! – magazyn interwencyjno-sledczy
20.25 Leśniczówka (159) – serial obyczajowy
20.55 Liga Mistrzów – 4 kolejka: (4 kolejka), Wielka Brytania 2019
23.15 Lot do wolności – film dokumentalny
00.20 SEAL Team – komando Foki (9) – serial, USA 2017
01.15 Kompania X (9) – serial, Kanada 2015
02.05 wojsko – polskie.pl – reportaż
02.30 Warto rozmawiać – program publicystyczny
03.35 Plastik jest wszędzie – film dokumentalny, Niemcy 2018, reż.: Albert Knechtel, Nanje Teuscher
04.35 Notacje – Jan Karski. Moje młode lata – cykl dokumentalny
04.45 Zakończenie dnia

TVP 2

04.40 Kolo fortuny – teleturniej; **05.15** Doktor z alpejskiej wioski – nowy rozdział (126): Skradzione szczęście, część 2 – serial, Niemcy 2017; **06.10** Pozyteczni.pl; **06.40** Familiada – teleturniej; **07.15** Pytanie na śniadanie; **11.00** Panorama; **11.05** Pogoda; **11.10** Pytanie na śniadanie Extra; **11.25** Rodzinka.pl (28): Uroczę nastolatki – serial komediowy TVP; **11.55** Barwy szczęścia (2129) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Kolo fortuny – teleturniej; **13.05** Teściowe i synowe. Kto tu rządzi? – reality show; **13.35** Gotowi do gotowania. Start!; **14.10** Dla niesłyszących – M jak miłość (1468) – serial TVP, wyk.: Teresa Lipowska, Małgorzata Rożniatowska; **15.10** Serial fabularny; **16.00** Kolo fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada (2345) – teleturniej; **17.10** Więzień miłości (176) – Turcja 2016; **18.00** Panorama; **18.20** Pogoda; **18.30** Gotowi do gotowania. Start!; **18.55** Teściowe i synowe. Kto tu rządzi? – reality show
19.30 Barwy szczęścia (2129) – serial obyczajowy TVP
20.05 Barwy szczęścia (2130) – serial obyczajowy TVP
20.35 Kulisy seriali
Na dobre i na złe
i Na sygnale
20.50 Na dobre i na złe (755): Sypiając z wrogiem – serial TVP
21.55 Na sygnale (246): Zaproszenie na kawę – serial fabularyzowany TVP
22.30 Kino relaks – Za jakie grzechy – komedia, Kanada/USA 2008, reż.: Jonas Elmer, wyk.: Renee Zellweger, Harry Jr. Connick
00.20 Najgorszy Kucharz – program rozrywkowy
01.20 Świat bez tajemnic – Znikająca wyspa – film dokumentalny, Kanada 2017
02.30 Instynkt (9): Sąsiedzi – serial kryminalny TVP
03.15 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.35 Powitanie: Poranek; **05.39** Serwis Info Poranek – co pół godziny; wiadomości z kraju i świata – w tym: Info Poranek, Pogoda, Wstaje dzień, relacje korespondentów na temat sytuacji politycznej, społecznej i gospodarczej; **05.56** Agropogoda; **06.45** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy dalej; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek – co pół godziny; **09.11** Minęła 9; **10.51** Pogoda Info; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda Info; **11.59** Serwis Info Dzień; **12.29** Serwis Info Dzień – w tym wiadomości z kraju i świata; **14.49** Pogoda Info; **14.59** Dla niesłyszących: Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień, w tym wiadomości z kraju i świata; **16.19** Pogoda Info; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.32** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.20** Panorama opinii; **18.37** O tym się mówi
19.30 Wiadomości
19.58 Gość
Wiadomości
20.13 Minęła 20ta
21.00 Nie da się ukryć
21.28 Flesz Info Wieczór
21.40 Studio Lotto
22.41 W tyle wizji
22.59 W tyle wizji Extra
23.00 Info Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.07 Pogoda Info
00.20 Wiadomości
00.48 Gość
Wiadomości
01.15 Minęła 20ta – prog. public.
02.15 W tyle wizji
02.50 W tyle wizji Extra
03.37 Taśmy bezpieki
04.08 Taśmy bezpieki
04.40 Podróże z historią
05.17 Agrobiznes
05.30 Zakończenie dnia

TV TRWAM

06.00 Przygody Kamili; **07.30** 100 cudownych miejsc na świecie; **07.40** 180 lat na zdrowie; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Świat w obrazach; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.40** Słowo Życia; **08.45** Każdy maluch to potrafi; **09.00** Kalejdoskop Młodych; **09.20** Express Studentki; **09.25** Sanktuaria polskie; **09.45** Święty na każdy dzień; **09.50** Nad wodą; **10.00** Audiencja Generalna papieża Franciszka; **11.00** Świat na wyciągnięcie ręki; **11.25** Myśląc Ojczyznę; **11.40** Prosto o gospodarce; **12.00** Aniolf Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Pochodzenie świata cz. 2; **13.10** Frank Duff i Legion Maryi; **14.05** Na zakręcie; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Na zdrowie; **16.30** Regal; **17.00** Po stronie prawdy; **18.00** Aniolf Pański; **18.05** Informacje dnia; **18.15** Rozmowy niedokończone
19.25 Święty
na każdy dzień
19.30 Przygody
Mobilków
19.45 Modlitwa
z telefonicznym udziałem
dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyznę
21.00 Apel Jasnogórski
z kaplicy Cudownego
Obrazu Matki Bożej
na Jasnej Górze
– transmisja
21.20 Informacje
dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
– program
publicystyczny
Wilhelm Pluta
22.00 Na przekór ciemności
00.00 Programy
powtórkowe

TVN

04.50 Uwaga! – program interwencyjno-sledczy; **05.15** Mango – Telezakupy; **06.20** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **07.20** Doradca smaku; **07.30** Dzień Dobry TVN; **11.00** No to leć!; **12.00** Ukryta prawda – program obyczajowy; **13.00** Szkoła – program obyczajowy; **14.00** 19+ – program obyczajowy; **14.30** Szpital – program obyczajowy; **15.30** Szkoła – program obyczajowy; **16.30** 19+ – program obyczajowy; **17.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **18.00** Ukryta prawda – program obyczajowy; **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.49** Raport smogowy; **19.50** Uwaga! – program interwencyjno-sledczy; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej (2972) – serial obyczajowy, Polska, wyk.: Kazimierz Mazur, Lucyna Malec; **20.55** Milionerzy – teleturniej; **21.30** My Way; **22.00** Strzelec – film sensacyjny; **00.35** Kości – serial, USA; **01.35** Superwizjer – magazyn reporterów; **02.10** Uwaga! – magazyn interwencyjno-sledczy; **02.35** NOC Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **09.00** Malanowski i Partnerzy; **09.30** Malanowski i Partnerzy; **10.00** Dzień, który zmienił moje życie; **11.00** Dlaczego ja? – serial obyczajowy; **12.00** Gliniarze; **13.00** Trudne sprawy – serial obyczajowy; **14.00** Pierwsza miłość (2946); **14.45** Dlaczego ja?; **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja – magazyn reporterów; **16.30** Na ratunek 112; **17.00** Gliniarze – wyk.: Arkadiusz Krygier, Ewelina Ruckgaber, Piotr Mróz, Tomasz Skrzypniak; **18.00** Pierwsza miłość (2947); **18.50** Wydarzenia; **19.20** Sport; **19.30** Świat według Kiepskich (34) – wyk.: Andrzej Grabowski, Marzena Kipiel – Sztuka, Bartosz Zukowski, Barbara Mularczyk; **20.05** Nasz Nowy Dom; **21.10** Zawsze warto; **22.10** Speed – niebezpieczna szybkość – kino akcji, USA 1994, reż.: De Bint Jan; **00.40** Nasz Nowy Dom; **01.40** Nasz Nowy Dom; **02.50** Tajemnice losu; **04.55** Disco Gramy; **05.40** Telezakupy TV Okazje

Serial kryminalny OJCIEC MATEUSZ

TVP 1 – 11.05

Jacek Marzec (Tomasz Sapryk), właściciel agencji wystroju wnętrz, za-uważa na drodze wypadek z udziałem furgonetki przewożącej pieniądze. Na miejscu znajduje nieprzytomnych konwojentów. W środku furgonu nie widać jednak żadnego ładunku. Jacek wzywa policję i pogotowie. Wszystko wskazuje na to, że doszło do napadu na konwój. Możejką zarządza blokadę dróg. Poszkodowani trafiają do szpitala. Kobylicka z Mozejką przesłuchują jednego z konwojentów. Policjantom udaje się ustalić rysopis złodzieja, który ukradł pieniądze. Konwój wskazuje zdjęcie sprawcy. Możejką i Nocul rozmawiają z szefem zakładu bukmacherskiego. Basia zwierza się Natalii, że straciła pracę.

TVP 1

05.05 Jeden z dziesięciu – teleturniej; **05.40** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **06.15** Przysięga (45) – serial obyczajowy, Turcja 2019; **07.05** Elif (602) – serial, Turcja 2014; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.40** Korona królów (280) – telenowela historyczna TVP; **09.20** Ranczo (54): Czysty biznes – serial obyczajowy TVP; **10.15** Komisarz Alex (44): Podglądacz – serial kryminalny TVP; **11.05** Ojciec Mateusz (212): Wahadelko – serial kryminalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.15** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** To się opłaca; **12.55** Natura w Jedynce – Śladami kotów; **14.00** Elif (603); **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (46) – serial obyczajowy, Turcja 2019; **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.25** Jaka to melodia?; **18.00** Klan (3548); **18.30** Korona królów (281); **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport **19.30** Wiadomości **20.05** Pogoda **20.10** ALARM! **20.35** Ojciec Mateusz (283): Okup **21.30** Sprawa dla reportera **22.25** Magazyn śledczy Anity Gargas **23.00** Magazyn kryminalny 997 **23.50** Okupowani: 16 Styczeń – serial, Szwecja/Norwegia 2016 **00.50** Tanie Dranie – Moroz i Kłopotowski komentują świat – talk-show **01.35** Violetta (1) – serial kostiumowy, Niemcy/Włochy 2012, reż.: Antonio Frazzi, wyk.: Vittoria Puccini, Rodrigo Guirao Diaz, Tobias Moretti, Andrea Giordano **02.35** Uwikłani (6): Nina – krok od śmierci – serial kryminalny TVP **03.30** Sprawa dla reportera **04.30** Magazyn śledczy Anity Gargas **05.00** Zakończenie dnia

TVP 2

04.40 Kolo fortuny – teleturniej; **05.15** Doktor z alpejskiej wioski – nowy rozdział (127): Obce serce, część 1 – serial, Niemcy 2017; **06.10** Operacja Zdrowie!; **06.40** Familiada – teleturniej; **07.15** Pytanie na śniadanie; **11.00** Panorama; **11.05** Pogoda; **11.10** Pytanie na śniadanie Extra; **11.25** Rodzinka.pl (29): Dzień ojca – serial komediowy TVP; **11.55** Barwy szczęścia (2130) – serial obyczajowy TVP, wyk.: Krzysztof Kiersznowski, Ewa Ziętek, Piotr Jankowski; **12.30** Kolo fortuny – teleturniej; **13.05** Teściowie i synowie. Kto tu rządzi? – reality show; **13.35** Gotowi do gotowania. Start! – magazyn kulinarny; **14.10** Na dobre i na złe (755): Sympiając z wrogiem – serial TVP; **15.10** Serial fabularny; **16.00** Kolo fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.10** Więzy miłości (177) – Turcja 2016; **18.00** Panorama; **18.20** Pogoda; **18.30** Gotowi do gotowania. Start!; **18.55** Teściowie i synowie. Kto tu rządzi? – reality show **19.30** Barwy szczęścia (2130) **20.00** Kulisy serialu Barwy szczęścia **20.10** Barwy szczęścia (2131) **20.40** Najgorszy Kucharz **21.35** Wkręcenie w randkę – reality show **22.45** Miłosne antidotum – komedia romantyczna, Szwecja 2014, reż.: Staffan Lindberg, wyk.: Izabella Scorupco, David Hellenius, Suzanne Reuter, Claes Ljungmark **00.35** Concorde – Port lotniczy 1979 – film sensacyjny, USA 1979, reż.: David Lowell Rich, wyk.: Alain Delon, George Kennedy, Susan Blakely, Sylvia Kristel **02.30** Krąg podejrzanych (9): Ogród – serial, Hiszpania 2016 **03.50** Art Noc – Scena alternatywna – Wojciech Mazolewski z gośćmi **04.15** Zakończenie dnia

TVP INFO

05.35 Powitanie: Poranek; **05.39** Serwis Info Poranek – co pół godziny; wiadomości z kraju i świata – w tym: Info Poranek, Pogoda, Wstaje dzień, relacje korespondentów na temat sytuacji politycznej, społecznej i gospodarczej; **06.45** Serwis Info Poranek; **06.50** Wstaje dzień; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek – co pół godziny; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.51** Pogoda Info; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda Info; **11.59** Serwis Info Dzień; **12.29** Serwis Info Dzień – w tym wiadomości z kraju i świata; **14.49** Pogoda Info; **14.59** Dla niesłyszących: Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień, w tym wiadomości z kraju i świata; **16.19** Pogoda Info; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.32** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.20** Panorama opinii; **18.37** O tym się mówi **19.30** Wiadomości **19.58** Gość Wiadomości **20.13** Forum **21.00** Nie da się ukryć **21.28** Flesz Info Wieczór **21.40** Studio Lotto **21.49** W tyle wizji **22.31** W tyle wizji Extra **23.00** Info Wieczór **23.30** W akcji **23.55** Serwis Info Wieczór **00.07** Pogoda Info **00.20** Wiadomości **00.48** Gość Wiadomości **01.15** Minęła 20-ta **02.15** W tyle wizji **02.49** W tyle wizji Extra **03.37** Taśmy безпеaki **04.08** Taśmy bezpieczeństwa **04.40** Podróże z historią **05.17** Agrobiznes **05.50** Zakończenie dnia

TV TRWAM

06.00 Audyencja generalna papieża Franciszka; **07.00** Próba wiary. Św. Jan Paweł II; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Świat w obrazach; **08.00** Informacja dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.40** Słowo Życia; **08.45** Przygody Mobilków; **09.00** Na zdrowie; **09.25** Święty na każdy dzień; **09.30** Regal; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.25** 100 cudownych miejsc na świecie; **11.35** Przyroda i ludzie; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Po stronie prawdy; **13.20** Źródło; **13.25** Filmowe Życiorysy; **14.00** Na przekór ciemności; **15.15** Mała Nellie od Świętego Boga; **15.45** Niedziela; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Z wędką nad wodę w Polskę i Świat; **16.35** Porady Medyczne Bonifratrów; **17.00** Modlitwa w intencji rodzin i obrony życia poczętego w Sanktuarium św. Józefa w Kaliszu **19.25** Święty na każdy dzień **19.30** Przyjaciele i bohaterowie **20.00** Informacje dnia **20.20** Różaniec **20.50** Myśląc Ojczyznę **21.00** Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej na Jasnej Górze – transmisja **21.20** Informacje dnia **21.40** Polski Punkt Widzenia **22.00** Przyroda i ludzie **22.30** Z wędką nad wodę w Polskę i Świat **23.00** Guadalupe – żywy obraz **23.50** 100 cudownych miejsc na świecie **00.00** Programy powtórkowe

Komedia romantyczna
MIŁOSNE ANTIDOTUM

TVP 2 – 22.45

Veronica (Izabella Scorupco) pochodzi z zamożnej rodziny, Micke (David Hellenius) jest stolarzem. Kiedy mężczyzna zjawia się w domu Veroniki, by przeprowadzić remont kuchni w jej luksusowym apartamencie, wbrew wszystkiemu zakochują się w sobie. Niestety, kiedy ogłaszają swoim rodzinom, że chcą być razem, nie zostaje to przyjęte z entuzjazmem, zwłaszcza przez ich nastoletnie dzieci, którym z trudem przychodzi zaakceptowanie nowej sytuacji. Aby zmienić ich nastawienie, Veronica organizuje wspólny wyjazd na wakacje do swoich bogatych rodziców mieszkających na malowniczej wyspie u zachodniego wybrzeża Szwecji. Micke jednak nie do końca odnajduje się w towarzystwie dystygowanych teściów, z którymi więcej go dzieli niż łączy.

TVN

04.50 Uwaga! – program interwencyjno-śledczy; **05.15** Mango – Telezakup; **06.20** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **07.20** Doradca smaku; **07.30** Dzień Dobry TVN; **11.00** No to leć!; **12.00** Ukryta prawda – program obyczajowy; **13.00** Szkoła; **14.00** 19+ – program obyczajowy; **14.30** Szpital – serial obyczajowy; **15.30** Szkoła – program obyczajowy; **16.30** 19+; **17.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **18.00** Ukryta prawda – program obyczajowy; **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.49** Raport smogowy; **19.50** Uwaga! – program interwencyjno-śledczy; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej (2973); **20.55** Milionerzy – teleturniej; **21.30** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **22.35** # Wszystko gra – komedia, Polska 2016, reż.: Agnieszka Glińska; **00.20** Pod powierzchnią; **01.20** Kobieta na krańcu świata; **01.55** Uwaga! – magazyn interwencyjno-śledczy; **02.20** NOC Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **09.00** Malanowski i Partnerzy; **09.30** Malanowski i Partnerzy; **10.00** Dzień, który zmienił moje życie; **11.00** Dlaczego ja?; **12.00** Gliniarze – wyk.: Arkadiusz Krygier, Piotr Mróz, Tomasz Skrzypniak; **13.00** Trudne sprawy; **14.00** Pierwsza miłość (2947); **14.45** Dlaczego ja?; **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja – magazyn reporterów; **16.30** Na ratunek 112; **17.00** Gliniarze; **18.00** Pierwsza miłość (2948); **18.50** Wydarzenia; **19.20** Sport; **19.30** Świat według Kiepskich (16) – wyk.: Andrzej Grabowski, Marzena Kiepiel – Sztuka; **20.05** Nasz Nowy Dom; **21.05** Przyjaciółki (167) – wyk.: Małgorzata Socha, Joanna Liszowska, Anita Sokółowska, Magdalena Stuzińska; **22.10** Obsesja zazdrości – USA 2014, reż.: Miller Sam, wyk.: Bibb Leslie, Del Castillo Kate, Elba Idris; **00.00** Chirurdzy; **00.55** Chirurdzy; **02.00** Tajemnice losu; **04.55** Disco gramy; **05.40** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.05 Jeden z dziesięciu – teleturniej; **05.40** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **06.15** Przysięga (46) – serial obyczajowy, Turcja 2019; **07.05** Elif (603) – serial, Turcja 2014; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.40** Korona królów (281) – telenowela historyczna TVP; **09.10** Magazyn śledczy Anity Gargas; **09.40** Okrasa łamie przepisy; **10.15** Komisarz Alex (45): Wieży krwi – serial kryminalny TVP; **11.05** Ojciec Mateusz (213): Odkupienie – serial kryminalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.15** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.55** Natura w Jedyńce; **14.00** Elif (604) – serial, Turcja 2014; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (47); **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.25** Jaka to melodia?; **18.00** Klan (3549); **18.30** Korona królów – taka historia... (46); **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM! – magazyn interwencyjno-śledczy
20.35 Dziewczyny ze Lwowa (47): Wszystko się sypie – serial obyczajowy TVP; wyk.: Anna Maria Buczek, Marian Dziędziel, Magdalena Wróbel

21.30 Krew z krwi (8/8) – serial TVP
22.35 Błękitna głębia – thriller, USA 2005, reż.: John Stockwell, wyk.: Jessica Alba, Paul Walker, Scott Caan

00.35 SEAL Team – komando Foki (9) – serial, USA 2017
01.30 Kompania X (9) – serial, Kanada 2015

02.25 Magazyn kryminalny 997
03.15 Ocaleni – reality show
04.15 Notacje – Adam Kilian. Widziałem upadek imperium – cykl dokumentalny
04.30 Zakończenie dnia

TVP 2

04.40 Koło fortuny – teleturniej; **05.15** Doktor z alpejskiej wioski – nowy rozdział (128): Obce serce, część 2 – serial, Niemcy 2017; **06.10** Stany Zjednoczone z lotu ptaka. Wschodnie wybrzeże – serial dokumentalny, Francja 2011; **06.40** Familiada – teleturniej; **07.15** Pytanie na śniadanie; **11.00** Panorama; **11.05** Pogoda; **11.10** Pytanie na śniadanie Extra; **11.25** Rodzinka.pl (30): Muzykoterapia – serial komediowy TVP; **11.55** Barwy szczęścia (2131) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.05** Teściowie i synowe. Kto tu rządzi? – reality show; **13.35** Gotowi do gotowania. Start! – magazyn kulinarny; **14.10** O mnie się nie martw (8/13) – serial komediowy TVP; **15.10** Serial fabularny; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.10** Więzy miłości (178); **18.00** Panorama; **18.20** Pogoda; **18.30** Gotowi do gotowania. Start!; **18.55** Teściowie i synowe. Kto tu rządzi?

19.30 Barwy szczęścia (2131)
20.00 Kulisy serialu Barwy szczęścia
20.10 Barwy szczęścia (2132)
20.35 Czar Par
21.35 Czar Par
22.15 Muzyka na weekend – magazyn muzyczny

23.20 Za jakie grzechy – komedia, Kanada/USA 2008, reż.: Jonas Elmer, wyk.: Renee Zellweger, Harry Jr. Connick

01.05 Historia Roja czyli w ziemi lepiej słyszeć – dramat, Polska 2015, reż.: Jerzy Zalewski, wyk.: Jerzy Złotowski, Krzysztof Zalewski – Brejdygant, Wojciech Żołądkowicz, Piotr Nowak, Mariusz Bonaszewski, Marcin Kwaśny, Magdalena Kuta, Piotr Bajor, Karolina Kominek, Tomasz Dedek

03.25 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.55 Powitanie: Poranek; **05.59** Serwis Info Poranek – co pół godziny; wiadomości z kraju i świata – w tym: Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów na temat sytuacji politycznej, społecznej i gospodarczej; **06.36** Pogoda Info; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.06** Pogoda Info; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Serwis Info Poranek; **08.10** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.24** Pogoda Info; **13.50** Pogoda Info; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.59** Dla niesłyszących: Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.19** Pogoda Info; **16.25** Info Dzień; **16.51** Pogoda Info; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.32** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.20** Panorama opinii; **18.37** O tym się mówi
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości

20.13 Forum
21.00 Nie da się ukryć
21.28 Flesz Info Wieczór
21.40 Studio Lotto
21.49 W tyle wizji
22.31 W tyle wizji Extra
23.00 Info Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór

00.07 Pogoda Info
00.20 Wiadomości
00.48 Gość Wiadomości

01.15 Forum
02.15 W tyle wizji
02.50 W tyle wizji Extra
03.25 O co chodzi
03.55 Taśmy bezpieki
04.26 Taśmy bezpieki
05.00 Podróże z historią
05.37 Agrobiznes
05.50 Zakończenie dnia

TV TRWAM

06.00 Czerdzieści nocy; **07.25** Przyroda i ludzie; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Świat w obrazach; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.40** Słowo Życia; **08.45** Przyjaciele i bohaterowie; **09.10** Z wędką nad wodę w Polskę i Świat; **09.35** Święty na każdy dzień; **09.45** Duc in altum; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Geniusz Stworzenia; **11.30** Głos Polski; **11.40** 100 cudownych miejsc na świecie; **11.50** Chingola; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Yohan; **14.20** Ojciec Klemens Vismara; **14.55** Słowo Życia; **15.00** Modlitwa w Godzinie Miłosierdzia; **15.20** Mocni w wierze; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Siódmy sakrament; **17.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **17.30** Okiem kamery; **18.00** Anioł Pański; **18.05** Informacje dnia; **18.15** Westerplatte Młodych; **18.55** Niedziela; **19.00** Warto zauważyć...

19.30 Opowieści Theo
19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Głos Polski
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia – program publicystyczny
22.00 Ziemia Obiecana
22.50 Święty Patryk
23.00 Jan Paweł II i Prymas Stefan Wyszyński
23.50 100 cudownych miejsc na świecie
00.00 Programy powtórkowe

TVN

04.50 Uwaga! – program interwencyjno-śledczy; **05.15** Mango – Telezakupy; **06.20** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **07.20** Doradca smaku; **07.30** Dzień Dobry TVN; **11.00** Przepis na sukces; **11.30** Dziewczyny z wypiekami; **12.00** Ukryta prawda – program obyczajowy; **13.00** Szkoła; **14.00** 19+ – program obyczajowy; **14.30** Szpital – serial obyczajowy; **15.30** Szkoła – program obyczajowy; **16.30** 19+; **17.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **18.00** Ukryta prawda – program obyczajowy; **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.49** Raport smogowy; **19.50** Uwaga! – program interwencyjno-śledczy; **20.00** Szybko i wściekle – film sensacyjny, USA 2009; **22.10** Tożsamość Bourne'a – film sensacyjny, USA/Niemcy/Czechy 2002, reż.: Doug Liam; **00.40** Kuba Wojewódzki; **01.40** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **02.40** Uwaga! – magazyn interwencyjno-śledczy; **03.00** NOC Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **09.00** Malanowski i Partnerzy; **09.30** Malanowski i Partnerzy; **10.00** Dzień, który zmienił moje życie; **11.00** Dlaczego ja?; **12.00** Gliniarze – wyk.: Arkadiusz Krygier, Piotr Mróz; **13.00** Trudne sprawy; **14.00** Pierwsza miłość (2948); **14.45** Dlaczego ja?; **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja – magazyn reporterów; **16.30** Na ratunek 112; **17.00** Gliniarze; **18.00** Pierwsza miłość (2949); **18.50** Wydarzenia; **19.20** Sport; **19.30** Świat według Kiepskich (36) – wyk.: Andrzej Grabowski, Marzena Kiepiel – Sztuka, Bartosz Zukowski, Barbara Mularczyk; **20.05** Dancing with the Stars. Taniec z Gwiazdami; **22.15** X-Men: Ostatni bastion – film sci-fi, USA 2006, reż.: Brett Ratner, wyk.: Jackman Hugh, Halle Berry, McKellen Vinnie, Kelsey Grammer; **00.35** Złotobójka książek – USA 2013, reż.: Brian Percival; **03.15** Tajemnice losu; **04.55** Disco gramy; **05.40** Telezakupy TV Okazje

Thriller BŁĘKITNA GŁĘBIA

TVP 1 – 22.35

Paul Walker i Jessica Alba występują jako dwoje młodych pletwonurków, którzy marzą o znalezieniu zatopionego skarbu. Zabierają przyjaciół (Scott Caan i Ashley Scott) na spotkanie ekstremalnej przygody. W głębinach, opanowanych przez rekiny, spoczywa legendarny wrak pirackiego statku pełen złota. Ich szczęście trwa jednak krótko, bowiem nieopodal wraku odkrywają także zatopiony samolot pełen narkotyków, do którego rości sobie prawa grupa bezwzględnych, gotowych na wszystko przestępców. Odkrycie może skończyć się dla niefortunnych poszukiwaczy skarbów utratą życia.

TVP 1

05.15 Klan (3545) – telenowela TVP; **05.35** Klan (3546) – telenowela TVP; **06.00** Klan (3547) – telenowela TVP; **06.25** Sprawa dla reportera; **07.20** Rok w ogrodzie; **07.45** Rok w ogrodzie Extra; **08.00** Pełnosprawni – magazyn dla niepełnosprawnych; **08.25** wojsko – polskie.pl; **08.55** Studio Raban; **09.20** Rodzinny ekspres – Transplantacja, dar dla życia; **09.55** Rin Tin Tin – USA 2007, reż.: Danny Lerner; **11.35** Wojenne dziewczyny (35) – serial TVP, wyk.: Marta Mazurek, Dorota Stenka, Józef Pawłowski; **12.35** Fascynujący świat; **13.45** Okrasa łamie przepisy; **14.15** Z pamięci – felieton; **14.30** Jak to działa; **15.05** Rolnik szuka żony seria VI; **16.05** Ojciec Mateusz (283): Okup – serial kryminalny TVP, wyk.: Artur Żmijewski, Piotr Polk, Kinga Preis, Michał Piela, Artur Pontek; **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.25** Jaka to melodia? – teleturniej; **18.30** Postaw na milion – teleturniej; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.35 Komisarz Alex (158): Oblicza miłości
21.30 Hit na sobotę – Człowiek w ogniu – film sensacyjny, USA/Wielka Brytania 2004, reż.: Tony Scott, wyk.: Denzel Washington, Dakota Fanning, Marc Anthony, Radha Mitchell
00.05 Miejsce zbrodni. Wielki ból – Niemcy 2015, reż.: Christian Alvart, wyk.: Till Schweiger, Fahri Yardim, Branko Tomovic, Luna Schweiger
01.50 Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny
02.45 Błękitna głębia – thriller, USA 2005, reż.: John Stockwell, wyk.: Jessica Alba, Paul Walker, Scott Caan
04.35 Z pamięci – felieton
04.40 Zakończenie dnia

TVP 2

04.40 Koło fortuny – teleturniej; **05.15** Barwy szczęścia (2128) – serial obyczajowy TVP; **05.45** Barwy szczęścia (2129) – serial obyczajowy TVP; **06.20** Dla niesłyszących – M jak miłość (1467) – serial TVP; **07.15** Pytanie na śniadanie; **10.45** Pogoda; **10.50** Pytanie na śniadanie Extra; **11.15** To je Borowicz. Podróże ze smakiem; **11.50** Szansa na sukces. Opole 2020 – widowisko muzyczne; **13.00** O mnie się nie martw (8/13); **14.00** Familiada – teleturniej; **14.35** Koło fortuny; **15.15** Rodzinka.pl (274) – serial komediowy TVP; **15.45** Najgorszy Kucharz; **16.45** Dla niesłyszących – Słowo na niedzielę – Sprawa Zmartwychwstania; **16.55** Piłka nożna – PKO Ekstraklasa: 15.kolejka: Legia Warszawa – Górnik Zabrze (studio); **17.20** Piłka nożna – PKO Ekstraklasa: 15.kolejka: Legia Warszawa – Górnik Zabrze (studio); **18.30** Piłka nożna (2 poł.)
19.25 Piłka nożna – PKO Ekstraklasa: 15.kolejka: Legia Warszawa – Górnik Zabrze
19.35 Lajk!
20.05 The Voice of Poland – Live
22.50 Szansa na sukces. Opole 2020 – widowisko muzyczne
00.00 Historia Roja czyli w ziemi lepiej slychać – dramat, Polska 2015, reż.: Jerzy Zalewski, wyk.: Jerzy Świątło, Krzysztof Zalewski – Brejdygant, Wojciech Żołądkowicz, Piotr Nowak, Mariusz Bonaszewski, Marcin Kwaśny, Magdalena Kuta, Piotr Bajor, Karolina Kominek, Tomasz Dedek
02.25 Ja, twardeł – komedia sensacyjna, USA 2005, reż.: Les Mayfield, wyk.: Samuel L. Jackson, Eugene Levy, Miguel Ferrer, Luke Goss
03.50 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.55 Powitanie: Poranek; **05.59** Serwis Info Poranek – co pół godziny; wiadomości z kraju i świata – w tym: Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów na temat sytuacji politycznej, społecznej i gospodarczej; **06.21** Pogoda Info; **06.59** Serwis Info Poranek; **07.21** Pogoda Info; **09.15** Salon dziennikarski – program publicystyczny; **09.59** Serwis Info Dzień weekend – co pół godziny; w tym Info Poranek, Pogoda, przegląd porady; **10.23** Pogoda Info; **14.22** Pogoda Info; **14.29** Dla niesłyszących. Serwis Info Dzień weekend w tym: Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów na temat sytuacji politycznej, społecznej i gospodarczej; **15.00** Debata TVP INFO; **16.19** Pogoda Info; **16.25** Info Dzień; **16.51** Pogoda Info; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.32** Studio Wschód; **18.00** Panorama; **18.18** Serwis Info Wieczór weekend; **18.30** Kobiety okiem; **18.52** Serwis Info Wieczór weekend
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20ta
21.00 Nie da się ukryć
21.28 Flesz Info Wieczór
21.40 Studio Lotto
21.50 Studio Polska
23.30 Info Wieczór
00.00 Salon dziennikarski
00.53 Wiadomości
01.21 Gość Wiadomości
01.50 Minęła 20-ta
02.50 Nie da się ukryć
03.18 Flesz Info Wieczór
03.42 Kobiety okiem
04.17 Atlas Niepodległości
05.28 Głębia ostrości
05.50 Zakończenie dnia

TV TRWAM

06.00 Ziemia Obiecana; **06.50** Święty Patryk; **07.40** 100 cudownych miejsc na świecie; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Świat w obrazach; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Westerplatte Młodych; **08.55** Słowo Życia; **09.00** Telewizyjny Uniwersytet Biblijny VIII rok; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Retrospekcja; **10.25** Myśląc Ojczyznę; **10.35** Polski Punkt Widzenia; **11.00** Kropelka radości; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Warto zauważyć; **12.50** Porady Medyczne Bonifratrów; **13.20** Siódmy sakrament; **13.45** Ocalić od zapomnienia; **13.55** Niedziela; **14.00** Idealna fala; **15.30** Wierzę w Boga; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Franz Stock; **17.00** Z Parlamentu Europejskiego; **17.30** Okiem kamery; **18.00** Anioł Pański; **18.05** Informacje dnia; **18.15** Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Katecheza ks. Bpa Długosza
19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec – audycja modlitewna
20.50 Myśląc Ojczyznę
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia – program publicystyczny
22.00 Historia Królowej Elżbiety
23.05 Nowy kształt wiary – katolicyzm
00.00 Programy powtórkowe

Film sensacyjny
CZŁOWIEK W OGNIU

TVP 1 – 21.30

Dwukrotny zdobywca Oscara Denzel Washington rozpętuje prawdziwe piekło na ziemi w tym mistrzowsko zrealizowanym, pełnym nieprzerwanej akcji thrillerze. Zmęczony życiem, stroniący od ludzi były agent CIA John Creasy (Washington) otrzymuje od swego starego przyjaciela Rayburna (Zdobywca Oscara Christopher Walken) pracę ochroniarza dziewięcioletniej Pity Ramos (Dakota Fanning), nad wiek rozwiniętej córki meksykańskiego przemysłowca. Dziewczynce wkrótce udaje się zdobyć sympatię Creasy'ego, który z kolei, pod jej wpływem, zmienia swój niechętny stosunek do ludzi i otwiera się na świat. Gdy Pita zostaje uprowadzona przez nieznaną sprawców, Creasy, mimo że ciężko ranny, poprzysięga zemstę. Nic nie jest w stanie powstrzymać jego szalonej wściekłości i determinacji w dążeniu do uratowania dziecka.

TVN

04.50 Uwaga! – program interwencyjno-sledczy; **05.15** Mango – Telezakupy; **07.30** Dzień Dobry TVN; **11.00** Na Wspólnej Omnibus (756) – serial obyczajowy, Polska; **12.50** MasterChef – program rozrywkowy; **14.20** Top Model – program rozrywkowy; **15.50** Ukryta gra; **16.25** Kobieta na krańcu świata; **17.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **18.00** 36,6; **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.35** Pogoda; **19.44** Raport smogowy; **19.45** Uwaga! – program interwencyjno sledczy; **20.00** Mam talent – program rozrywkowy; **22.00** Sztuka kochania: Historia Michaliny Wisłockiej – film obyczajowy, Polska 2017, reż.: Maria Sadowska, wyk.: Magdalena Boczarzka, Eryk Lubos, Justyna Wasilewska, Piotr Adamczyk, Jaśmina Polak, Borys Szyc; **00.35** Coś – horror, USA 1982, reż.: John Carpenter, wyk.: Kurt Russell, Wilford Brimley, T.K. Carter, David Clennon, Keith David; **02.50** Uwaga! – program interwencyjno-sledczy; **03.10** NOC Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.45** Scooby-Doo! Ahoj piraci! – animacja, USA 2006, reż.: Sheetz Chuck; **10.10** Ewa gotuje; **10.45** Moje Disco – moje wszystko; **11.45** Dancing with the Stars. Taniec z Gwiazdami; **13.45** Wredne dziewczyny – USA 2004, reż.: Waters Mark, wyk.: Lohan Lindsay, McAdams Rachel, Fey Tina, Meadows Tim, Gasteyer Ana, Poehler Amy; **15.45** Kabaret na żywo; **17.45** Chłopaki do wzięcia; **18.15** Chłopaki do wzięcia; **18.50** Wydarzenia; **19.20** Sport; **19.25** Pogoda; **19.30** Świat według Kiepskich (538) – wyk.: Andrzej Grabowski, Marzena Kipiel – Sztuka, Bartosz Zukowski, Barbara Mularczyk, Ryszard Kotys, Dariusz Gnatowski; **20.05** Czarownica – USA 2014, reż.: Stromberg Robert, wyk.: Copley Sharito, Fanning Elle, Jolie Angelina, Manville Lesley, Riley Sam; **22.10** Twoja Twarz Brzmi Znajomo; **00.25** W cywilu 4 – ruchomy cel – film akcji, USA 2014; **02.10** Tajemnice Iosu; **04.55** Disco gramy; **05.40** Telezakupy TV Okazje

Redakcja „Idziemy” nie ponosi odpowiedzialności za zmiany w programach TV wprowadzone przez nadawców po 24 X 2019 r.

PIEŚŃ DLA PRYMASA

Radek Molenda

Po raz kolejny bp Józef Zawitkowski i ks. prałat Wiesław Kądziera na wieść o wielkim wydarzeniu zareagowali nową pieśnią. Jedną z ponad stu dotychczas wspólnie napisanych.

Cała Polska śpiewa „Panie dobry jak chleb” – hymn Kongresu Eucharystycznego z 1987 r. Śpiewamy też „Abyśmy byli jedno”, „Błogosławiona jesteś, Maryjo”, „Bóg nad swym ludem”, pieśń adwentową „Oto Pan przybywa” czy „Panie, zostań z nami” – hymn Kongresu Eucharystycznego z 2005 r.

Jest to wspólne dzieło dwóch przyjaciół-kapłanów, którzy teraz, 3 października, kiedy papież Franciszek podpisał dekret o uznaniu cudu za wstawiennictwem prymasa Stefana Wyszyńskiego, wspólnie napisali pieśń „*Soli Deo* – Jedyne-mu Bogu”.

Z WDZIĘCZNOŚCI

– Już od lat przy okazji wielkich uroczystości siadamy i piszemy nowe pieśni: bp Józef Zawitkowski – tekst, ja – melodię. Tak było i tym razem. Zawsze bardzo dobrze mi się pisze do tekstów księdza biskupa. Dobrze się rozumiemy – mówi ks. Kądziera. A ma on w szufladzie – jak podkreśla bp Zawitkowski – jeszcze bardzo wiele melodii, które czekają na swoje teksty.

– Zwykle to Wiesio mówi mi na przykład: „Józku, jest Kongres Eucharystyczny. Będzie Ojciec Święty. Trzeba mu zaśpiewać”. Tak narodziła się pieśń „Panie dobry jak chleb”. A tym razem to ja posłałem mu słowa i mówię: „Wiesiu, nasz Prymas będzie beatyfikowany. Trzeba mu to odśpiewać” – mówi bp Zawitkowski.

– Ta pieśń to z wdzięczności. Jestem szczęśliwcem, ponieważ gdy w październiku 1956 r. siedłem do seminarium, Ksiądz Prymas wła-

śnie wrócił z więzienia – opowiada z przejęciem biskup. – Wstąpił do nas, w seminaryjne mury. Patrzyliśmy na niego: wychudzony, ale dla nas święty. Wszyscy klękaliśmy, gdy nam błogosławił. Pamiętam jego ciepłe ręce, gdy dał mi obrazek, a potem gdy podczas święceń kapłańskich namaszczał moje dłonie. Pamiętam jego przenikliwe oczy, wzrok dosięgający duszy człowieka i jego pytanie: „Czy przysięgasz mnie i moim następcom miłość

Sam tytuł: *Soli Deo* – to było biskupie zawołanie Prymasa Tysiąclecia, które umieścił na swoim kardynalskim herbie – tłumaczy ks. Kądziera.

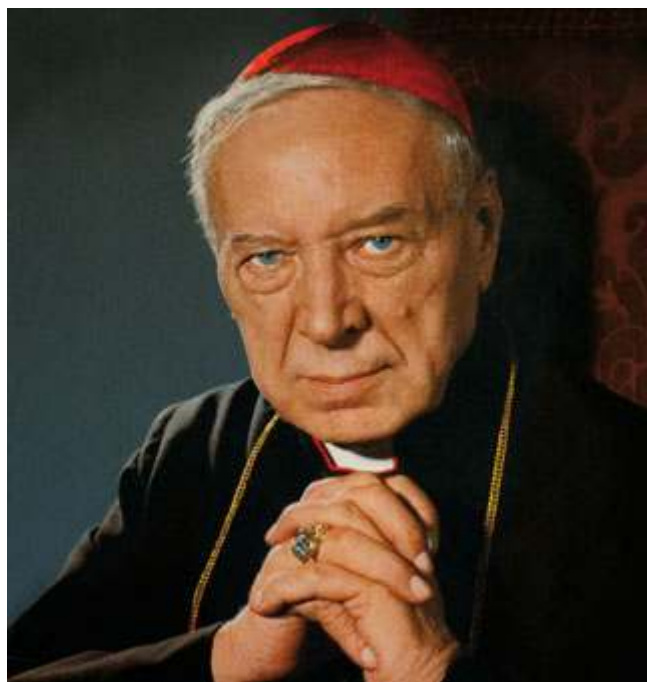
– Słowa są za małe, żeby powiedzieć nimi o naszym wielkim, świętym Prymasie Tysiąclecia. Napisałem więc tak, jak go pamiętam: że Bóg naprawdę „w majestat go przyodziął”; gdy przechodził, cała katedra klękała – podkreśla autor słów.

Niezapomniane prymasowe słowa *non possumus* odnajdziemy w słowach: „Tyś Ducha Narodu ustrzegł w nas i wiarę”. – Był naszym Prymasem i ojcem, który przeprowadził nas przez „morze czerwone”. Chciałbym mu – poprzez tę pieśń – dziś powiedzieć: „Przyjdź, ojczu, stań po naszej stronie i przeprowadź nas raz jeszcze przez morze tego wszystkiego, co dziś nam zagraża” – wyznaje bp Zawitkowski. – Bo Prymas Wyszyński to nie ktoś z przeszłości, ale ktoś, kogo potrzebujemy dzisiaj. To przewodnik także na obecne czasy. Tak bardzo by się dziś nam przydał, kiedy nie mamy króla ani wodza, ani proroka.

– Z kolei słowa: „Kiedy uwięzionym byłeś niewolnikiem, Twój Apel wieczorny Ojczyzny był krzykiem” – to nawiązanie do lat

internowania 1953-1956. To wtedy rodziły się Jasnogórskie Śluby Narodu. Ksiądz Prymas nas obudził, gdyśmy zapomnieli o jego słowach: gdziekolwiek jesteście, o godz. 21 błogosławicie Polakom w kraju i za granicą. Ten apel był krzykiem ojczyzny do Maryi: chcemy pamiętać, czuć, i Ty też pamiętaj o nas – wyjaśnia dalej bp Zawitkowski.

Pieśń jest – jak inne kompozycje ks. Kądziera – muzycznie nienaganna, gdy chodzi o przydatność do wykonywania podczas liturgii. Może nie dorówna popularnością pieśni „Panie dobry jak chleb”. Nie startuje w żadnym konkursie na pieśń beatyfikacyjną. Jej autorzy liczą jednak, że – śpiewana przez organistów, chóry, zespoły liturgiczne, wszystkich wiernych – trafi pod strzechy, by opowiadać o Prymasie Tysiąclecia.

fot. archiwum

i posłuszeństwo?”. A potem było tyle wydarzeń, tak słodkich i tak wielkich, w których nam towarzyszył, przez które nas przeprowadzał! Bóg dał nam takiego jednego raz na tysiąc lat! Dlatego nie sposób było nie wzbudzić w sobie tej pieśni, kiedy beatyfikacja już jest tak blisko.

MELODIĄ I PIÓREM

– Chcieliśmy choćby spróbować zawrzeć w nutach i słowie to wielkie bogactwo, jakim był dla nas, dla całego Kościoła i narodu nasz Ksiądz Prymas – mówią zgodnie autorzy.

W tekście, który ma być opowieścią o kard. Wyszyńskim, znajdziemy dosłowne cytaty jego słów. – Często zaczynał swoje kazania słowami: „Dzieci Boże, dzieci moje”. Wszyscy na te słowa czekali! I znajdziemy je w pieśni.

Soli Deo - Jedynemu Bogu

sł. bp Józef Zawitkowski
m. ks. Wiesław Kądziela
(3.10.2019)

Maestoso

Ref: So - li De - o, Je-dy-ne-mu Bo - gu! Moc i u-wiel-bie-nie, po - tę - ga i chwa - ła;

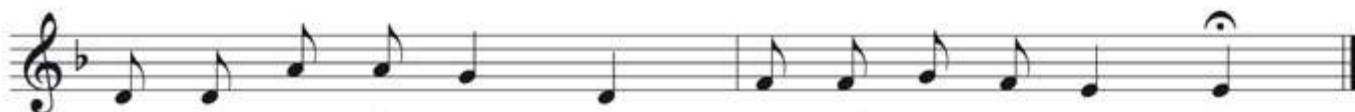
Na tru-dne cza - sy Pry - ma-sa Ty-sią-cle-cia, Oj-ca i pa-ste-rza O-patrz-ność nam da - ła.

1. Sam Bóg Cię przy - o - dział w ma - je - stat i chwa - łą, Tyś Du - cha Na - ro - du
2. By - łeś dla nas oj - cem, pa - ste - rzem, o - broń - cą, Pry - ma - sem nie - złom - nym,
3. Kie - dy u - wię - zio - nym by - łeś nie - wol - ni - kiem, Twój A - peł wie - czor - ny
4. Dzie - ci Bo - że, te - raz u - wierz - cie mi, pro - szę, Ko - cham Pol - skę wię - cej

u - strzegł w nas i wia - rę I prze - pro - wa - dzi - łeś przez czer - wo - ne mo - rze,
wier - nym aż do koń - ca; Do - syć zła! - mó - wi - łeś po - tę - żnym ty - ra - nom,
Oj - czy - zny był krzy - kiem; By Ko - ściół był wo - lny, ro - da - cy wier - ny - mi,
ni - żli wła - sne se - rce; Więc te - raz przyjdź, Oj - cze, stań po na - szej stro - nie,

Mo - cą za - wie - rze - nia sa - mej Ma - tce Bo - żej.
U nas - Nic nad Bo - ga! Tu - taj Bóg jest Pa - nem!
Toś sam sie - bie od - dał w nie - wo - łą Ma - ry - i.
Prze - pro - wadź przez mo - rze, Na - ród weź wo - bro - nę.

JAK BYĆ OJCEM W EPOCE FAKE NEWS

16 listopada 2019

Łochów k/Warszawy

ZAPISZ SIĘ
FORUM.TATO.NET

